

Лезги газет

Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!

1920-йисалай акъатзана

N 12 (10709) хемис 24-март, 2016-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Дербент районда лежберрин пуд лагъай Форум кыле фена

Багъри чили эверзава

Мегъамед АМИНОВ

19-мартиздын кылы Фейе Дагъустандин лежберрин пуд лагъай Форумда РД-дин Кыил Рамазан Абдулатипова, Кеферпатан Кавказдин краин рекъяя РФ-дин министрдин заместитель Одес Байсултанова, РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдусамад Гъамирова, РД-дин Халкъдин Собранидин Председателдин Сад лагъай заместитель Юрий Левицкий, РД-дин Кыильин ва Гъукуматдин Администрациядин Руководитель Исмаил Эфендиева, республикадин министерствойинни ведомствойирин, муниципалитеттин руководителри иштиракна.

Форумдин сергъятра аваз Рамазан Абдулатипов Дербент райондин кыл Мегъамед Желиловни галаз “Татляр” МУП-диз фена. И кархана асул гысадбай ципицлар ва тэхилдин магъсулар гъасилунал машгъул жезвайди я. Идахъ галаз сад хъиз, гылье авай ийисуз карханада помидор, афнияр ва некъияр батмишарун патал са гектардин майданда теплицайрин комплекс тешкилунни къетнава. Карханадин директор Ягъя Гъажиеван гафараради, комплекс кардик кутурдалай инихъ зур йис арадай фейила, ина афнинирин сифтегъян бегъер кврати хъувунва; гележегда ина производство мадни гегъеншардай ниятар ава.

Рамазан Абдулатипова майишатдихъ хъянтай агалкъунрилай вич рази тирди

къалурна. Идалай гүгъульиз ам райондин узумчывилин кар алай карханайрикай сад тир “Агролайн” ОО-дин квалахадихъ галаз таниш хъана, гъакни “Ника-С” ОО-диз фена. Ина ам емишарни ципицлар гъялдай цехдиз килинга.

Дагъустандин лежберрин Форум вич лагъайта, Дербент райондин администрацияда кыле фена.

“Региондин АПК хейлин рекъерай лап усал гъалдиз атанвайтла, агропромышленный комплекс республика кризисдай акульдай кылин такъят из гысадбиз жеда. Кылди къачуртла, Дербент район республикада лап девлетлубуркай сад тир. Къе лагъайта, ам бюджетдилай аслувал саки 70 процентдиз, са бязи рекъерай лагъайта - 87 процентдиз барабар я. Майишат ингье гъя ихътин гъалдиз гъиз хъунни мумкин я!” - лагъана Р.Абдулатипова.

Эхиримки пуд ийисуз, санлай къачурла, хъурну майишатдин производство вилик тухунин вири рекъерай гъалар хъсан патахъ дегиш жезвайди къейд авуналди, идахъ галаз сад хъиз, РД-дин Кыильин майишатдин: “Амма и еришривай чун къутармишиж жедач. Мадни чехи агалкъунар къазанмишун гөрек я. Ахътин нетижаяр алай вахтундани къазанмишавай районар авазва. Эгер чна хъурну майишатдин и ва я маса жуъредин продукция гъасилзатла, ам хъурну, къапара тунин, маса гүнин барадай вири квалахар пайгардик кваз, эхирдал къван кылиз акульдун гөрек я. Икъ тахъйтла, чавай вилиди физ жедач”.

Рамазан Абдулатипова чилин ресурсар ишлемешинин жильтедай крат авай гъалдиз критикадин къимет гана: “Хейлин чилер кирида вуганва, амма идакай жезвай менфят авач. Муниципалитетта чилер менфятлудаказ ишлемешинан гъузчывалзавайди вуж я? Чаз алай вахтунда хъурну майишатдин чилер кардик кутунин къетен механизмаяр гөрек я”.

И барадай Дагъустандин Кыили РД-дин государствовдин эмениндин министерство-дин руководство адалай вичин хиве тунвай везифаар кылиз акульдиз тежезвайдан патахъай таъкимарна.

“Месэладин мад са тереф: субсидияр менфятлудаказ ишлемешинин ва абур хъурну майишатдин продукция гъасилзатла, ам хъурну майишатдин зогъимларин ташминан къе кийин ташминан милиард манатдин пул чара авуна - им тимил туш. Пулдин такъатар тайнарнай рекъериз чара ая. Агропромышленный комплексдиз инвестицияр желб авун патал къулай шартлар яратмишна къланда. Инвесторди вичиз къулайзатвайди гъисс авун гөрек я”, - къейдна Рамазан Абдулатипова.

Эхиримки вахтара республикадин агъалияр хъурну майишатдин зогъимлардай машгъул хъижен тийизвайдакай лугъуналди, ада

▶ 3

Дербент: серенжемар давамарда

Дагъустандин Кыил Рамазан Абдулатипова ва Кеферпатан Кавказдин краин рекъяя РФ-дин министрдин заместитель Одес Байсултанова Дербентдин 2000 йисас юбилейдихъ галаз алакъалу серенжемрин 2018-йисас девирдалди тайнарнавай программа кылиз акульдазавай гъал вервирдна.

Рамазан Абдулатипова къейд авурвал, РФ-дин Президент Владимир Путинан тапшуругъадалди Дербентдин 2000 йисас талукъарнавай серенжемар кылы тухун давамарда: “Апрелдин эхирралди гъар йисуз, гъар ваца тухудай серенжемар къалурнавай программа гъазур хъун гөрек я. А программа ери аваз ва тайнарнавай вахтунда кылиз акульдун гөрек я”.

Одес Байсултановамалумарайлал, и рекъяя квалахун хейлин регъят я, гыкъи лагъайтла Кеферпатан Кавказда кылиз акульдазавай вири федеральный программаяр Россиядин Минкавказдин гъузчивилик квайди я. “А планда къалурнавай серенжемрикай са къадарбур Кеферпатан Кавказ вилик тухунин Корпорациядихъ галаз санал квалахуналди кылиз акульдуда”, - лагъана ада.

Гъазур жезва

Махачкъалада Дагъустандин Кыил Рамазан Абдулатипован регъбервиллик кваз РФ-дин Федеральный Собранидин Государстводин Думадин ва РД-дин Халкъдин Собранидин депутатар хъядай сечкияр тешкилунин месэлайрай семинар-совещание кылы фена.

Ана Россиядин Федерациядин Центральный сечкидин комиссидин патав гвай Россиядин сечкийрин технологияр чирдай централдин руководитель Александр Иванченкоди, РД-дин Избиркомдин, политический партийрин ва общественный организацийин векилри иштиракна.

Мярекат ачухай Рамазан Абдулатипова ачухай ийисуз республикада РФ-дин Государстводин Думадин депутатар ва РД-дин Халкъдин Собранидин депутатар хъядай сечкийриз талукъ чехи компания кылы тухун лазим тирди къейдана.

“Шаз чна сечкийрихъ галаз алакъалу чехи квалах: 5 шегъердани 28 района, шегъердин 3 района, 597 поселенида сечкийрихъ галаз алакъалу 605 кампания кылы тухувана. Сечкияр чна бес къадар ачухдаказ демократиледи тухвана. Эгер виликан сечкийра анжак 5 партияди иштиракнайтла, 2015-ийисуз абурун къадар 23-дав агакъна”, - къейдна Р.Абдулатипова.

“Дагъустан Республикада сечкидин комиссийрин квалах бес къадарда вини дережада аваз кылы фена. Амма, чна семинардал-совещанидал ѿеле лагъайвал, цийи информационный технологияр кардик кутун, политический партийрин квалахдин мониторинг тухун гөрек я. И везифа патал вилик эцигнава, гыкъи лагъайтла 2018-ийисуз Россиядин Федерациидин Президент хъядай сечкияр кылы фида”, - лагъана Александр Иванченкоди.

Стал Сулейманан кваль-музей кана

22-март алуқазавай ийифз Сулейман-Стальский райондин Агъя-Сталарин хуъре Дагъустандин халкъдин шаир Стал Сулейманан кваль-музей кана, хабар гузва райондин администрациядин пресс-къуллугъди.

“Музейдин са гъавайрин дарамат кайидан гъакъиндей малумат тахминан ийифен кулализ агакъына. 180 квадратный метрдин майдан алай чкаяр кана. Цай ийифен сятдин 3-даз 35 декъиъа квалахайла хъадарна”, - хабар гана РФ-дин МЧС-дин Дагъустанда авай Кылин управленидин пресс-къуллугъди.

ЧИ АДЕТАР

- Яран сувар - тибиятдин цийи ийис - халкъдин сувар я. Ада умур цийи кылелай башламиш хъхъун лишанламишава. Зулунни хъультун мекъивилерилай куулухъ чаз умур газ багъя, къимет авачир затл тирди къалурзава, - къейдна Татьяна Владимировнади.

▶ 21

СПОРТ

Алатай гъафтея Сулейман-Стальский райондин Кылан Стала, машгулардай “Тамтам” централда, универсальный женгери дуньядин чемпион Аслан Къурбанов ва адад тренер Тельман Къурбанов тебрик авуниз талукъарнавай шад межлис кылы фена...

▶ 22

Чи девирдин игитар

Дамир САИДГАЗИ

Чи улкве базардин экономикадин рекье аваз физ къянни вад ийс къван хъланва. Гъа са вахтунда хейлин йисара бизнесни власть къушаба кардик кваз хъана. Ик!, властди бизнесдиз фикир гузвачир, ам къилдин ксарин каряз гъисабзай, бизнэс лагъйтла, вичелай алакъдайвал ахътин амадаг галализни вилик физвай. Дугъри, азаз налогри ва процентрин ставкайри басрух гузвай, гъавиляй ам гагь “хъенди” чуныух жезвай, гагь мад майдадиз эхкъечи хъийизвай.

Сайсан идалай вилик Махачкъяладин бизнесменри, саналди дүзгүн чехи къуват арадал гъиз жедайди аннамишуналди, меркездин администрациядин патав гъвччи ва юкъван дережадин карчива вилик тухунин рекъяй Совет, гъакъни адахъ галаз санал Махачкъяладин бизнессообщество (БИСОМ) тешкилна. Адан жергейрик Дағъустандин агалкъяуралди къвалахзавай саки 300 каси карчияр экечина. Абурун жергедай 60 касди “Бизнесменрин ким” тъвар ганвай гъундуур дережадин клуб тешкилна. Алай йисан февралдиз карчивилин ва инвестицийрин рекъяй махсус дережа авай Агентствони арадал гъана. Гъа ик!, республикада карчийриз властдихъ галаз алакъдай аваз бизнесдин итижар вилив хуьдай мумкинал гузвай, идахъ галаз сад хъиз, агъалийрин яшайишдин ери хъсанарунин карда иштирақдай шартлар яратмишна.

Ихътин тешкилатда сад хъунин макъсад адаплатлу карчияр чин къвалах төкдиз давамариз къланзайвай ксаривай чара авуникай ибарат я. Гъа са вахтунда Советдин членри къвалах чин марифатдин кодексдихъ галаз къадайвал къиле тухузва, абурун къени фикиррал алай ва шеъверда къулай шартлар яратмишиз къланзайвай ксар я. Гурууш хъайи тъвар са сеферда абуру бизнесдини властди санал къвалахун авайдалай хъсанарунин барадай цийи теклифар гузва. Шеъгердин вилик акъвазнавай месэлэяр гъялунин карда къуватар санал агуудуни тъимили важиблу месэла туш.

лую хъиз акунни мумкин я. Гъа са вахтунда михъи гъавадал, вични гъакъисуздаказ, тренажеррал сагъламвал мяджемардай мумкинал хъайи махачкъялавийрин гуьгъулар, гъельбетда, лап ачуух хъана.

БИСОМ-дин председатель Абдулгъаким Паҳрудинов ан гафарапди, абурун Советдин къуват обществодиз гъакъиқтадани менфят хатдай къени крар ийидай мумкинал аваз хъуникай ибарат я. “Чун гъакл тъвар патал майдандиз эхъечинавайди туш. Эгер гъиле са кар къуртла, чна ам эхирдал къван къилизни акуддавайди я. Бизнесда масака эгечина виже къvezvaidi туш. Чаз чи “кимин” гъар са заседаниди са гъихътин ятани месэла гъялуниз къумек гана къланзава. Ик! тахъйтла, бизнесменар гъарма санихъ хъфида. Абуру гъаклан къуру раҳунрикай, кар галачир ихтилатрикай гъяз къвен тийидай ксар я”, - лугъузва сообществодин председателди.

А.Пахрудинов ан гафарапди, хурун майшатдилай, алишверишдилай ва ресторанриз талукъ бизнесдилай гъейри, са жерге маса терефрихъяни къвалах тухузва. А терефрик акатзава: агъалийриз яшайишдин рекъяй къуллугъ авун, производстводин карханаяр, аялрин бахчаяр, школаяр, къенепатан туризм ва мсб.

Гъиле авай йисуз сообществодин бизнесменри республикада экотуризм вилик тухуз гатгумнава. Текрибадин сифтеъян майдан Гумбет райондин бинедалла тешкилнава. Райондин вири хъурерин администрацийрин къилер санал къватна ва гъар са хурий туристар къабулдайвал къве драмат чара авунин икъярдад атана. “За ва зи хтулри жуван къвалер туристирихъяни маршурут туткъурнава. Эгер гъиле къязвай кардихъ агалкъун хъайтла, чаз жуван тежриба вири республикада раиж ийиз къланзава. Чехи къвалах тухуванва, вири гъазурвилер акунва, апредилай чна мугъманар къабулда. Чина туризм гзаф вахтара гафарапди вилик тухузвайди я. Чахъ лагъйтла, ам гъакъиқтада вилик тухунин къаст ава”, - лугъузва Абдулгъаким Паҳрудинова.

Гъа са вахтунда, маса хилера хъиз, бизнесдихъни цийи къуватрин, савадлу, кардин гъавурда авай жеъиль-

3,1 миллиард манат къенятнава

Дагъустандай бюджетдай менфятсуздаказ ийизвай харжийрин къадар тъимиларунин, государстводин ва муниципальный идарайрин сеть пайгардик кутунин, РД-дин сад авунвай бюджетдин доходар артухарунин жигъетдай чехи къвалах тухузва, хабар гузва РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информацийдин управлениди.

Дагъустандин Къилин ташшургъудалди ведомстворин уртах талукъ тир комиссия тешкилна. Абурун къвалахи тайин тир нетижайр къазанмишдай мумкинал гана. Ик!, алатнавай дэвида Рамазан Алиеван рэгъбервилик кваз (гила ам РД-дин Гъукуматдин Председателдин Сад лагъай заместитель я) аквадай хътина къвалах тухуван, адан нетижада 2015-йисуз санлай бюджетдай ийизвай харжияр 3,1 миллиард манатдин тъимиларай мумкинал гана.

Государстводин ва муниципальный идарайрин сетдин харжияр ва штатар пайгардик кутунин, государстводин ва муниципальный эменини ишлемишунин карда къайда тунин барадай серенжемар къабулна. Гъа и чавуз са нин ятани ихтиярриз ва итижиз зиян гунин душушушириз рехъ гайди малум туш.

Экономика хаж хъуниз, агъалийрин вилик яшайишдин рекъяй хивез къаучунвай мажбурнамаяр тамамаруниз (бюджетницирз мажибар гунин, пособийрин ва къезилвилер авунин рекъяй), аялрин бахчаяр ва школаяр эцигуниз, Россияндин Президентдин “Майдин указар” къилиз акъудуниз къумек гудай са жерге серенжемар къабулна.

Комиссийрин къвалахдин нетижайрал аласлу яз, регионда авай эменини менфятсуздаказ ишлемишунин душушушириз дульздал акъудна. Ик!, республикадин хусисиятда авай дараматтар гадарай къиметрай къилдин ксарив кирида вугузвай. Гъа са вахтунда государстводин игътияжар патал кирида къунин гъакъи яз хейлин пулар гузвай. И месэлада къайда тунин жигъетдай къабулай серенжемри бюджетдин такъатар къенят ийидай мумкинал гана.

РД-дин исполнительный властдин органрин ва ведомстводик квай государстводин идарайрин игътияжар патал дараматтар кирида къуниз патал республикадин бюджетдай ийизвай харжияр пайгардик кутунин къвалах тухунин нетижада 2016-йисуз дараматтар кирида къунин гъакъи яз, гудай пуларин къадар, 2015-йисав гекыгайла, 63,5 миллион манатдин тъимиларунава.

РД-дин печатдин ва информацийдин министерстводин, РД-дин транспортдин, энергетикадин ва алакъядин министерстводин, РД-дин тарифрин рекъяй республикадин къуллугъдин, РД-дин Избиркомдин, РД-дин государстводин закупкайрин рекъяй комитетдин, РД-дин ветеринариядин рекъяй комитетдин аппаратриз чка гун патал дараматтар кирида къуниз ийидай харжияр РД-дин республиканский бюджетдин харжийрикай худнава. РД-дин хурун майшатдин ва сурьсетдин министерстводин, РД-дин милли политикадин рекъяй министерстводин аппаратриз чка гун патал дараматтар кирида къунин гъакъи яз ийидай харжиярн тъимиларунава.

Республикадин хусисиятда авай объектра чка гунихъ галас алакъалу яз РД-дин печатдин ва информацийдин министерстводин, РД-дин эцигунрин, архитектурадин, ва яшайишдин къвалеринни коммунальный майшатдин министерстводин, РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министерстводин, РД-дин төбиатдин ресурсрин ва экологиян министерстводин, РД-дин транспортдин, энергетикадин ва алакъядин министерстводин ведомстводик квай государстводин идарайриз чка гун патал дараматтар кирида къуниз ийидай харжияр республикадин бюджетдин харжийрикай худнава. Социальный хилен (РД-дин минспорт, РД-дин минтруд, РД-дин образовандиннин илимдин министерство, РД-дин минздрав, РД-дин культурадин министерство) государстводин идарайриз чка гун патал дараматтар кирида къуниз акъатзавай харжийрин къадар хейлин тъимиларунава.

Гъиле авай йисуз бюджетдай менфятсуз харжийрин къадар мадни тъимиларунхъ, гъакъни хусус чешмейрин ва резервийрин гъисабдай региональный бюджетдин доходар артухарунин гележек авай рекъер тайнарунхъ галас алакъалу чехи везифаяр тамамарун давам жеда. Къилди къачуртла, государстводин ва муниципальный эменини менфятгудаказ ишлемишунин гъисабдай налогринбур тушир доходдин къадар артухарун герек къведа. Къилдин ксарин доходар вегъезвай налогрил гъакъиқтада къвалахзавай вири ксар налогрин учетда тунин гъисабдай, карханайрин къазанжийрилай, эменинидиз талукъ налогрилай (чилин налог, организацийрин эменинидай къвезвай налог, къилдин ксарин эменинидай вегъезвай налог, транспортдин налог) къвезвай пуларин къадар артухарун герек я.

(“Дагъустандин правда” газетдин 2016-йисан 17-марти нумрадай).

Алатнавай йисуз бизнесменрин сообществодин хейлин крар бажармишна. Са бязи къвалахар сифте яз гъиле къурди я. Ик!, къилди къачуртла, цийи дережадин “Къацуич” тъвар ганвай супермаркет, Акушинскиййдин проспектда электрокарар кудай шейнанди таъминардай “Европетрол” АЗС, Сулак галай терефдихъ мебелдин “ROM” салон ачхувана. Квэз Ленинан майдандал кардик кутунвай аялрин качелар акунани? Абурун диде-бубайриз къулай хъвана, тулькендиз - реклами. Ихътин планар мадни ава. Мисал яз, Махачкъяла шеълердин пляж аваданламишунай ражан. Пляж бизнесменри чин къакомвилек кутурдалай гуьгъуниз адан къамат гъиле-гъилди дегиши жез башлашина - ана хейлин къвалахар къиле тухувана: экв гъана, дараматтар евроремонт авуна, са гафуналди, ам гатун сезондиз хъсандин гъазурна.

Шеълер аваданламишун патал харжияр авуникай карчидиз вуч менфят ава лугъунни мумкин я. Амма бизнесменрихи галаз раҳайла малум хвайивал, абурухъ Махачкъяла медени, михъи, умъурдин ери вини дережадиз хажжавай шеълердиз элкъурунин мурадар ава. Абуру къецеатап улквейриз физва. Харижлухдиз фейила, мисал яз, абуруз парка спортивный тренажерар эцигнавайди акъавана. Са гурууш къиле фидай чавуз бизнесменрикай сада, бес чина вучиз ахътин тренажерар авайди туш, лагъана хабар къуна. Малум хвайивал, са карчидин складда спортдин ахътин 12 “станок” кардик квачиз квакканвай. Нетижада б тренажер Ленинан комсомолдин тъварунихъ галай паркуна, 5 тренажерни Октябрдин 50 йисан тъварунихъ галай паркуна эцигна. Им кульш-шуль-

Багъри чили эверзава

1

эвер гана: Чи везифа аграрный производстводиз инсанри итиж авунин гъалар арадал хуникий избарят я, вучиз лагъайтла шей гъасил тийизвай халкъдихъ гележег жедайди туш. Дагъустандир бажарағылу, мягъкем, умъурдал къару, вичивай-вич хуъз ва масубурзни къумек гуз жедай халкъ я”.

РД-дин хуърун майишатдин ва сурьсетдин министр Мусафенди Велимурадова Дагъустандир агропромышленный комплекс авай гъалдикай ва ам вилик финин мумкинверикай геъеншдаказ сувъбетна. Сифте нубатда ада ГУП-ри, МУП-ри ва СПК-ри чилер ишлемишзавай гъалдай къил акъудун лазим тирди къейдна, гъикл лагъайтла ишлемиш тийизвай чилерин хейлин пай абуарл гъалтзава.

Тек са 11 ГУП-да чилер ишлемишзавай гъал ахтармишни къалурайвал, 9,4 агъзур гектардин бегъерьлу чилерикай гъалзавайди анжах 4,2 агъзур гектардин чилер я, 1,2 агъзур гектардин майданар агъалийрик кирида вуганва, 4 агъзур гектардин чилер лагъайтла, гъалзава.

Министрди мадни къейд авурвал, СПК-рин руководителри, асул-гъисабдай, хуърун майишатдихъ галаз алакъалу къалах къиле тухузвач, абуру чипив са вахтунда виликан колхозрилай ва совхозрилай ирс яз агакъай чилер ЛПХ-рив кирида вуганва машгъул жезва, абуру майишат вилик тухузни гъич са жуъредани фикир гузвач. Министрди гъисабзавайл, чилер менфятулдаказ ишлемишдайбурув вугунин барадай лап къетли серенжемар къабулун гerek я. Къилди къачурта, Карл Марксан тъварунихъ галай ва “Геджух” тъвар алай ГУП-рин къавичъ галкъурнавай чилериз талукъ яз меслайдив и саягъда эгечда.

Рамазан Абдулатипова Мингосимуществодин руководстводал и месэлайра пъялун гъязчилик кутун тапшумшина. РД-дин Гъукуматдин вице-премьер Билал Омароваз чле чил менфятулдаказ ишлемиш тийизвай майишатар дуъздал акъудунин рекъяй маҳсус комиссия тешкилунин, нетижайрин патахъай Дагъустандир Къилиз хабар гүнин тапшургъу гана.

Идалай гъейри, Мусафенди Велимурадов къишилахин чилер авай гъалдикайни рахана. Аңра са гектардал норма тир 1 лапагдин чкадал шартунин 2,5-3 лапаг гъалтзава; дагълух чехи пай районин майишатри яйлахин чилерикай менфятулдаказ. Санлай къачурла, Республикада 94 агъзур гектардин (62 проц.) яйлахин чилер тайнаравай рекъерьиз ишлемишзава. Идахъ галаз алакъалу яз, министрди Дагъустандир Къилиз лапагар къачурунин къалах финансамишунин къайдадал элячъ хъувун теклифна; и мурадар патал 15 миллион мантадин такъатар гerek къведа.

“Чипъя лапагар, мал-къара авачир хейлин майишатрин ихтиядра тунвай къучери малдарвилин чилер маса майишатив ва я тахъайтла къилдин касарив кирида вугузва. Им къанунсуз кар я, гъикл лагъайтла арендантордиз хусиятичидихъ галаз, и душуъща Республикадин мингосимуществодин галаз, меслят тавуна чилер чарабурув ишлемиш вугудай ихтияд авайди туш”, - молумарна докладчи.

М.Велимурадован гафараплди, гъайварн къачурдай государстводин рекъерь авай гъалдини секинсузвал кутавза: а рекъерин яргъивал, санлай къачурла, 2820 километрдиз, гъайванар патал тукъурнавай чайрихъ галаз санал абурун майданар 148 агъзур гектардиз барабар я. Санлай къачурла, Дагъустандир гъайванар къачурдай 5 агъзур гектардилай виниз чилериз талукъ яз къанунсузвилериз рехъ гузва. Хасавюрт ва Къизилюрт районин территорияда лапагар къучардай Чавуз еке четинверлар расалмиш жезва. Къаякент райондин территорияда Цийи Викри ва Герга хуърерин агъалийри чуарарин чилер, садални алукъ тавуна къунин ва абуру цунин душуъшар жезва. Гъайварн акъвазардай “Манас” тъвар ганвай майдандал яшайишдин къалер ва алишвериш-

дин объектар эцигнава, гъя ихтиин гъалдиз Къарабудаҳкент райондани рехъ гузва”.

Форумдин сергъятра аваз инсанар санай-масанриз күч хууниз талукъ месэлалдии акъвазна. “Инсанар хуърерай шегъериз күч тахъун патал муниципалитеттин кылиperi агъалийриз къулай шартлар яратмишун гerek я. Эгер хуъре агъалийрин къадар тимил жезватла, им хуърун къили лазим тир дөрежада къалахзава лагъай чал я. Мисал яз, Лак райондиз агъалийрик хуввеза. Ибур инсанарин гульгульар, иллаки дагълух чайра, гъихътинбур ятла къалурзай важиблу месэлайра”, - инанмишвална Рамазан Абдулатипова.

Идалай гъейри, жавабдар руководителриз Дагъустандир дагълух, иллаки агал-къунралди вилик физвай района Дагъларин йисан месэлайрай заседанидиз гъазурвал акунин тапшургъу гана.

Р.Абдулатипова ерилу миянардай шейэр, цадай материал маса къачун чарасуз тирдин къейдна. “Чашъ дагълара тумчиилини адептар авайди тир, абуру чна рикелай ракъурнува. И месэлайрай машгъул хуун гerek я; хуърун майишатдин управленири и рекъяй къалахар тухунин графикар туткуъурн гerek я”.

Районрин администрацийри кооперациядин месэлайриз, гъя виликдай хыз, тимил фикир гузвайди рикел хуналди, Рамазан Абдулатипова къейдна: “Тъар са районда са шумуд кооперация тешкилун гerek я”. Гъя са вахтунда РД-дин Гъукуматдин Дагъустандир потребкооперация вилик тухунин рекъяй федеральный программада иштирек авунин месэлайрай веревирд авунин тапшургъу гана.

Дербент райондин къил Мегъамед Желилова вичин раҳуна молумарайвал, муниципалитетдин агропромышленный комплексдин райондин вири доходдин 80 процентдилай артух хъиз гъалтзава. “Алатай 2015-йис агаријар патал агалкъунриндигъан. Гъаваяр газаф чимибур хъанатланни, дигидай цин патахъай дарвал хъанатланни, райондин узумчийрикай битмиш жезвай бегъерь саламатдиз хуъз алакъана, 45 агъзур тонн ципицлар къватл хъувуна, гъя са гектардин бегъерьлувлар юкъван гъисабдалди 95 центнердив алакъана. Им пис нетика туш”, - къейдна ада.

Мегъамед Желилова Дагъустандир Къилин фикир ципицларин къимет агъузди тирдал желбона: “Гъайиф хъи, ципицларин къимет абуруз гъакъикъатда акъватавай харжийрихъ галаз къадайди туш. Продукция жуваз акъвазавай къимет 15,23 манат тир чавуз ам маса гүнин юкъван къимет тахминан 16,6 манатдиз барабар я. Чна са шумудра совещания къиле тухвана, вири дөрежайрин органар и месэладин патахъай хабардар авун, амма ципицларин къимет хъакун къазанмишиз алакъач чалай”.

Региондин хуърун майишат вилик тухунин мумкинверикай чин фикирар РД-дин хуърун майишатдин ва сурьсетдин министрдин заместитель Сурхай Сурхеева, “Россиядин государстводин аграрный университет - К.А. Тимирязеван тъварунихъ галай МСХА” ФГБОУ ВПО-дин Н.Н. Тимофееван тъварунихъ галай селекциядин станция” ОО-дин (Москва шегъер) директор Григорий Монахоса, “Юг-Агро” ОО-дин директор Камил Мирзехавова, “Инжинирингдин технология” ООО-дин директор (Краснодар шегъер) Николай Чернышева, РД-дин Халкъдин Собранидин Председателдин заместитель Сайгидагъымед Агъмедова ва маса касари лагъана.

Форумдин нетижайяр къур Рамазан Абдулатипова и мярекатдин иштиракийриз бегъерьлудаказ къалахунай сагърай лагъана ва Яран сувар мубаракна. Эхирдай “Багъри чили эверзава” тъвар алаз лежберин Форумдин къарап къабулна. Идалай гъейри, Дагъустандир АПК вилик тухуник аквадай хътина пай кутур производстводин къвенкъвечийрик шадвилин гъалара наградаяр ваххана.

(“Дагъустандир правда” газетдин 2016-йисан 22-мартдин нумрадай).

Экстремизмдин аксина - къетли жеңг

Вахтанг КУМАЕВ

18-мартдиз Дагъустандир Къил Рамазан Абдулатипован рөгъбервилик кваз РД-дин терроризмдин акси комиссиядин заседание хъана.

Совещание ачухай Рамазан Абдулатипова регионада арадал атанвай гъалар муракаббур тирди къейдна. “Дагъустанда общественно-политический гъалар пайгардикай худзавай экстремистилин къуваттар гъелелиг эхирдал къван терг авунвач. Бандитрин дестейрин амульяр чуңынхъ хъанва. Гражданвилини обществодин къурлуши къуватдихъ галаз алакъалу ведомствоиз чиз талукъ рекъерай күмекар гун гerek я. Мукъвара сечкияр къиле тухуда, гъя са кандидатдин сечкирилай виликан программадик экстремизмдин терроризмдин аксидал авунин серенжемирин гъакъиндай пункт кваз хуун лазим я, абурун раҳунари и темадиз талукъарун гerek я. Идалайни гъейри, за тарь-кимарзава, миллия чилиз талукъ месэлайрихъ галаз алакъалу авуна, гъя журедин къурлукар акъудуниз рехъ гана виже къведач”, - малумарна Республикадин руководителди.

Рамазан Абдулатипова мадни къейд авурвал, эхиримжи вахтара властдин органди ва ДУМД-ди диндин са бази хилерин терефдарриз акси яз къадарсуз къеви серенжемар къабулзаваз хъунин мумкин я.

“Чин гъисабрай, амайбурулай дубзди тир жуъреда кап-театр иштиракий касарни ава. Гъя и чавуз абуру государстводиз акси, къанунсуз са въхътина ятла къевекатар къиле тухуникай фикирзава, ахътина касар секин тунда къланда. Тамариз катнавай, амма гъелелиг тахсиркарвилер тавунвай касарин арада гъам бандитар, гъам алдатмишарнавай, дубз рекъел хиз жедай жегъиларни аваз хъун мумкин я. Ахътина касарихъ галаз къалахар тухун - им чи вилик акъвазнавай везифа я. Общество экстремизмдин акси жеңгни мадни активдаказ экечун гerek я”, - къейдна РД-дин Къили.

РД-дин культурадин министр Зарема Бутаева терроризмдин вилик пад къунин карда общественный организацийин мумкинверикай менфятулдаказ. Къилин фикирар РД-дин Гъукуматдин ташкилдиз ташкилдиз аксидал авунин рекъяй серенжемар къабулзаваз хъунин мумкин я. Ахътина касарихъ галаз къалахар тухун - им чи вилик акъвазнавай везифа я. Общество экстремизмдин акси жеңгни мадни активдаказ экечун гerek я”, - къейдна РД-дин Къили.

Министрди хуърерин чайра Россиядин халкъарин адетдин культурадин централай ачухун давам жевайдакай; алай вахтунда абурун къадар 150-далай алатнавайдакай лагъана.

И малуматдиз баян гуналди, Дагъустандир Къилини рикел хайвал, хейлин районда яшамиш жезвай агъалияр яргъал вахтунда милли театррин тамашайриз килигнавач, абуруз культурадин деятелар ва литераторар акъвазвач. Махачкъалада шегъердин ва адад къенепатан райондин культурадин къвалер, жегъилрин централай авачирди къейд авуналди, Рамазан Абдулатипова теклифна: “Месэла жегъилрин централай ташкилун патал образованидин жуъреба-жуъре дережайрин идайрихъ еке мумкинвер ава”.

РД-дин милли политикадин рекъяй министр Татьяна Гамалея лагъайвал, общественный организацийиз гражданвилини обществодин государстводин властдин ва чадин самоуправлендин организирхъ галаз активдаказ санал къалахун патал векилвилер ганва. Абуру обществодиз акси вири жуърейрин къарив баршиштук тахъунин рехъ къевелай къунвайди лап

ачухдаказ къалурун гerek я. Идахъ галаз алакъалу яз РД-дин милли политикадин рекъяй министерводи РД-дин печатдин ва информацийин министерводихъ галаз санал Дагъустан Республикада гъич са жуъредин экстремизмни къабул тавунин, ислягъвал ва меслятвал хуунин карда исполнительный властдин ва чадин самоуправлендин органы бизнесдин, илимдин, общественностдин ва гражданвилини обществодин къурлуши сананди тир гъерекатар къиле тухунин гъакъиндай меморандумдин проектдин винел къалахзава.

Документди вичи, ам веревирд авуни ва ачухдаказ къабулун Дагъустандир общесть сад тирди къалурун гerek я. Гъар сада вичин фикир раиж авун ва арадал къевзвай краиз гъакълай килигиз акъваз тавун гerek я”, - инанмишвал къалурна Татьяна Гамалея.

Документдин важиблувал къейд авуналди, Рамазан Абдулатипова гележегда ам геъеншдиз ишлемишдайвал, адан винел мукъофидивди къалахун меслят къалурна: “Алай вахтунда Дагъустандир Гражданвилини форумдиз гъазурвал аквазва, анал гъя и меморандумни къабулун мумкин я”.

Республикада международный террористилин организацийин террористилин къалахудиз аксидал авунин рекъяй серенжемар къиле тухузвай гъалдин гъакъиндай малумат РД-дин жегъилрин краин рекъяй министр Арсен Гъажиева гана.

Заседанидин иштиракияр транспортидин ва адахъ галаз алакъалу къурлуширин объектар террористилин гъерекатрикай хуън авай гъалдин талукъ месэлайризни килигна. Транспортидин, энергетикадин ва алакъадин министр Сайгидаша Умаханова малумарайвал, агъалийриз къуллуг авуншал шегъеррани районна кардик квай 10 кархана, автобусар рекъе твадай 14 пункт, хусиятдин газаф жуърейрин 54 кархана машъул я. “Ахътина 28 объект “Транспортидин хатасузилин гъакъиндай РД-дин закондин истемишурихъ галаз къадайвал, Росавтодордин реестрик кутунва. Алай вахтунда абуру патал хаталувал арадал атуниз къимет гүнин къалах тухузва. Аэропортуна, гъульнуун портуна, авто ва ракъун рекъин вокзалрал общественный хатасузвал ташминарнин мурадралди суткада къиляй-къиляй гъязчи-валдай саки 120 камера эцигнава, гражданин харбадар ийдай система кардик кутунва” - малумарна министрди. Идалай гъейри, РД-дин МВД-дихъ, Россиядин ФСБ-дин Дагъустанда авай управленидихъ ва Республикадин прокуратурадихъ галаз санал транспортидин облектрал терактдин вилик пад къунин рекъяй серенжемар къиле тухузва.

Месэла веревирддай чавуз Республикадин са жерге муниципальный тешкиларин, чеб патал террористилин еке хаталувал авай са бази карханайрин руководителар ражана. Месэла веревирд авунин нетижайрал асаслу яз, терроризмдин акси комиссия патал теклифар гъазурна.

Заседанидин къалахда РД-дин Къилин ва Гъукуматдин Администрациядин Руководитель Исаимил Эфендиева, РД-дин Хатасузилин Советдин секретарь Мегъамед Баачилова, РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафарова, Россиядин ФСБ-дин РД-да авай управленидии начальник Александр Миронова, СКФО-да РД-дин Президентдин патай тааммитияр ганвай Векилдин аппаратдин РД-да авай къилин федеральный инспектор Василий Колесников, Дагъустандин прокурор Рамазан Шагънавазова, Республикадин министерстворинни ведомствийрин векилри иштиракна.

Чи даяхар, чи дамахар

A close-up photograph of several white flowers, possibly from a flowering plant like a rose or a geranium. The flowers are in various stages of bloom, with some fully open and others still tight buds. The petals have a delicate, slightly ruffled texture. The background is blurred, making the flowers stand out.

Гатфарин, чи дишеглийрин сувар хүшдиз къейдзавай варзни күтмягъ жезва, амма редакциядиз чи халкъдин даяхарни дамахар тир инсанрикай, камаллу, зөгьметчи дидейрикай, уйткем, зирек, гузел таватрикай, рушарикай, сусарикай хабарар, макъалаяр мадни къвезва. Диде-бубайрин рикI шадарздавай, дидейрин гъар йикъян зөгьмет квадар тийизвай, абуруз датIана гүүрмэцзавай веледар хүн бахт туши нивай лугъуз жеда? И нумрада чна вичин ульмуур вири общество патал зөгьмет Чүгүр, рухвайриз, рушариз, хтулриз дүүргүн тербия гайи дидеярикай ва Россиядун Федерацыйдин майданда карчивилин, бизнесдин, савадлувилин рекъяй лап вини күкIушириз хкааж хъянвай жсегьил лезги ханумрикай макъалаяр гузва.

Дидейрин диде

Нариман ИБРАГЬИМОВ

За са кардиз фикир гана багъри
халъкдин арадай акътнавай маш-
гъур бажарагълу, лезги миллетдин тъвар
хкажавай зурба ва къени краин сагъиб-
рийкай рахадайла, абурун тарифардайла,
чна бязи вахтара гъхътин дережайрив
агакънавай рухвайрал, рушарал хай ий-
къалай зегъмет чуягур дидеяр рикъелай
алудзава, гъатта абурун тъварац къванни
къазвач. Гъа са вахтунда аялдин къана-
жагъда, къилихда, гележеддин краани
дидеди гайи тербия амукъзава. Дидедин
камаллувилин, марифатдин, ахлакъдин ва
зегъметдин чешнеди ам виликни тухузва,
адаз агалкъунрин кукъушприз хкож жедай
такъятни, гъевесни, къумекни гузва. Гъа
ихътин дидейрикай сад векъеларви чубан
Агъарағыман руш **Тамум** хъана.

1926-йисуз дульньядз атай рушаз де-
вирдин вири четинвилер акуна. Абурал Ва-
тандин Чехи дяведин йисар, зегъметдин
фронт, каш-мекъни алава хъхбана. 1942-
йисан хъуытъун варцара, фашистрин чап-
хунчияр Дағъларин уълквидез мукъва жез-
вайла, 15 йисавай Тамума вишералди вич
хътин жаванрихъ, къyzубурухъ галаз Да-
гъустандин Огнидин, Хасавюртдин пата-
рив душмандин танкариз акси сенгерар
тукъурунин карда иштиракна. Гъя и кар-
дай адаз “Кавказ хънай” медални гана.

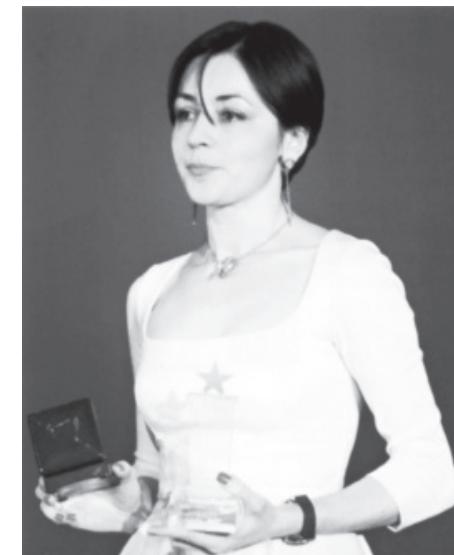
Хуърниң Ярагъмедов Алаудинъ галаз уымурдин рекъер сад авур Тамума даттана яшайишидин пуд фронтда зегъмет чугуна лагъайтла жеда. Гъуль Алаудин къуллугърал (Векъелприн колхоздин председатель, райондин кылин зоотехник) хънаттани Тамум дидеди колхоздани, "Птицепромдани", "Касумкентский" совхоздани дирибашвиллди зегъмет чугуна. Галаз-галаз уымур гайи веледрин (Даирен, Магыхануман, Насирен, Ярагъмедин, Максиман, Назиман, Азиман) къайгъудани ам хъана. Чехи хизан, хусуси майишат идара авунни регъят месэла тушир. Тамума са члавузни я гъульбуз, я вичин багъририз, я аялприз вичиз "четинзава, төм агакъзвач, аман атлұза, ял ядай декъикъа авач" лагъана шикаятач. Амма чехи жедайдай аялприкай күымек къуна. Абур квалин, яшайишидин крат тамамариз вердишарна. Анжак келунриз көңгі татаңа. Авайвал лагъайтла, келунар Ярагъмедоврин ківале сад лагъай чқадал эциғнавай. Рухвайри- вай ва рушавай хъсандиз келун, школада чешнелу хъун, зегъметдиҳый кат тавун дидедини, дахдини истемиши завай. Гъавилий векъеларвияр Алаудиннан Тамуман веледар халкъдин тівар виниз акъудазвай- бур, общество патал зегъмет чугвазвай- бур, Ватандиз вафалувал къалурзазвайбур ва гъар сада дамахазавайбур, чешне къа- чудайбур хъанва.

Аваини аваачир са руш, ругуд стхадин вах ДГУ-дин экономикадин факультетдин лабораторияидин заведующий Магъиханумра рикел хизва: "Чи диде гатфариз, мартдин вацра дульньядиз атана. Амайтla (2000-йисуз разгъметдиз фена), ци адан 90 йис тамам жедай. Къуру тариф туш, Тамум диде камаллү, зирек, гъил ачух дишегъли тир. Къе за жуваз лугъузва, адалай акъван крар гъикл алакънайтla? Совхоздин багълариз, салариз физ къвалахиз, хизандиз югъ арадай физ са хара фар чраз, чи парталар чуъхуз, абуруз ямахар хъиягыз, ара-ара къвализ къвездвай мугъманриз хъурек гъазуриз... Ада чахъ галаз тарсар гъазурдай вахтни жағъурдай, чи келунрал гъузчивалдай. Чаз разгъметлу диде мус ксана, къарагънатla чидачир. Датлана къвачел, күтятгъ тежедай къайгъурин яцла. Чаз ада

Россияда машгъурди

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Къвалав гвай макъалада чна веледри умъуърда лайихху чка къун патал дидеди гъикъван азиятрыз табганнатла, абрууз гъи жуъредин тербия ганнатла, гъадакай съубгъетна. И макъала чна улч-буబалилай башламишзаза

ведин экономика вилик тухуник пай кутаз-
вай лезги рушаз гъик! баркалла ва аферин
пүгүүдәч!

Гъялпера преми-
яр, багъя пишкешар авай рушан шикил-
дихъ галаз ганвай макъала икъ башламиш-
нава: "Светлана Таирова физик-матема-
тицдин хизанда чеъхи хъана, МВД-дин пол-
ковник даҳди вичин чешнедалди, кардив-

Алатай йисуз Москвада "Деловая эли-та России" ктаб актартынан. Цүд разделдил-кай (государство, политика, илим, эконо-мика, бизнес, культура, литература, искус-ство, образование, медицина) ибарат и зур-ба энциклопедияда Россияядын Федераци-ядын халкъдин майишатдин вири хилера-лап вини дережадын агалкъунар къазан-мишздавай, уылкве ва общество патал гзаф-хийирлу крат ийизвай инсанрикай шикилар-ни галаз къыннар ганва. Сифте чиррай чаз-

РФ-дин Президент Владимир Путинакай ва РФ-дин Гъукуматдин Председатель Дмитрий Медведевакай кхъенвай макълайяр аквазва. И иттабда чаз гзаффбуруз чизвай Олег Табаковакай, Геннадий Хазановакай, Юрий Соломинакай, Леонид Рошалакай, Шалва Амонашвилидай, Владимир Шайнскийдай, Лариса Рубальская-дикай ва гъа ихътин дуныядани кваз машгъур маса ксарикай материалар ава. Да-махдай кар ам я хын, "Бизнес" раздедлик кутунвай чешнелу ва лайихлу инсанрин жергеда лезги халкъдин гуъзел тават Таибова Светлана Магъсбурнани ава.

ООО кардик кутуна. И фирмади вири Россияндин регионрин карханаяр, идаарай еридин жигъетдай лап виниз тир мебелдалди таъминарун вичин хивес къачуна ва и муракаб везифа паро агъянавиллэд, устад-вилледи, агалкъунралди къилизни акъудзава. 2013-йисуз къвалахдин хъсан нетижайрай международный рейтинговый Союзди Таибовадин ООО-диз "Россияндин лидер" лагъай федеральный сертификат ва чи рушазни "Баркаллу Гъед. Россияндин экономика" орден, 2014-йисуз карчивал вилик тухуниз къумекдай Фондуни "Карчивал вилик тухунай" медаль, 2015-йисуз гъа и фондуни "Еридин милди знак" ме-

Ктабдин сифте чинал ихтын гафар
къиенва: Россиядик материалый девле-
тар чилин деринира, рульгъдин девлетар ин-
санрин зегъмечи гылера ава.

Дугъриданни, гъахълу гафар я. Вичин акуулдалди, зегъметчи гъилералди уълк-

РД-дин Кылиниң Чар веревирдзава Кызыгъинвилери общество вилик тухудач

Абад АЗАДОВ

АЛАЙ вахтунда Дагъустан Республикада арадал атанвай гъллари, экстремизмдин, терроризмдин гъерекаттар күттеги тахууни, Дагъларин улкве-дин халкъяриз чинебан дяве малумару-ни Россиядик Федерациядик Президент-дилай гатумна иви сектинсуз ийизва. Дагъустандия са тымил сектин хъянвайди тир, амма Жемикентдин постунал авур хъиткыннуни, гагъ Кыблепатан, гагъни Ке-ферпатан Дагъустандин района кыли тухувай террордиз акси гъерекати, та-мары, чыллера чепел түш хъайи инсан-рин чанариз экстремистри инсафсузлилди къастар авуни агъалийри мад къалабулук кутунва. Абурувай тамариз, чыллери эмишар, хъчар къватиз, гъй-ванар хиз физ хъжесма. Тамарин “иеси-я” хъянвайтуул Сириядин гъукматдин къушунрихъ галас дявеяр авуна, гила анат катна хтанвайтурни алова хъхън-ва. Абурун къиле вуч аватла, лугъуз хъун-ни чечин я.

Аквазвойвал, и “чинебан дяве” акылтнавач. Дагъустан Республикадин Кыли къайдаяр хъудай органар, маса талуук ведомствояр, ветеранрин, жегъ-илрин, общественный, диндин организацияр ихтиин гълларал эхир эцигун патал герек иви жузденин серенжемар къабулунал желбазава ва, чаз аквазвойвал, ида виле акыдай хътин нетижаярни тана. Эхириджи къве ийсуз лап ван иидай хътин теракттар хъянвачир. Имни, тестик хъайивал, абур хъжедач лугъудай чал тушир. Терроризмдин хейлин башчияр тергнатани, абурун чкадал масадбур хтанва ва абур обществодиз цийи дяве малумариз гъазур хъянвай хътиндигъ. Гъавилия РД-дин Кыли ва Гъукматди экстремизмдин, терроризмдин гъерекатрихъ галас женг чулуунин карда обществодин иви къуватар, тақатар сад авунин, Дагъустандин халкъарин садвал, дустстал мадни мяյкемарунин, жаварин, жегъилрин арада даттана дузыгъун таблигъят тухунин, террордин ва экстремистрин жергейр къалин хъунин вилик пад къадай серенжемар артухарунин мес-ляяр къилинбур яз гъисабзава. Гъар са ватанэгъидизи абуру гъялуник чипин пай кутуниз эвер гузва.

Къанажагъуль, марифатлу, эдеблу гъар са касдик сектинсузвал кутазвай терроризмдикай РД-дин Кыли вичин Чарчени лагъана: “Адалатту государстводин ва общественный марифатдин дубар чуруни Дагъустанда властдивай ва обществодивай къакътнавай касар пайды хъунал гъана. Идан нетижада бязи дагъустандия терроризмдил элчичунал - гъа гъисабдай дин-дихъ галас алакъалбур яз къалурзай фашал позунгrik кваз - гъана. Са бязи дагъустандия гъллар пайгардикай хкудзазай къуватрин, къадарсуз са пад ягъунин фикирар илтимазавай, ин-санар чипин жергейриз жел ийиз алакъ-навай жураба-жүре касарин залукриз элкъвена. Абуру инсанар яшайишдин шартларилай рази тахууни, Россиядик государстводин аксина, чи ата-бубайрин имандин ва культурадин аксина реке төвз хъана”.

Ихтиин татугай гълларал я государстводин къурулупши, я обществоди, я гъукумдин къиле авайбуру садрани развалдач. Гъавилия Государстводин власть мяйкемарун, къайды, марифат, республикадин гражданрин хатасузвал таъминарун, терроризмдихъ, къанунсуз-вилерихъ, бандитизмдихъ, коррупциядихъ (абуруни газа вахтара терроризмдиз, экстремизмдиз къуллугъзава) галас

меслят тежер женг чуловказва. Гъелбетда, иви месэлэяр риклиз къанывал гъя-лиз жезвачтани, халкъ террордик гъе-рекатралди къурхулвилк кутазвайбурун хейлин реке агалнава, абур чипин баш-чийрикай, идеологрикай, патай къевзвай финансирин тақтатрикай магърумнава.

Террористри иви халкъар чипиз акси аквазазрава. Абурун крат негэ ийизвай-бур газа жезва. Ингэе, 14-мартдиз Анкарада мад са хъйткынардай шейэрив ацурнавай автомашин цавуз акудна ва 37 кас телефон хъана, 130-дав агакъна инсанрал хирер хъана. Идэж жува масада аттай фуруз жув автана лугъуз жеда. США-дин, Рагъакыдай патан ва Мукъвал тир Рагъэйчидай патан бязи улквей-рин таъсирдик акатна, Түркиядии Сириядин къадим улкве барбатл авуник, террористриз, бандитриз къумек гуник, абуру яракъралди ва маса заттаралди таъ-минарун вичин пайни кутуна. Сириядин “оппозиционер” лугъудайбур мес-лятишин рекеел гъун, дяведал эхир эцигун патал Россиядии ва маса улквей-ри ийизвай алахъунрзиз акси яз Түркия-ди Сириядин серпъятир вичин къушунар тухвана, къунши государстводин мулку-нал алай хуурерриз, шегъерриз тупарай гульле гузва, цудралди ислэяг инсанар, курдар телефон. Башар Асадан гъук-матдин къушунрин кысадихъай катза-вай террористар вичин чипел къабулзаза, хирер хъянвайбур больницаира сагъ-ар хъийизва. Чизвач, бандитрикай, тер-рористрикай садазни хийир хкат тийидай-ди. Ингэе абуру чипин “таксирлу амадаг-вилз” гъник жавабин гузватла. Эхириджи къве вицца Анкарада пуд сеферда хъйткындай шейэр кардик кутуна. Абуру мадни давам жеда. Вучиз лагъайтла бандитриз чирнавай кар гъам я, са тахсирни квачир агъалийр къирмишун, имаратар барбатлун.

Хайи республикада экстремистрин, террористрин гъерекатар күттеги таху-ни закни, агъзуралди агъалийрикни къурху кутазва. Терроризмдин вагъши, алчах, зөгъерьлу чин, рикл къалурун патал гъукумдин, муниципалитетрин, къайдаяр хъудай органри, ветеранрин, диндин, жегъилрин общественный организацийи, диде-бубайри гъикъван таблигъят тухуватлани, чуру рехъ хъязавайбур, яракъ гъилеваз властдиз акси экъечиза-вайбур мадни майдандиз эхкъечизава. Аллагъдин тъвар мецел алаз Аллагъдин тақлан крат ийизвай касарин жергейра гъат-зай абуруз вуч бес жезвачтла гъавурда гъатзава.

Къейд авун лазим я, алай вахтунда къайдаяр хъудай иви органри террориз-миз акси яз тухувай къалахдихъ хъсан нетижаяр жезва. Эхириджи варцара бандайрин, террористрин хейлин башчияр ва абуру гъильбанар къирмишнава ва и кар гъар юкъуз давамарзава. Ара-ара гагъ са, гагъ маса районда КТО малумарзава. Ингэе са шумуд югъ вилик Ботлих ва Хунзах районда къайдаяр хъудай орган-рин дестейри са шумуд боевик тергна. Терроризмдин хаталувал гъеле чалай алатнавач. И кар улкведин ва республикадин къиле авайбурун малум я, гъа-вилля абуру и акылтлай важиблу мес-ляладал иви обществодин фикир желбазава. Хайи Ватандин ислэягвилхъ, абад-вилхъ, мублағвилхъ, садвилхъ ял-варзавай гъар са хилен къефлеяр, дин-элгъийрин къватлалар республика жу-редин хаталувилк къутармишун патал алахъна, меслятдат атана, садвал мадни мяйкемарна къанзава. Жураба-жүре партийрин, общественный организацийин, динрин, интеллигенциядин, гъукумдин, идараирин, жегъилрин организацийи иллаки.

Гъазурайди - Хийир ЭМИРОВ

Терроризм - халкъяриз акси гъерекат

Къадим Грециядик Эфес шегъерда хъайи кас я Герострат. Ада къатана хыи, инсанрин рикл газа-газа инсанрин гъилери арадал гъайи имаратар барбатлазай, чукъурзай касар аламукъазава. Са патах-айни бегъем бажарагъ, алакъунар авачир, амма машгүр жез къанзавай и жегъилди вуч авуна лагъайтла, Эфес шегъердин къадим имаратрикай сад тир Артемидадин ибадат-ханадиз цай яна. Гъа ик, инсаняят вичи ярат-мишай гүрчег дараматдикай магърум хъана. Гъанлай инихъ акатай гъи жуьреда хъайитлани, гъвтта тахсиркарвиллекъелдини, машгүр хъунхъ чалишишишвал аву-нин психологияда Геростратан комплекс лу-гъузва.

Ихтиин къилихдин касар чипин арада авай хъсан къелзай, кар алакъазавай, чехи юлдашрин патай гъурмет авайбурул пехилвалда. И ерияни, синихарни иллаки хизанды гъа-лар пайгар туширла, аялриз зулумар ийидай-ла, багърийри, юлдашри чеб кваз такъадай-ла винел акъатзава. Чикай хабар гун, чеб алай чка чирун, чеб машгүрун абурун “къетен мураддиз” элкъвевза. Чеб масад-бурулай тафаватлу хъун патал абуру гъиль-тин хъайитлани алчах, нағъакъан крат ийиз гъазъя.

Террористрин жергейрик регъятдиз экеч-зай къвд лагъай десте масадан эсердик фад акъатзайбурукай ибарат я. Гъа ихтиин къанажагъдиз, руғъдиз зайиф инсанар, адет яз, диндин патах танвай терроризмдин иде-ологиядин таъсирдик акъатзава. Абуру тапан диндин нағъамяя лап фад къабулзаза. Авай-вал лагъайтла, дуньядыа инсанар сад-садаз къарши акъазазравай, аялар, дишегълияр, къузызубур йик лугъузай са динни авайди туш. Амма алемда, диндин пайдах хажна, адакай менфят къачуна, инсанар сад-садаз душманар хъиз къалурзазай, динэгълияр сад-садаз акси акъазазравай, тақланзазай къуватар ава.

Эгер исламдикай рахайтла, араб чалан ислям гафунин мана ислэягъавай. Мусурман-рин пак таб тир Къуръандан динэгълийриз меслятдивди, къанивилелди яшамиш хъуниз эверзава. Исламдин регъберри тестикирзазайвал, ислямдин марифатдик террор, зулумдин, инсансузилин гъерекатар инкарзава. Террордин крат ийизвайбуру ва абуру тереф хъузайбуру чипин алчах краалди Аллагъдин таъсирдик акъатзава. Абуру тапан диндин нағъамяя лап фад къабулзаза. Авай-вал лагъайтла, дуньядыа инсанар сад-садаз къарши акъазазравай, аялар, дишегълияр, къузызубур йик лугъузай са динни авайди туш. Амма алемда, диндин пайдах хажна, адакай менфят къачуна, инсанар сад-садаз душманар хъиз къалурзазай, динэгълияр сад-садаз акси акъазазравай, тақланзазай къуватар ава.

Къе са шаклувални аваиз малум я, ин-сан террористилин къурулупшиз гъизвай къетен ерияр, лишанар ава. Виридалайни якъинди а кар я хъи, инсанди и чуру рехъ хъягъун гъар са касдин хуси къетенвиле-рилай, яшайишдин шартларилай аслу я. Гъар сада гъвечи чавалай вич баҳтлу, маш-гүр, вирида гъурметзазай инсан хъуни-кай фикирзава. Хуси мурадар къилиз акъу-дуун патал газа къадар инсанри къелзаза, гъакъисагъвилелди ва даттана зегъмет чу-гъазава. Къени, хъсан крат авун патал алакъ-заза. Чипин зегъметдадли абуру багърийриз, хизандыз, обществодиз, государстводиз хийир гузва. Анжак гъакъисагъа ва бегъерлу зегъметди инсан обществода машъур вич гъурметлу ийизава.

Амма, малум тирвал, гъар са улквэ-да, республикада, районда, хъуре, гъвтта хизанды темпелар, зегъметдихъай катза-вайбур, гъатта вич патални са хийирлу кар ийиз тақланбур авайди я. Абуруз гъамиша масадан гъисабдай яшамиш жез, чепел гуж акъулд тавуна, хуси месэлэяр гъялиг къан жеда. Гъа ихтиин инсанар сифте нубатда чуру рехъ, террористрин жергеда гъатту-нин хаталувални ава. Аял чаварда ихтиин аялри партайрал, столрал, лифтлерин цла-рал, тараарал къацарлар, чипин тъварар хъни-да, юлдашри чипин тахъай игитвилерикай къундормаяр ахъайда, дузыгъун, кар алакъ-зазай инсанрилай арзаяр хъыда, абуру буынтирен кутада. Ихтиин касариз “Герост-ратан комплекс” хас я лугъуда.

Террористилин краал машгүр жезвай пуд лагъай дестедик яшайишдин чечин гъалда авай инсанар акъатзава. Абуру бейкаарни, начагъбурни, буржара гъатнавайбурни, багърийрихъ галас хъыле авайбурни, галаз-галаз багърийрикай магърум хъайи бязибурни хъун мумкин я.

Къуд лагъай дестедик къил кефсузбур, наркоманар тешкилзаза. Са кар якъин я, тер-рористилин рекеел акъатай абуру гъар сад-зат хаталу я. Гъавилия ихтиин касарин вилик пад къун герек я.

XXI асир аку!..

Чи авамвилин гъасир аку!..

Мердали ЖАЛИЛОВ,
литературадин отделдин редактор

ДАГЪУСТАН

“Цийи хъувункай”, ана “авамвал” терг авунникай тъмил рахазвач. Чи инсанрин (савадлу ва савадлу тушир) авамвилни неинки Дагъустандин, гъакл чехи Россиядин битаввални, халкъарин садвални “хаталувилик” кутазвайдали фикир желбазава. Месела, и мукъвара Махачкалада, Дуствилин къвалае “Алай аямдин Россиядин обществодо жегылрин арада экстремизмдиз аксивал авунин месэлляя” темадай къиле тухтай элкъвей столдихъ хъайи саки вири рахунри а “хаталува” чина авайди, общество мяյкемарун патал лап мурасаб ва къетен метлебдин къвалах тешкилна кланзавайди раиж авуна.

Дагъустанда “авамвал” терг авунин месэлайриз чи республикадин Къилин нубатдин Чарчени хейлин чка ганва: “Власть дагъустанвияр барбатвилер арадал гъизевай авамвилин къуватрин таъсирдикай хүнз, кичл кутуналди, гуж гъалиб аеunalди, намуслу ва бажарагълу ксар чандиз къаст ииз къналди, гражданар адалатлу государстводихъ инанишинал авунникай магърум аеunalди, чииз законрилай ва марифатдилай виниз “хаж жедай” ихтияр авайди яз гъисабуналди, къанунсузвелир из къиле ягъуналди ва обществодал адалатсузвелин шартлар илитуналди, власть ва экономика хусус гъзерез авай итихралди ишлемишдай гъар жуьредин деятели, дестеири мад гъич садрани агъавал тийидайвал заминвилер яратмишнуз мажбур я ва властди и кар таъминарни ийиди”.

И келимайра “авамвилин къуватар” гъихтингур, квел машгъулбур, квекай фикирзавайбур, вуч виридалайни артух вине твазвайдур ятла хъсандиз лагъанва. Аквазвайвал, “авамвал”, са бязибуру фикирзавайвал, гъаклан са савадсузвал, дульнядикай бейхабарвал, обществодо къиле физвай крарин, гъерекатрин гъавурда авачирвал туш. Ам вичин дувулар обществодин гзаф къатариз чкаанвай, сифте нубатда чеб къуватлу тир ва крарин асул пай, идахъ галаз сад хъиз, Дагъустандин къисметарни чепелай аслу тир дестеири руғъери, ниятириз, фагъум-фикирдиз хас тир залан азар хъиз я. Ахътин “азардикай” общество сағъарун регъят къвалах туш. И кар чаз эхиримжи 20-10 йисан тарихдайни, къенин йикъарин гъакъикътдайни акун тавуна туш.

“Авамвилин” акъалтай чурувал нефсинин пичивилхъ, дульня гъиле вугайтлани, тух тахъунхъ, намусдилай, ягъдилай, къанун-къайдадилай вири сергъятар алуудунхъ, я а сергъятар чиз амукъ тавунхъ галаз алакълау я.

Яргъаз фена вучда, дульняда, улькведа, уъмуърдин гъар са терефда залан кризисди агъавалзана. Амма гъукум гъиле гъатнавий ксарин, я абурун тухумрин иштияр са жуьредани секин жезвач. Бязибуруз къецепатай гъат техизвай девлетар гила жуван халкъдивай, адаа иизвай къуллугърин, гъасилзавай шейэрин къиметар хкајуналди вахчуз кланзава. Чи бандаринни жуьреба-жуьре “куъруу вах-

тунин” кредиторрин залуквиле гъатнавий къван факъирринг гъисаб ни къуна?

Чи са гзаф СМИ-ра, иллаки государстводинбур я лугъузвой телеканалрай къалурзай къван олигархринг папаринни рушарин, “Цийи гъетер” лугъузвойбурун девлетар, абуру чеб тухузвой тегъерар (мехъерар, суварар, тобрикар, савкъатар ва мсб.) вуч я?!

Гъа и члавуу музкуу паюна къвалах жагъин тийизвайбурун, къвалахзатвани, мажиб текъвезвайбурун, са пенсиядал са жуьре къиль хуъз алахънавайбурун, етимринни бомжрин күттэй тежер дестеяр авайдини чуынчых жезмач.

Дагъустандани шумудни са жуьреба-жуьре дөрөжайрин чиновникарни депутатар, ведомствоирин чехибур, чипин къуллугърикай менфя къаҷуз, гъиле гъатай чехи пулар хиритлайбур, акъалтай хаталу дестеирих галаз алакъа хуъзайбурун, гъатта абуруз къаюмвалзайбурун яз, дуъздал акъатнава. Гъикъанбуру чипин “гел квадарнава”... Месела, “Черновик” газетдин 29-январдин нумрадий “Суда довели до суда” макъала къелун бес я. Аны гзаф тъварар чир жеда.

Ахътин фикирдал къевзева хъи, чиновник ва я депутат хъун патал сифте нубатда государстводин къуллугъдикай жув ва жуван тухум патал гъикъи хуудатла, гъа “илимдай” дерин чирвилер къачун герек я.

Ихътин шартлара чадин властдихъ халкъдин патай ихтибар ва гъурмет амукъдан?

Дагъустан Республикадин Къили эхиримжи пуд ийсуз республика “михъ” хъувунхъ, яни халкъдин патай ихтибар къазанмиш хъувунхъ элкъурунавай хъсан хейлин крар ийиз алакънавайдакай гъахъ-тисаб авунва. А крар (за абуру гъисабзувач) шак гъайдайбуру туш. Дегишвилер хейлин хъанва. Амма “авамвал”, винидихъни лагъанва, акъван фад, алуудиз жедай завал туш. Бюджетдал алай хилерин къуллугъчайриз гузтай мажибрал хъульрезва. Ихътин гъалдиз бажаът яхъвал, савадлувал артухарун, хажун лугъуз жеда.

Чи культурадин гзаф къвалерал, библиотекайрал аламайбур тъварар я. Абурун чехи пай фадлай кътана терг хъанвайбуру я. И члавуу чеб-чипиз чехи жезвай музикантринни манидаррин, композиторринни шаиррин къадарар артух жезва. Абуру музикадинни искустводин устадвилай ерли фикирзайвайбуру туш. Чи меҳъеррал вил вегъин бес я, чи “гъетери” гъихътин пулар гун истемишзуватла ақвада. Вирибуру гвай къилин алат, сесни, гъавани, гафарни виче хъенвай “ямана” я.

Авамвилни гъар са къвалае, хизанда, гъар са рикъе вич азадиз гъисизза. Къвалелай къеце къиле физвай крари парабурук са жуьрединни къала-булух кутазмач. Къунши къуншидал хъфизмачирла, сад-садаз гъикъ чир ва хуш жедайди я? Гъа ихътин гъал авайвиял чахъ гъульпериз тефей рушарни, эвлениши тахъай гадаярни артух жезвайдал шак алач.

Гъилевай нүкъ ахъйна, цававай легледихъ калтугъзайбуру, санай-саниз датланна къуч жезвай “дурнаяр” гъикъван хъанва. И члавуу чи хуърер бүм-бүш жезва.

Ихътин “авамвилляй” чи инсанар гъикъ экъечида?..

Са чарап рекье туналди ихътин гъаларал бажаът къукъ гъиз жеда. Гъелеги къиле физвайди женгя. Я чна авамвал тергда, я авамвилли - чун...

Яран сувар - Невадал

Низамидин Къайнбеков

Кеферпатан меркез Санкт-Петербургда Яран сувар къиле тухун ана яшамиш жезвай лезгияр патал адедиз элкъенва.

Вичикумърдин цийи дөвир алукунин, төбият жегъил хъкунин, чулав къуватрал экъу, михъ, къени къуватрал гъалиб хъунин ниятар кутунвай и сувар чи инсанри вирибуру рикъин ашкъидалди вилив хуъзва. И сефердани Яран сувар Нева вацал гурлудаказ ва хуш гъалара къиле фена. Ана Кеферпатан меркезда яшамиш жезвай дагъустанийрин саки вири векилри иштиракна.

Мярекат “Атмосфера” тъвар алай культурадин шадвилер тешкилдай чехи центрадин залда къиле фена. Ам гъар жуьре рангариш шараради, гъаларади, маса затларди безетмишнавай. “Салам” тъвар алай музыкадин хореографияндик ансамблдин музыкадин сесерик кваз залда къватл хъанвай мугъмари и мярекат тешкилнавай ксар къаршиламишна. Абуру лагъайтла, иниз дагъустанийриз хас милли парталар алас атанвай.

Мярекат къватл хъанвайбуру, са декъиъда къвачел акъвазна, 19-мартидиз Дондад алай Ростовда мусибатдин гъалара чилел аватай самолетда телефон хъайи ксар рикъел хуналди башламишна. “Санкт-Петербургдин лезгияр” тъвар алай региональный общественный тешкилдатин председатель Зураб ШАЙДАЕВА вичин раҳунра а мусибатдик телефон хъайибурун муква-къилийриз, хизанриз, ярадустариз башсагъульгүдин гафар лагъана.

Идалай къулухъ Яран цай къурмишна. А кар къватл хъанвайбуру Санкт-Петербургда Россиядин таможенный академиядин филиалдин директор, экономикадин илимрин доктор Сиражудин ГъАМИДУЛАЕВАЗ ихтибарна. Вичин табрикин раҳунра Сиражудин Нагъметуллаевича, Санкт-Петербургда Дагъустандин патай векил Гъасан ГъАСАНОВА, Неведал алай шегъерда яшамиш жезвай дагъустанийрин агъсакъалрин Советдин председатель Цахай КУБАТАЕВА, Санкт-Петербургдин экономикадин госуниверситетдин профессор Аллагъверди МИРЗОЕВА, эцигурин компанийн генеральный директорар тир Зураб ШАЙДАЕВА, Мирзе МИРЗОЕВА ва маса ксари мярекатдиз атанвай вирибуру Яран суварихъ галаз алакъалуу яз рикъин сидкъидай табрикина ва абурун къвалера, крара хъсан сагъвал, шадвал, агалкъунар, дульняда ислеъвал, мублагъвал хъана кланзавайди лагъана.

Мярекатдиз Дагъустандай атанвай Къургъай райондин Моллакент хурурун администрациядин къил Минетуллаев Алиева Дагъустан Республикадин Къил Рамазан Абдулатипован тъварунихъай сувар табрикзайвай хуш келимаяр агакъарна. Генани къейдна хъи, и сувар гзаф милләттикай ибарат Дагъустанда дегъ-девиррилай къейдзана, гъар са халкъди вичиз хас тъвар эзигнава. И суварихъ галаз алакъалуу яз тарихда гъар са халкъдихъ вичин къетен адетарни, крарни, жуъреба-жуьре маниярни, къугъунарни хъанвайди къейдна. Вири жуъреба-жуьре ятлани, суварин макъсад сад я - ада ракъинин календарда Цийи иис алукунавайди къалурзана. Гъа-

вилай Яран сувар гзаф милләттин интернациональный сувар я.

Мярекатдай гзаф ксар раҳана. Абурун арада сувар тешкилиз къумек гай спонсорар - Мирзе МИРЗОЕВ, Зураб ШАЙДАЕВ, Эдуард ЗАГРЯБЕГОВ, Эмир БАЛИХАНОВ, Расим АЛЬДЕРОВ, Рамиз ЭЛИФХАНОВ, Шамил СЕЙИДОВ, Ильгар ИСЛАМОВ, Араз КЪАДИМОВ ва Сираж Гъайдаров авай. Яран сувар къиле тухун патал материальный жыгъетдай къетен къумек “Дагъино” ЗАО ВКЗ-дин директоррин советдин председатель Сергей САФАРАЛИЕВА ва карчи Мурат МИРЗЕГЪАСАНОВА гана. Сувар къиле тухун чипин пай Питерда яшамиш жезвай Мирзегъембет МЕГЪАМЕДОВА, Левитан АЛИРЗЕВА, Абдул ЮСУФОВА, Магъамадали ВАГЪАБОВА, Ильгар ИСЛАМОВА, и царапин автор Низамидин Къайнбековани кутуна.

Мярекатдин сад лагъай пай күттэй хайидалай къулухъ майдан “Дагъустандин гъетер” тъвар алай музикадин манийрин ансамблдин ихтиядра туна. Адан художественный руководитель Дагъустандин лайхуу артист Мадруд КъАЗИБЕГОВ я. Ансамблдин артистри тамамарай вири къульпур суварин иштиракчыри гурлупа караалди, шад гъиссералди къабулна. Идалай къулухъ алатай иисуз спортдин ва келенприн рекъерай чипхъ виниз тир нетижайр хъайи хейлин жегъил прив чеб лайхуу хъанвай пишкешар ва грамотаяр вахкан, абурун къадар 15 касдилай виниз тир.

Ватандиз вафалувиледи къуллугъ авунай юстициядин майор Сослан МАХСУБОВАВ, къенепатан къуллугъдин майор ГъАЖИМИРЗЕ ГъАЖИМИРЗОЕВАВ, капитан Мурат АЛДЕРХАНОВАВ ва полициядин старший лейтенант Марат МИРЗАБЕГОВАВ чеб лайхуу хъайи савкъатар вахкан.

Наградаяр вахкудайла и карда чи ватанэгълияр тир профессор Сиражудин Гъамидуллаева, азаддиз къуршахар къунай Санкт-Петербургдин Федерацыйдин виликан председатель Фирудин Агъарагъимова, Мирзе Мирзоева, Зураб Шайдеева ва масабуру иштиракна. Абуру лайхуу наградаяр ва пишкешар агакъай вирибуру рикъин сидкъидай табрикина ва абурун къулайвал ва чипин крара цийи агалкъунар хъана кланзавайди лагъана. И агалкъунар Дагъустан ва вири Россия патал тирди къейдна.

Идалай къулухъ майдан канцертрин программайриз сагъирив вугана. Ана Санкт-Петербургдин табрикин гъетер иштиракчыри. Абурун жергеда РД-дин лайхуу артистка Марина АЛИЕВА, манидаар - Самира ГъАЖИЕВА, Мегъамед АЛЕКПЕРОВ, Руслан ИБРАГИМОВ ва Афина ДЕЛИОННИДИ авай. Генани къейдна кланда хъи, милли чагъандал Дагъустандай атанвай Загъир МЕГЪАМЕДОВА лап вижевай макъамар тамамарна.

Вичин гүзел сесиналиди ва Кавказдикайи Санкт-Петербургдикай лагъай гүзел манийралди Санкт-Петербургда яшамиш жезвай чи ватанэгълидик руш Ангелина КъАЗИЕВАДИ вирибуру тъйранарна. Адан агалкъунарни тариф Афнади ануна ва жегъил рушав грамотаяр вахкан.

Суварин иштиракчияр, мукъвал-мукъвал вилик квай майдандал экъечиз, къульерик экче-завай. И карди инсанрин дуствилин, садвилин, сад-садан гъавурда акунин гъиссер генани артухарзайвай. Им Яран суварин асас метлебни я. Ам Невадал алай шегъерда садрани рикъелай тифайдай хъана.

“Хъендикай” хкудна ва хатасузвал артухарна къанзана

Жасмина САИДОВА

Дагъустан Республикадин пассажирар санай-масаниз тухузтай транспортдин паркдин 80 процентдив агақна машинар лап күльгэне хъанва ва ишлемишун къадагъя я.

И хиле къайда туниз талукъарнавай ге-гъенш совещание аллатай гъафтеа меркездин Милли библиотекадин залда кыле фена. Мярекатда РД-дин Гъукуматдин Председателдин заместителэр Шамил ИСАЕВА ва Раюдин ЮСУФОВА, РД-дин транспортдин, энергетикадин ва алакъадин министр Сайгидпаша УМАХАНОВА, Республикадин Центральный территориальный округа РД-дин Кылгин та-мам ихтиярар ганвай векил Шамил ЗЕЙНАЛОВА, РД-да Госавтонаадзордин территориальный отделдин начальни Али ХАЗАМОВА, РД-да Государстводин зегъметдин инспекциядин руководитель Арсен БУЛАТОВА, РД-да УФНС-дин в России дин ПФ-дин, республикадин МФЦ-дин векилри, муниципальный районрин кылери ва са жерге маса министерстворинни идараирин къуллугчийри иштиракна.

Совещанидал къарагъайран транспортдин месэла асуул гъисабдай къве хилекай ибарат тир лагъайтла жеда: пассажирин хатасузвал таьминарн патал серенжемар къабулун ва республикадин автотранспорт налогрин жи-гъетдай гъисабдиз къаучунин карда къайда тун. Къве месэланы сихдаказ алакъалубур я.

НАЛОГАР АГАКЪЗАВАЧ

Дагъустандин къетенвал адакай ибарат я хы, республикада инсанар санай-масаниз фидайа ишлемишавай асуул улакъ (90 процент) автотранспорт я. Маса Чехи шеъерра, региона хызы, ина метро, шеъеррин арада датланы къекъевзай электричкяя, трамвайра авач. И кардал асуул гъисабдай чехи ва гъевчи автобусар (маршруткяя), гъакъни такси-яр машгъуль я.

Каралайди ам я хы, пассажирар санай-масаниз тухунал машгъуль неинки сад-къве къилдин касари (таксистри), гъатта карханайрини кваз лицензия, яни законди истемишза-вайлал и кар тамамардай ихтияр авачиз къвалахзава. Им аламатдин кар жедай, эгер чаз, Дагъустанда газа къвалахар лазим касдиз ришвет гуналди ийизвайди чизвачирта. Республикада транспортдин хепни коррупциядиз еке мумкинвилер ачуҳазавайдаз фадлай эл-къевнена.

Икъ, совещанидал министр Сайгидпаша Умаханова гъайи делиприн бинедаллаз, республикада жуъреба-жуъре маркайрин 10 агъзурдалай газа автобусри 15 агъзурдав агақна къезил машины (такси) пассажирар тухунин хиле маҳсус лицензия гвачиз къвалахзава. 23 агъзурдав агақна улакърин къвалах гъизчивилик квач.

Гъакъикъатда, налогрин органрин гъисабдиз анжас 1500 кас ва 54 кархана (законлуда-каз къвалахзавайбүр) ава. Къилдин касарин ху-сиятда ва 10 агъзурдалай газа автобусар авай бязи карханайри, мисал яз, 2015-йисуз, сан-лай къачурла, анжас 10 миллион манат, гъа-са вахтунда 400 автобус ишлемишавай 9 карханади 25 миллион манат налогар гунини, министрдин гафаралди, къалабулух кутазва.

Нетижада, ада гъисабзавайвал, пассажирар тухунал машгъуль хел “хъендик хъун” се-беб яз, республикадин ва чадин бюджеттив тар я 150 миллион манат налогар агақзавач.

“Вучиз икъван члавалди вишералди касари транспортдин рекъяй къуллугъ налогрин учетда акаъвас тавуна ва садани гъизчива-тийиз тамамарзва?” - сувал эцигна Шамил Исаева ківати хъанвайбурун вилик. Дугъриданни, вучиз?

СЕБЕБАР ГЗАФ АВА

“Вуч паталди акаъвасда зун налогрин органда учетда? - къарши яз сувал хъзува за-

Махачкъаладин “Къиблепатан” автостанциядилай Азербайжандихъ галаз авай сергъятдал рейсар тамамарзавай маршруткайрикай садан водителди. - Гъакъ Гъавайда хизандин къазанжидикай атланы, гъукуматдиз жува залан зегъметдалди къазанмишавайдакай пай гун патал яни? Лицензия къачурла, абуру заз пулсуздаказ машин ремонтдин, я тахъайтла, маса къулавилер тешкелдин? Пенсия паталди яни? Гъатта, умъурлух къвалахна пенсиядин вахт алукудади саламат яз амукъйтани, пенсиядин къадар ахътиндя я хы... Гъанис килигна, жуван дердияр къемаз, чанда гъал амаз авуна къанзана. Къвал-юз тукъуърна, веледар эвленишина къанзана. И рекье налоговый чаз дуст туш”, - алва хъувуна ада, амалдарвилелди заз килигна.

Гъахъуль я, пенсияни вирида къисмет жевзайдай туш, адан къадарни темяяр фидай къванди туш жеди, амма къазанмишавайдакай са къадар пай гъынкъ хъайтланы хатазава эхир: маршрутда (линияда) агаъвалзавайдаз, диспетчердиз, автостанциядин чехида, медкомиссиядиз (чарасуздаказ авуна къанзай), амма гъакъикъатда пул гуналди тукъуързай) ахтармишина лагъай справкадихъ ва икъ мад. Бязи вахтара, машин хусуди туширла, икъя хъайдакай са къадар пул адан иесидизи гана къанзана эхир. Эгер и харжияр законлудаказ аврутла, улкведизни хъсан я (ни вуч лагъайтла, чи аялриз пулсуздаказ келдай ва сагъламвал хъсанардай мумкинвал авазва), жувни узягъ жеда. Амма...

Мад са месэла водителвилин праваяр пулдихъ къаучунихъ галаз алакъалу я. Гъайиф хы, имни неинки чи республикада, гъакъни вири улквела тал алай месэла я. Автошколайра лазим къайдада асуул гъисабдай дин-шегълири къелзава, таксира къвалахзавайбүр итимар я. Абуру лагъайтла, чехи пай душшушра агъа къанин чирвилер танишривай, праваяр лагъайтла, тайин къадар пул герек касдин жибинда тұна къачузва. Эхъ, гъиль къунвачта, жуван вилерлди акунвачта, тестикирарн дүз туш, амма ибур садни къве душшушы вав, гъакъикъат хъанва.

Бес къадар ахвар тахъанвас рулдихъ аку-къун (къилье анжас къазанмишунин фикир аваз), хатасузвилин чул ишлемиш тавун (вучиз ятлани, Дагъустанда и кар гъатта айб къвалах хызы къабулзава), бензиндин къиметар багъабур хъуниз килигна (къенят авуний макъсаддалди) газдин тадарапар тайнарун, рекье авай вахтунда телефонар ишлемишун, жувалай сада алуудайла, ажгуламиш хъана, рекье гъуъжетунар ийиз башламишун (вучиз ийингидаказ фидатла ахтармишиз) - вири ибур чи гъар ийкъан яшамиш жевзай ва пассажирар санай-масаниз тухунал машгъуль вири касар налогрин органдин гъисабдик кутан; и вя я маса районра какатай чкайрал арадал атан-вай автобусрин стоянкяяр агалин; автотранспортдин инвентаризация авун, яни вири гъисабдиз къаучун; пассажирриз, законди истемишза-вайлал, билетар гун ва икъ мад.

райвал, эхиримжи къве йисан вахтунда Да-гъустанда пассажирин транспортдин иштираквал аваз 133 авария арадал атана. Нетижада 47 кас къена, 219-дал хирер хъана. Идалайни гъейри, гъам яхдиз физвайбур, гъам водителар патал хаталувал шеъеррин ре-къерин къве патани какатайвал машинар акъвазаруни арадал гъизва.

ВУЧ ИЙИН?

“Республикадин Кыли истемишза-вайлал, хиле къайда тун патал автобусрин, маршрутный ва къезил машинирин таксийрин къвалах чкайрал талукъ органрин ва муниципальный тешкелатрин датланы гъизчилик ва абурувай ийизвай истемишунар къевибур хъун чарасуз я. Мумкин я, и кар гзафбурун интересрик хълада, амма чи асуул месэла транспортдин хел “хъендикай” хкудун я ва чна и кар къилини акудда”, - лагъана С.Умаханова.

Раюдин Юсуфова пассажирар тухунин хиле къвалахзавай машинириз государстводин автомобильрин маҳсус - хылы рангунин - нумраяр гун теклифна. “Вири дуньядан ви-лиф фенвай улквела пассажирар тухунал машгъуль машинириз, абуру чир жедайвал, ма-хсус рангар язва, маса, вири са жуъредин лишанар эцигзава. Анжас чи республикада вуж таксист ятла чириң четин кар жезва, вучиз лагъайтла, къайдаяр хъудай органрин ве-килрихъай кичелә, гзаф вахтара машинирал “шашкярни” эцигзавач”, - наразивална вице-премьерди.

“Амма и нумраяр къаучун патал маршрутный таксийрин водителар лазим тир вири документар, налогрин органда регистрация авунвайдан гъақынди делилар агақару-низ мажбур жеда”, - алва хъувуна ада.

РД-да Государстводин зегъметдин инспекциядин руководитель Арсен Булатова, месэла тъялдайла, и рекье къвалахзавай касарин гъал четинди тирди рикелай ракъур та-вуниз эвер гана. “И месэляр ятлаун патал абуру сифтедай вири патарихъай ахтармишина, пис-хъсан алцумна къанда, вучиз лагъайтла, маршрутнин мажибарни къунгъисаб-зайв хътин екебур туш, зегъметни заланди я. Абурул артухан харжияр илти хъийдайвал авуна къанда”, - лагъана ада.

Совещанидин теклифар агаъдихъ галай къараппай аквазава: муниципальный тешкелатрин къилериз са вацран вахтунда, хусуди-тчи-вилер жуъредилай аслу тушиз, муниципалитетда яшамиш жевзай ва пассажирар санай-масаниз тухунал машгъуль вири касар налогрин органдин гъисабдик кутан; и вя я маса районра какатай чкайрал арадал атан-вай автобусрин стоянкяяр агалин; автотранспортдин инвентаризация авун, яни вири гъисабдиз къаучун; пассажирриз, законди истемишза-вайлал, билетар гун ва икъ мад.

РЕКЪЕМАР

Инсаннитдин тариҳда сад лагъай ДТП 1896-йисуз Нью-Йоркда хъанай. А чавуз электромобилни велосипед сад-сада аку-ней.

Чи девирда, Вири дуньядан здравоохраненидин организацийн делирларди, рекъера жевзай аварийра гъар йисуз 1 миллионни 240 агъзур кас рекъизва. США-да гъар йисуз жевзай аварийрин къадар 1970-йисалай инихъ тимил жезва. Россияда аллатай йисан январдилай ноябрдады 133203 авария арадал атана ва 16638 кас къена, 168146 касдал хирер хъана. Виридалайни пашман жедай кар ам я хы, йисан вахтунда улкведин шеъррейра 582 аялди чан гана, 15860 аялдал хирер - мумкин я, умъурлух сагъар техжедай-бүр - хъана. Чи шеъррейра чан гузай къван инсанар я терактра, я азаррики рекъизва. Гъанин килигна, гъар са касди, иллаки рулдихъ ацуънавайбуру, анжас са жувакай вав, жуван хайбурукай, вичел ихтибарзайвай касарикайни фикир ийиз башламишдалди, гъалар бажагъат дегишириз алакъада.

Форум жеда

чи корр.

29-30-мартдиз Махачкъалада авай Да-гъустандин гостехуниверситетдин майдандал Республикадин промышленникрини карчирин форум къедел лагъай сеферда къилетухуда, хабар гузва РД-дин промышленностдинни алишвири-дин министрстводин пресс-къул-лугъди. Миракатда агъзурдалай артух касар иштиракун гъузлемиша-зва.

Форум РД-дин Гъукуматди ва республикадин Минпромторгди тешкелзана. Алай вахтунда министрстводин официальный сайтда - www.investdag.ru - форумда иштиракиз къанзавайбүр регистрация авунин къвалах кыле физва.

Мярекат къиле тухунин асуул макъсад республикадин инженер-виленин технический мумкинвилер геъншарун, инновационный карчивилиз из инженервилин кадрияр гъазурунис күмек гун я.

Форумдин сергъятра аваз инновационный проектрин “Дагъустан. Индустря ва инновация” выставка тешкелди. Идалайни гъейри, инвестицийрин чехи са шумуд проект майдандиз акудда, республикадин гъар йисуз къиле тухузвой “Ерилувилин лишан Да-гъустан” конкурсдин нетижада къада.

“Умуърдин тар”

Экология хъунхъ элкъуърнавай ва вичиз тешпигъ авачир “Умуърдин тар” проект гъиле къунва республикадин меркезда.

И проектди махачкъалавийриз къвляй къецел экъеч тавуна тар цадай мумкинвал гузва. И кар ийиз къанзавай гъар са касдивай маҳсус - вичин тъварзыхъ янавай сертификат маса къаучуз жеда. Ана адан хусуди нумра, адрес ва тар цазвай чкадикай малуматар жеда.

Проект Да-гъустандин госуниверситетда авай экологиядин ва дурумлудаказ вилиди финин Институтдин студентрин дестеди теклифна. И серенжемдин макъсад Махачкъалада экологиядин жигъетдай авай гъалар хъсанарун, шеърэзгълийрин фикир төбиат авай гъалдал жел авун, меркездин татугай гъалда авай чкайра “къацу зонайрин” къадар артухарун, экологиядин месэляр гъялдай цийи жуъредин мумкинвилер ишлемишун я.

Проектдин сергъятра аваз 1-10-апрелдин йикъара санлай къачурла 8 агъзур гектардин майдан авай къве участокда - Ак-Гель вирин ва яшшу касарин ва инвалидрин “Ветеран” Дом-интернатдин патарив - тарар цун планламишна.

Республикадин гъар са агъалидивай и проектда (я волонтер, я спонсор я) иштиракиз жеда. Адаз и чкайрикай садай тарин къелемдин сертификат къаучун теклифда. Сертификатдал къелемдин GPS координатар ва цайи вахт къалурда. Сертификатдин къимет 350 манатдиз барабар я.

Ихтиин сертификат жуван мукъва-къилийриз, дустариз багъишиз жеда.

Сертификатар маса къаучун патал арзаяр проектдин официальный сайтда къабулзава: www.девово-жизни.su. Тамам делилар проектдин руководитель Абдулма-жид Рамазановаз агъадихъ галай нумрадай зенг авуна жагъуриз жеда: 8 (928) 872-02-72.

Дагъустандиз лекъенар багъишда

Жасмина САИДОВА

Дагъустандин Тляраты райондин заказницида лекъенар (леопардар) хуъдай майдан тешкилда.

Идакай и йикъара "Дагъустан" РИА-дин конференц-залда РД-дин төбиятдин ресурсрин ва экологиядин министр Набиола Къараачаева, "Главспецстрой" ООО-дин исполнительный директор Михаил Баракинахъ галаз хъайи түрүршдад хабар гана.

Чан алама

Кавказдин леопарддал чан алама. Ихътин малуматар улькведин массовый информациинин такъатра аллатай йисан эхиррай пайдада хъанай. Икъл, республикадин къакъан дагъда авай ва Рутул райондихъ галаз сергъятдал алай Тляраты района тирекъяй физвай инсанриз таниш тушир жуъредин вагъши гъйван акуна, гульгуналай малум хъайивал, им Кавказдин леопард (адаз гъакъни "переднеазиатский леопард" лугъузва) тир.

Эхиримжи делилралди, 1997-йисуз "чубдин кацер" Дагъустанда 10, Азербайжанда - 13 авай. Азербайжандин лекъенар чидалай рангунанди тафаватлу тир - адад хамунин ранг хъипи лекъенар квай хътиндига. Дагъустандин лекъенар лагъайтла, чулавни лацу рангар какахъяди я (абуруз гъакъни Кавказдин барсар лугъузва). Дагъустандин леопардар амайбурулай чин ингинилелди, зиреквилелди ва къакъандиз хадарунин алакъунралди, инсанрикай киче тахъунанди, ва жанавурал, гътта юкъван буйдин северални гъуруч ийиз хъунанди тафаватлу я, гъвурда тавзва Тляраты райондин администрациядин спортдин ва элкъвена къунвай төбиятдин крарай отделдин начальник Нурагъемед Нурмегъамедована.

Гъеле са цуд йис идалай вилик алимрик Дагъустандай леопардрин гелер мад жагъун тавуни къалабулух кутунай. Азербайжандин Закатал района (Тляраты ва Рутул райондихъ галаз сергъятдал алай) төбиятда къитдиз гълтзвай и гъйванарин анжака журедин шикил ягъиз алакънай. Амма, леопардар чуылдин шартлара амайди субутзвай делилар амачир.

Гила, икъван йисар аллатайла, дагъдин къакъанда авай хъурьуз физвай ксарал и гъйван душушуздад гълтна ва, нетижада, гуручег "кацин" шикилар вири улькведиз чикана. Гъа и шикилри, малум хъайивал. Санкт-Петербургдай тир жегиль варлу кас Михаил Баракин Дагъустандин Тляраты района леопардар хуъдай ва мадни артухардай къалахдик къил кутадай фикирдад гъана.

Улькведин лишанрикай я

"Дагъустан Республикахъ галаз санал гъиле къунвай и проект къилиз акъуддайла чна, сифтени-сифте, региондин фикир кваз къазва", - лагъана М. Баракина.

Министр Н. Къараачаева гъавурда турвал, республикади и телекрафдин тереф хвена. Ада журналистриз "Главспецстрой" ООО-динни Дагъустандин алакъаяр тайин хъайи жуъредик съзъбетна.

"Чи амадагриз Дагъустанда леопард пайдада хъайдакай СМИ-рай хабар хъана ва гъу-

гъултай чун сад хътин фикирдад атана - Тляраты райондин заказницида леопардрин популация арадал ххун патал виридалайни къулай чка я", - лагъана Н. Къараачаева. Министрди къейд авурвал, и мукъвал вахтунади вири Кавказдин сергъятра Дагъустан леопардар арадал ххунин программадик акат тавунвай анжака са регион тир. Ада хабар гайивал, идаради лазим документтар гъазуралай ва талукъ тир органив абур агакърайдалай къулухъ, и нукъсан арадай акъудна. Региондин бюджетдайни программа патал пулдин такъатар чара авунва, амма абуру, федеральный бюджетдай гузвай къадардив гекъигайла, анжака 5 процент тешкилзала.

"Чна леопардар популяция неинки Дагъустандин, гъакъни Россиядин вири мулкунал хън ва артухарун гъаф вожибу кар яз гъисабазава", - къейдна М. Баракина. Ада хабар гайивал, леопардрин къадар артухарунхъ элкъурнавай программа 2008-йисуз гъиле къунай ва алай вахтунда, къалах дуздаказ тешкилун себеб яз, и карда еке агалкъунар хъанва.

"Эгер чна тариҳдиз вил вегъейтла, чи улькведиз хас са шумуд лишан (символ) ава. Абуруйк сад леопардя. Мисал яз, Сочида къиле фейи Олимпиададин лишанарни пуд авай: къур, сев ва леопард. И пуд гъайнандикай леопардар, гъайиф хъи, төбиятдай михъиз терг жедай чкадал атанва, гъанис килигна, абурун жинс хънин къалахдад рикъивай машгъул хъана къланзава", - лагъана исполнительный директорди.

Алай йисан эхирдалди республикадиз бизнесменди вичин патай пулсуздаказ къве леопард гъида. Абурухъ гелкъунар харжияри

М. Баракина вичел къачунва. Инал къейд ийин, чипкай ихтилат физвай леопардар Международный төбият хънин союздин Яру Ктабда гъятнава. 2015-йисуз делилралди, дуныяда ихътин анжака 70 гъйван я амайди.

Суалар-жавабар

▪ "Чулав базарда" и гъйванарин къимет къенин юкъуз 300 агъзур евродив агакъзва. Республикадиз гъизвай леопардар браконьеррикай гъикъ хъуда?

- И вагъшияр терг тежедайвал, чна са жерге серенжемар къабулнава. Вагъшияр гарданрал маҳсус чулаар (ошейник) алукъда ва абурун гъерекатрал спутницин къумеңдади (ГЛОНАСС системадин бинедаллаз) гъузчива. Пуд-къуд варз аллатайла, гъйванар къада ва чулаар екебуралди дегишарда. Явашяваш гъйванар физвай рекъвер чир жеда. Са гафунанди, и кардиз талукъ программа ава, тежрибани бес къадар къватнава. Программа улькведин Президентдин администрациядин къил Сергей Иванован гъузчилик ква.

▪ Леопардар вагъши гъйванар я. Малум жезвайвал, абуру сергъятламишнавай чкада въя, ачух төбиятдин шартлара жеда. Бес абуру инсанрал, маларал гъужумдачни?

- Дугъриданни, Тляраты заказницин са пай сувурияр хън патал ишлемишава. Маларал, лапаграл вегъена хъайтла, зарар гъукуматди эvez хъийидай программайр ава. Гъанис килигна, агъалийриз и кардикай киче тахъурай. Къилинди инсанрал гъужум тавун я. Икъл тахъун патал вагъшири ем гъинай жа-гъурзатла, гъина абуру сейрзатла, гъадал датлана гъузчива. Идалайни гъейри, чадин агъалийрихъ, инспекториҳъ галазни съзъбетар ийида.

▪ Къве лекъенар гъуналди къалах күтъяжевани?

- Въя. Им вагъши гъйванар гъана дагъдиз ахъяюнанди күтъяжевай жезвай къалах туш - и рекъе гегъеншдаказ илимдин ахтармишнар тухуда. Эхиримжи са шумуд цууд йисан вахтунда Россиядин Федерациядин мулкунал ихътин къалах тухузмачир. Гила, явашяваш, гъалар хъсан патахъ дегиш жезва.

Цин югъ къейдна

"РУСГИДРО" ПАО-да

Жасмина САИДОВА

21-марцдиз РусГидро ПАО-дин Дагъустандин филиалди Махачкъяладин Р.Гъамзатован тъварунхъ галай Милли библиотекадин майдандал Виридуңнадин цин ресурсрин ийкъахъ галаз ала-къалу яз чирвилер артухарунхъ элкъурнавай мярекат къиле тухвана.

Ана меркездин Гуманитарный гимназия, спортдин цихъ галаз ала-къалу жуърейрин спортдин аялринни жаварин "Каспий" школадин технический реекъяй яратмишунрин Центрадин гимнорин моделар түккүрзазай кружокдин аялри гъазурнавай выставка тешкилна. Аялар патал гъазурнавай ва Россиядин флотдин тариҳдиз талукъарнавай "Мачтадилай килдад къван" ктаб - "РусГидро" карханадинни "ДЕТГИЗ" издательстводин саналди тир проект - сифте сферда яз майдандиз акъудна.

"Экологиядин рекъяй чирвилер артухънис къумек гун - компаниядин мергъяматлувилин "Михъ энергия" программадин вожибу паярикай сад я.

Адан сергъятра аваз компанияди са жерге социальный проектар ульмурдиз къуҷурмишава, экологиядиз, образованидиз ва спортдин талукъарнавай мярекатар къиле тухузва. Чна чи аялрин рикъ Ватандал хъун, элкъвена къунвай төбиятдин къиметлуval, баъжалав зигъиндай акъуд тавун патал чалишишавалзава", - малумарна "РусГидро" ПАО-дин Дагъустандин филиалдин пресс-күллугъдии пешекар Елена КАЛАНДЖИЕВАДИ.

Суварик иштиракайбуруз вирида компаниюдин патай рикъел аламукъдай пишкешар гана. Мярекатдин эхирдай "Мачтадилай килдад къван" ктабар Милли библиотекадин ва РД-дин образованиедин илимдин министерстводин векилири иштиракна.

Виридуңнадин цин югъ ООН-дин Генеральный Ассамблэядин къаардалди 1992-йисуз тестикъарна. И югъ сувар яз къейд авунин макъсад Чилин агъалияр инсандин ульмурда цихъ авай метлебдихъ, ада къазвай чкадихъ галаз танишарун я.

Мульгъ

Эцигна

Хазран КЬАСУМОВ

Дагъвийриз, гъабурукай яз тақабурлу лезги халкъдизни, реҳъ-хвал тулькъурдайла, къвал-дарамат эцигдайла, хуързуз булахдин ва дигидай яд гъидайла сада-садаз къумекдин гъил яргъи авун, мелер тешкилун дегъ заманайрилай адет хъанвай кар я. Шадвал кутадай кар я хъи, къенин несилендин бубайрин баркаллу адетрал амал ийизва, абуру хъузава ва гележегдин несилендик агакъарзава. Дагъвийриз и къилих вичиз гъахълудаказ зегъметкеш инсанрин макъсан лугъузвай Сулейман-Стальский райондин агъалийризни хас я. Ихътин вере-вирдер авуниз зун мукъвара Алидхурну жемятди чин пулунин тақъатралди Къурагъя вацал (и вацал къуревийри Арагъя вацални лугъузва) яргъивил 22 метр ва гъяркъувил 1,5 метр алай мульгъ эцигун мажбурна.

Чаз малум хъайивал, вацал мульгъ эцигунин теклиф гъайиди ва эцигунрин къалахдик еке пай кутурди и хуързунви Женнет Ражабов я.

- Хуързун къилихъ явахъздавай вацал мульгъ эцигун - им вахтунин истемишун тир, - лугъузва Ж. РАЖАБОВА. - Гъикъ лагъайтла, хуързунвири чин маллапаг вацалун а пата авай "Къумбурур" участокда хуъзвай, анат алафни гъазурзавай. Вацай экъечун гъам исанриз, гъам мал-къарадиз четин акъваззавай. Гъавиляй вацал хъурни "Къумбурур" участок алакъалу ийдай мульгъ эцигун патал саки 30 касди 70 агъзур манатдилай виниз пул къватна.

Чаз акурвал, мульгъ ракъун турбайрикай эцигнава, чин пата тахтаяр тунва, мульгъ къве патайни, инсанар ва маллапаг ават тавун патал, ракъун чахчахар янва. Сваркадихъ галаз ала-къалу къалахар авурди Рейфудин Юсуфов я.

Гзаф инсанри мульгъ къунвай эцигунрал 5-10 юкъуз чин хууналди къалахна.

Мульгъ къунвай эцигунрал герек кавча галай трактордин патахъай Къасумхурин администриацияди, генератордин патахъай Къасумхурин 1-нумрадин СОШ-дин директор Зубайр Устаева кумекар гана.

Алатай гъафтеда цийи мульгъ шад гъалара ачхна. И мярекатда Къасумхурин жавабдар работники, агъсакъалрин Советдин ва райондин информационный агентстводин векилри, цудралди хуързунвийри иштиракна.

Мярекатдал тебрикдин келимаяр газа райондин Собранидин депутат Фазил МАМЕДЯРОВ, Къасумхурин администриациядин къилин везифаяр тамарзавай Далгат БАБАЕВ, яшар 80 ийсалай алатнавай агъсакъал Агъмедин-лалгъ МАГЪМУДОВ (ада са шумуд манини лагъана), Рейфудин ЮСУФОВ ва маса юлдашар рахана.

Далгат Бабаева ва Женнет Ражабова яру лент атлана, цийи мульгъ ачхна.

Мульгъ эцигунин мярекат, дагъвийриз адет тирвал, суфраяр ачхуналди, атанвой мугъманар ва мульгъ эцигуник пай кутур инсанар къунагъламишналди давам хъана.

Чаз алава хъийиз къланзава хъи, мульгъ эцигун - им неинки халкъ разижедай, гъакъни сувабдин карни я. Аферин алидхуръунвийриз!

Инсанар ва кысметар

Къуша суварар - гурлу тостар

Зегъмет бажарагъдин чешиме я
Ярагъ МЕГЬАМЕД

Алаудин ГЬАМИДОВ,
РФ-дин ва РД-дин культурадин
лайихуу работник

Биринча хыз, дагъвийизни суварар, мөхъерар, юбилеяр ва маса лишанлу ийкъарни хизанар, багърияр, гъакъяр-дустарни галаз лап шад гъллара санал къейд авун адет хъана. Хизанри, колективири, ярап-дустарин къватылары и вахтара ресторонар, кафеяр къуна, межлисар гурлудаказ къиле тухузва...

Гъа икъяр, Яран сувар алууна наийүз Махачкала шеърдин гъульпүн патав гвай ял ядай багъедин къерехда кардик квай "Фируза" ресторанда адеддиндалай къетен шадвал, музыкадин манийрин ширин сесер авай. Ана Сулейман-Стальский райондин Зугърабхуурий тир агъсакъал Гъасан СЕРДЕРОВАН хизан, багърияр ва теклифнавай ярап-дустар къваты хъанвай. И межлисиз чигазетдин амадаги заини теклифнавай...

Межлис ачухай тамадади миракатдин иштиракчыриз Яран сувар мубарак авурдай гъульпүн избатин малумат гана: "Гъульметлубур, къе Гъасан Сердеровичан хизанда пуд шад хабар ава: сад лагъайди, къе Яран сувар - гаттар я, къуй ададан ва куу виридан рикъера гаттар хурай! Къеед лагъайди, къе лап тежер къадар дамах гвачир, ваттанперес, инсанперес, хизанперес (заз икъван къени, дугъри вафалу кас акуруди туш) касди вичин 80-йисан юбилеи къейд ийизе, мубаракай вичиз! (Вирида къавачел къарагъана капар язава). Пуд лагъайди, пака-мукъююкъуз ададан къве хтупдин (Агъмедин Заринадин) мөхъерар я, баҳтлу хуурай чеб, чин мұғызбатын цүккавуна, бегъер гъурай, ура-а!" (Мадни капар ягъиз-ягъиз вири къульпүнек экечизава!) Ахпата тамадади нубатдалди межлисдин иштиракчыриз гафар гузва... Гъа икъяр къуша сувар - гурлу тостар давам жезва...

Зи рикъел жуваз 70-йисарилай иних чизвай Мирзегъасан Сердеровичан умурдин гелер хуввеза. Вирина колхозар тешкилзаяв 30-йисар. Къасумхуурун райондин Зугърабхууриени колхоз тешкилнавай. Сердерани Шагъери, сирер сад авуна, цийи майишатда гъакъисагъивелди зегъмет чугузавай. Хизанни чехи жезвай. Шагъери, вишин умурдин юлдашдиз, лугъудайвал, куркурап хътина къве хвана са руш багъышна. Хизанда шадвалгъатна, амма яргъалди фенач: Ватандин Чехи дияведин ялавар, дагъларихын галууна. Вад ийс хъанвай Мирзегъасан, пуд ийса авай Мевлидин ва анжака къве варз хъанвай Мадина къвале туна, Сердер фронтдин фена. Шагъери, вишин адалай гагъ Украина, гагъ Белоруссиядай пуд пиплене чарар хуввез хъана "Зи азизди, къынадай адада, - фикирмур никъиз цай ягъуналди, вири самар кудайди туш, дияведин гъакъяр я. Зун гъужумдиз физва, душмандиз ягъунар къуна, хуведа зун, аяприз дарвалгумир. Зи патай вири багърийриз саламар!.."

Гъа икъяр, рикъел вилер алаз акуудна Шагъери, ийфер-ийкъар. Сердер лаътайтла, Берлиндиндик къван фена. Гъа вичи лагъайвал, душмандиз ягъунар къуна, гъалибвал къазанмишна хтана хурурьз. Аялрин шадвал яргъалди хъанач дах хтана, диде раъметдиз фена...

Рибияди (Сердер эвленимши хъхънвай) аяприз тахайвал къалурнач. Хайи диде хъиз гелкъвена ам аялрихи. Вишини Сердераз къве хвана пуд руш багъыш хъувана. Хизан къалин хъана. Дарвилерни түммил акунч. Сердер гагъ МТФ-дин, гагъ майишатдин къилье акъвазна.

Мирзегъасанни чехи жезвай. Гъикъван четин тиртлани, къуншидаллай Шихидхуре, ирид километрдиз физ-хуввез, школада къелна. Гатун каникуларин вахтунда марка-рал векъин къунтлар, рикъел таихидин цүллөр хиз, совхоздиз къумекар гана.

Юкъван школа акъалттарай жавандиз Со-веттин Армиядин жергейриз эвер гана. Ереванда, ахпа Тифлисда связист хъана. Ас-кервиле къуллугъуна хтай жегъилди умуръда вичин чка къун къетлана. Амма и къвалах патал 50-йисар регъятбур тушир. Къил хүн патал Азербайжандиз, Түркменистандиз фин муд хъанвай. Ингэе, къуллугъуна, лигим хъанвай, зегъметдайлар рикъяр жегъил Челекен поселокдиз (Түркменистан) акъатзана. Акъваз тавуна къвалахзаяв нафтадин буругъ, баябан къумлук чульлэр акур жегъил са түммил пертни хъанай. Ятланы, югъ-ийифталътана, нафтадин буругъра 8-8 сятералди сменайра къвалахна.

Ва-я, икъяр виже къведач, фикирна жегъилди. Келна, са пешедин къил къуна къланда. Ам Красноводск шеърдин 1-нумрадин технический училищедиз гъахъзана. Ана акъалттарай жегъил пешекар Ашхабад шеърдиз къилин кондукторилин къвалахал рекъе твазва. И жавабдар къвалахны ийиз, ам 1959-йисуз Ташкентдин ракъун рикъерин транспортдин инженерар гъазурдай институтдин гъахъзана ва 1966-йисуз анаг агалжунради акъалттарзана. Гила жегъил пешекар къуллугъдин гурарайни узягъдиз хаж жезва: станциядин диспетчер, начальницин Чехи къумекчи, гъульпүнлайни анин начальник...

Багърийриз Мирзегъасан "рекъелай алатунихъай" кичизвай ва телеграмма, телеграммадин гъульпүнлай: "...тади гъалда хууруз хъша, мөхъерадай югъ фадлай алууна..."

Амма Мирзегъасан ахтынбурукай тушир. Ички хъуник, панлару сар чыгууник квачир ада сагълам яшайиш къиле тухузвай, хуруръх галазни алакъя атланвачир. Нубатдин отпускдиз хтай жегъилдиз акуна хыи, къуншидаллай руш Фируза агаънана. Хъсан буй-буха, гүрчег акунар авай, хуш къилихрин руша жегъилдин рикъяр мұғызбатдин Цеплем күкүрна. Жегъилри сирер сад авуна. Чам ракъун рикъерин, свасни муштериин къуллугъда акъвазна. Умымур гурлудаказ физва. Фирузади Мирзегъасаназ сад садан гъульпүнлаз пуд велед (Рамиз, Анжела, Рустам) багъышна. Иисар къвез алатзавай. Хайи ерияр ва играми багърияр рикъяр акъатзавачир.

1970-ЙИС. Мирзегъасан Сердеровичан зегъметдин книжкада агъадихъ галай къейд пайда хъана: "Къе патан карханайрин регъберрин развални аваз Кеферплатан Кавказдин ракъун рикъерин Махачкала-дин оттөлениндик шиитирдин раҳиурзана". Ина адакай сифтедай станциядин начальницин къумекчи жезва. 1971-йисан июлдиз Гъасан Сердерович меркездин ракъун рикъин вокзалдин начальнике тайинарзана. Идахъ галаз алакъалу яз ам къвалахдин яцла гъатзана. 130 касдив агаънна инсанри къвалахзаяв коллективдин къиле акъвазун, гъам пассажирлар, гъам жуван къуллугъччы рази жедайвал къвалах бажармишун регъяя кар тушир. Суткада къилий-къилиз инсанар жезвай вокзалдик (багаждин отделение, билетрин кассаяр, къуллугъ ийизвай хилер, ял ядай къвал, дидедин ва аялрин къвалер...) къайда хъун лазим тир.

- "Бахтунай хыз", зун хтай вахтарни чентибур тир, - лугъузва Гъасан Сердеровича, - вокзал чкай гъалда авай. Цийиди эцизгизвай, кассаяр шеърдин гъар са пипле (Батыраян, В. Эмирован, Бийнакскиййдин... күччейра) авай. Руководстводиз ацуқдай чка авачир. Эхирки, кат-калтуун гзаф хъана. Гъатта Батум шеърдай пальмадин тараарни кваз гъана. Рекъе-хуулье авай инсанрин къадар гзаф тир, билетар бес жезвачир. Виридав бейкеф тежедайвал рахана къланзай. "Махачкала-Москва" фирменин поезддин маршрут ачуҳай вахт. Гъикъан туристар, курортнекъ къвэз-хъфизвай. Бес абурун къуллугъда акъвазнавайбурни чи къуллугъччир туширни?! Гъардахъ галаз рахадай чал, хуш рафтартвилер, эгечдай тегъер чир хъана къланзай...

Веледрикай рикъиз регъяя хъайи кас къульз жедач лугъуда. И рекъяни Гъасан Сердерович бахтлу кас я. Меркездиз хтайдалай къуллугъда хъайи Рафикни, Фаридан кваз абурун вад велед ава. Вири, чарадан къумек галачиз, къамбурдал экъечнава.

Меркездин 10-нумрадин школадин директор, тарихдин илимрин кандидат Рамиза, Филологиядин илимрин кандидат Анжелади, МАДИ (Московский автодорожный институт) акъалттарнавай Рустама, ДГУ-дин экономический ва юридический факультеттар къутягънавай Рафики, гъакъяр Даггосуниверситетдин экономический факультет акъалттарнавай Фариади Гъам хизандин мягъкем бине кутуналди, гъам умуръдин дүз рехъ жағуруналди челай чешне къаллурзана.

Зугърабар гъарниз күн хъана (Махачкала, Каспийск, Дагъстандин Огни, Дербент, Самур...) яшамиш жезватлани, абуру тупламыш, хайир-шийирдин межлисра санал хъуник Гъасан Сердеровичан лайихуу пай ква. Ада вуж гъина яшамиш жезватла, виридан адресар ва телефонар аваз умуми ктаб акъуднава. Гъасан регъбер ва тешкилатчи яз Зугърабин хууре Ватандин Чехи диявела телефон хъайи къегъал ватанэгълийриз мармардин къвандык гъумбет эцигнава.

Гъасан Сердеровичан карчи ва къени хизан базардин экономикадин шартларал гъавурда аваз элячнава. Икъяр, за винидихни лагъанавайвал, Махачкала шеърдин гъульпүн патав гвай ял ядай багъедин къиле виликрай хъвадай ятар маса гудай будкаяр алай чкадал абуру "Рамзес" тъвар алай кафе-бар, гъульпүнлай адад винел пуд мер-тебадин гъузел дараматда "Фируза" ресто-ран ачуҳнава. Адан запда шад межлисар, гъвечи мөхъерар къиле физва. Кафедани ресторона хизандиз, багърийриз ва хейлин масабурун къвалахдай чкаяр хъана. Имни бейкарвал артух ва кризис хъанвай алай девирда хъсан крарикай сад я.

- Девирдин лишанар я, зун са күсни дарих туш, - лугъузва Юбильди. Зад чеълини тъварар, еке девлетар къандач. Зун зи вафалу хизандал гзаф рази я. 18-жылдун 8-пүтүл зи еке девлетни я, чехи наградани! Амма гъикъван вахтар алатнаватлани, са кар рикъяр акъатзавача: са шумуд ийис идалай вилик зи вафалу ва мұғызбаттундай умуръдин юлдаш, аялрин диде, хтулприн баде Фируза, рикъе мурадар амаз, рагметдиз фена. Задан азардай садаи вахтусу къакъудна. Ам умурълар рикъел хъунин лишан яз, чна адад чехи пай квай ресторондиз рагметдизлудан тъвар ("Фируза") ганва.

Ингэе Яран суварин йикъара Гъасан Сердеровича къешенгиздиз түккүрнавай "Фируза" ресторонда вичин 80-йисан юбилей ва маса лишанлу ийкъар - къуша суварар къейднава.

Юбильдик вахтар, стхаяр, рухвайр, рушар, сусар, езнеяр ва хтуларни птулар, гъакъяр маса мұғыманарни къваты хъанвай. Абуру вирида гъуруметлу касдиз баркаллу юбилей рикъин сидкъидай мубаракна ва ихтигин царап алава хъувуна:

**Къудкъад гадни, къудкъад гаттар
Акъудна на ад къипеллаз.
Са къанни цүлд мад хъхурай,
Бегъерлу зул, гад къипеллаз!**

Рекъерин къейдер Вад-цүлд ийсалай вуч жедатла?

Шагъабудин ШАБАТОВ

Къасумхуурун дуухтурханадин гъаятда, вич-вичив раҳаз, къусрульдад асълан бүйдин, къелечи якъарин, яшар 70-йисарив агаънавай хътин итим ацуқнавай. Зунун анал тек яз акурди, ада заз вичин патав ацуқун тикилена. Малум хъайвал, ам Бутхуурий тир ва алай вахтунда Цийихууре яшамиш жезвай Эседуллагъ яз хъана. Духтурханадин гъаятда ада вичин умуръдин юлдаш гъузелишавай.

Чи арада, кризисдилай башламишна, гъаржуредин ихтилатар кылеси фена.

- Берекатар къаънатнава, дусткас, - лагъана ада, ухът аладарин. - Де гила вуна фикир це, хурурун гүньяр къветерай, къуэрерай ацаанвайдитир. Гъарюкъуз пакамахъ, нянихъ къветерин къакърайрийн ширин сесер ялар жедай. Абурни амач, къуэрерни. Вуна абуру ягъиз реңкъиз, тум худнава лугъуванни? Ваъ. Магъсулар цазмач, къуэрериз къацар жаъзмач. Абуру ем гъатдай чайриз фенва.

Чи хъулеравай жегъилар къачун. Ина фу жагъизмач, къын хүн патал вири Урсатдиз физва. Гележегда абурун са пай гъанра амукунни мумкин я.

Атланал акъвазнавай рентгенмашинадан къвалахзаявайди зи руш я. Ада чеб Хъартасрик инсанрин сагъламал ахтармишиз фейила, са дишеълиди чипай хвалас ярх хъанвай жунгав къарагъзарун патал къумек гун таалбандай. Хууре жегъилар тек-бирни амачалда, вири патал фенва.

- Са ихтилат хъийин за ваз, чан дусткас, - давамарна ада вичин сүгъбет. - Виликрай ХТЗ, ЧТЗ-маркайрин тракторлар авайдитир. Никлин и кылени, а кылени дишеълиди кварарадлай яз цазвайди тир. А тракторорин гъульпүнла колхозрин председателар нубат къуна жедай. Трактористриз вири жувердин къулагъаштарлар тешкилдай. Са калай чилни цун тавуна амукудай. Къе вуч хъанвай? Гы хууре ни гъикъван техилар цанва? Зи фикирдайлар, жанавурди түрдай хуурай лагъана, гъар са хурурун жемятди, гъарда вичелай алакъдайвал, са даана, хеб, цегъяр чара авуна, колхозар тешкил хуурутла, пары хъсан кар жедай. Гъа вахт ахкуйтла, зун бахтлу кас тир.

- За ваз вуч лугъуда, - лагъана за, - вуна авурбур вири зи рикъе авай ихтилатар хайила.

Ада хуурене давамар хъувуна.

- Яда, за ваз авайвал лугъун, чун гъикъван рахайтлани, чна вуч авуртлани, чалай аслу са къвалахни авайди туш, девирди вичин рехъ давамарзаявайди я. Амма са кар ава, жуван рикъе авай ихтилатар ахъяйла регъяя жеда, амай къвалах тахъайтлани, ацаан бүйледиз уф гайди хъиз.

Ам пабни галаз шеъредал экъечнана

Константин ТОМИЛИН: “Къанлудин гъиле

яракъ виже къведач”

Алаудин ГЬАМИДОВ

Эхиримжи вахтара дүньяда, улквела, гъакъ чи республикадани сенквал амач. Виринра гъалар къвердавай къизгъин жезва: ягъ-унар, кыникъар, хъиткынарунар, тарашунар адетдиз элкъевен. Гъа са вахтунда къайдаяр хуний къаравулда акъвазнавай работнирин къадарни тимил туш. Законсуз яракъар гвайбурун сан-гъи-сабни авач. Начальники дегиш жезва. Амма... Ик, са къве иис идалай вилик МВД-дин ЦЛРР-дин (Центрлиценционно-разрешительной работы) кылил авайдини дегишшарна. И мукъвара зун гъа и лицензияни ихтияр гудай къалахдин Центрдин начальник, полициядин полковник Константин Евгеньевич ТОМИЛИНАХЪ галас гурушиши хъана ва чи арада и важиблу къурулушда арадал атанвой гъаларий суньбет къиле фена.

▪ Константин Евгеньевич, сифте нубатда и къурулушдин тариҳдикай, везифайрикай лагъанайтла кланзавай. Вун-кадровик иниз тикил хъана акътната?

- ЦЛРР Россиядин къенепатан кратин министерстводин къурулушда, идахъ галас сад хъиз чи республикадани 1969-йисуз арадал атана. Адан везифани граждандирив гвай яракърал гузычывал тухуникай ибарат я. Республикадин вири районра ва шегъерра чи къулугъ кратик ква. Чи республикада и къулугъдин центральный аппаратда 18 кас ава. За лагъайтла, ина 2013-йисалай къалахзава.

▪ Шийи къурулушда вуна къалах квелай башламишна, кимвилер гзаф авайнай?

алакъалу яз, яракърин оборотда (хуны, гваз къекъуын, ишлемишун...) клеви къайда тунин чарасузвал арадал атана ва РФ-дин Гъукумат “Яракърин гъакъиндай” маҳсус законар (1992 ва 1996-йисара) квабулна.

Центрада, гъакъ чкайрал къабулзавай къети серенжемизни килиг тавуна, агъалийрин гъилера яракъар къвердавай (гъам законлудаказ, гъам законсуз) гзаф жезва. Иллаки Чечнядин дяве, чи республикада къиле фейи вакъияр себеб яз...

▪ Яракъ гваз жедай, хуьдай ихтияр низ ава?

- Сад лагъайди, женгинин яракъ къадай, хуьдай ихтияр военнизиравший организацийиз, месела, обронадин, къенепатан кратин министерствойрин, ФСБ-дин, суддин, прокуратурадин ва икмад. Идалай гъейри, къетен везифаяр къилиз акъудзувай карханайрин, организацийирин (ведомстводин охрана, банкар, инкасторар ва мсб.) къулугъчийиз, яни ишлемишдай ихтияр авай къурулуша къалахзайвайбуруз.

▪ Бес - агъалийриз?

- Гъуырч авунин, спортдал машгъул хуунин мураддалди РФ-дин агъалийризни яракъ маса къадчай ихтияр ава.

▪ Акм хъайила, нивай хъайитани маса къачуз жедани?

- Авайвал лагъайтла, 18 иис тамам хъанвай, сагълам, судик акат тавунвай, гъар гъи гражданиндай хъайитани (анжак чи къурулушди ганвай лицензияр гвайбурувай) яракъ маса къачуз жеда, травматический яракъ - анжак 21 иис тамам хъанвайбурувай. Инал лугъун лазим я, къанлудин гъиле яракъ виже къведач!

ята, адахъ яракъ хуьдай шартлар (ракъун сейф, шкаф...) авани, авачни ахтармишун лазим я. Учетдиз къачурдалай гульгульниш чна агъа клан яса са сефердилай тимил тушиз ахтармишзава. Къилди къацуртла, аллатай яисузни чна яракъар гвай (хузвай) вири ксар ахтармишна, хейлин кимвилер дульздал акъудна, абуруз рехъ гайбуру административный рекъяй жавабдарвилез чугуна. Яракъ къацуу кланзайбуруз алай вахтунда гзаф реъятувал хъанва. Абурувай арза къвена, талкъ документар чав сад тир порталдай (электронный почтадай) агакъариз жеда. Ахха, гъазур хъайила, са четинвални авачиз вахчунзий жезва. Амма, гъайиф хъи, абуру саклани и кардин гъавурда гъатзавач. Ихтиин къулай къулугъ тешкилнаватлани, ийкъя 10-15 кас центрадиз къвез, чи вахтни къацудзава, чипзни къулайсувилер арадал гъизва.

▪ Константин Евгеньевич, бирдан иесидивай яракъ къацудзава я ада ам масадав вугайтла?

- Къацудзава яхдиз яракъдин иеси мукъув гвай ОВД-диз, вуч яшамиш жезвай чкадин къенепатан кратин организдиз хабар гунис мажбур я. Масадав вугайтла, ам административный рекъяй жавабдарвилез чугвада. Эгер ада яракъ вугай касди тахсирикарвал авуртла, абуру къедани уголовный рекъяй жаваб гуда.

▪ Яракъ кланзайбурун къадар гзаф яни?

- Эхъ, яракъ гваз къекъвэз кланзайбурун къадар къвердавай артух жезва. Гъелбетда, имни гъавурда акъадай кар я. Эхиримжи вахтара, гъатта хъуре-къивале арадал атанвой къизгъин, хаталу юларихъ галас алакъалу яз инсанриз чин

» Яракърин гъакъиндай гузычывал гъатта абуру маса къачудалди тайнарзавайди я. Яракъ къацуу кланзайвай кас яшамиш жезвай чкадин участковый уполномоченный ам вучтин кас ята, адахъ яракъ хуьдай шартлар (ракъун сейф, шкаф...) авани, авачни ахтармишун лазим я

- Эвени-эвел колективдихъ, документациядихъ галас таниш хъана. Яракърин учет къайдадиз ххиз башламишна. Талукъ къулугърихъ галас санал чна и важиблу къалахда къайда тваз этчеңна.

Дагъустанда яракъар маса гузай 24 түквен ава. Анра гъуырчен тенгенграйд (са ва къве хилен), жуван хатасузвал хъудай (травматикадин) яракъралди алвер ийизва.

Лугъун лазим я, граждана ва Ватандин Чехи дявеирин ва гульгъунин иисара законсуз яракъар гвайбурувай абуру вахчузтай. Мукъут патахъай, Советрин девирда са акъван къурхулувал авачир, инсанри яракъриз майилвал ийизвачир. Гъуырчен, къуша тенгенграйд, азаддиз маса къацузвай. Гъуырчен хъайила, амайбуру яракъ саки ишлемишзавачир. Анжак СССР чкайдалай, улкве базардин экономикадал элячиз, виринра гъалар къизгъин жез башламишдай гульгульниш герек авайдини, авачирдини яракъламиш жез эгечин. Идахъ галаз

▪ Гъихътин яракъ хъайитлани?

- Ва-аъ, анжак граждансий, яни цапцам луьледин (яргъи луьледин), гъуырчен, травматический вакъмад.

▪ Инсанрин гъилера гзаф яракъаравани?

- Алай вахтунда учетдиз къацуунай яракъар гвайбурун къадар чи республикада саки 105 агъзурдав агакънава.

▪ Законсуз яракъар гвайбуруз абуру гъинай къвездэвэ?

- И кардиз Чечнядин дяведи еке къуват ва мумкинвилер гана. Идалай гъейри, чинеба военный складрай къацузвай, къацағвиледи къацудзава.

▪ Месела, и вакъ маса касди ихтиярни, яракъни маса къацуна, учетдиз туна. Гъа инал къулах къацағвиледи къацудзава?

- Ваъ, гъелбетда. Яракърин гъакъиндай гузычывал гъатта абуру маса къацуудалди тайнарзавайди я. Яракъ къацуу кланзайвай кас яшамиш жезвай чкадин участковый уполномоченный ам вучтин кас

хатасузвал хъуз кланзава.

▪ Акм ята, къу гъалар са акъван хъсан туш ман. Къу къулугъчийиз къалахдин, яшайишдин шартлар къванин авани?

- За винидихъни лагъайвал, къулугъчиян чахъ центральный аппаратда ва гъар са горрайотделда ава. Къалахдин, яшайишдин шартлар къванин авани?

▪ Эхирдай вакъ, агъалийрихъ элкъвена, вуч лугъуз кланзава?

- Заз сифте нубатда дүньяда, улкве ислягъвал, мублагъвал, ахпани агъалийрихъ мъякъем сағъламвал хъана кланзава. Къуй садни къевера гъат тавурай!

ГИБДД-ди хабар гузва Махсус серенжем

Лиана НАВРУЗБЕГОВА,
полициядин ст.лейтенант, ГИБДД-дин пропагандадин инспектор

Эхиримжи вахтара меркездин Госавтоинспекциядин къулугъчийрик яхдиз физвайбур машиник акатуни къалабулух кутава. Статистикади къалурзавайвал, шегъерда жезвай авайририн 50 процентдилай гаф яхдиз физвайбур машиник акатуниз талкуйбур я. Алай иисан сифтедилай Махачкъалада гъа ихътин 33 дульшуш (яхди физвайбур машиник акатай) регистрация авунва. Нетижада 34 касдиз хасратвилер хъана.

И кар фикирда къуна, Россиядин Федерациядин УМВД-дин ГИБДД-дин ДПС-дин (дорожно-патрульная служба) Махачкъалада авай къилдин батальонди алай иисан 9-мартилай 15-мартилай меркездин куҷайра “Пешход” тъвар алаз маҳсус серенжем къиле тухвана. Адан метлеб тукъуыл нетижада гъизвай дульшушар дульздал акъудун, абурун вилик пад къун, шоферар, гъакъни яхдиз физвайбур таъкимарун, гъавурдик кутун... тир, къетен фикир и сеферда яхдиз физвайбуру рекъера гъерекат авунин къайдайрал амал ийизвани-авачни гъа кардиз гана, вучиз лагъайтла, шоферринг хъиз, абурун хивени жавабдарвал гъатзава. Рекъера гъерекатдин къайдайрал амал авуниз гъабурни мажбур я. А къайдайрал амал тийизвай яхдиз физвайбурни 500 манатдин жерме ийидай ихтияр ава.

Гъайиф хъи, гзаф вахтара яхдиз физвайбуру рекъель элячунин къайдайрал чуэрзава. Ик гзафбур, иллаки аялар, светофордин эквериз килигизавач, рекъин маҳсус лишанар алачир чайрилай элячизава, аялар машинар физвай рекъерал къугъазва ва икмад. Нетижада - тукъуыл нетижада!

Гъуреметлу яхдиз физвайбур, рекъера, куҷайра мукъяят хуъх, игътияйт квадармир. Дида-бубаяр, ку веледриз рекъера гъерекат авунин къайдайрал чира, чешне къалура..!

Махсус камерајар - кардик!

Нурдин РАШИДОВ

Алатай гъафтеда “Дагъустан” РИА-да шегъерда ва шегъерин куҷайра маҳсус камерајар (видеорегистраторар) эцигуниза абурухъ авай метлебдиз талукъарнавай пресс-конференция хъана. Адан къалахда РД-дин “Хатасуз Дагъустан” тъвар алай ГКУ-дин (государственное казенное учреждение) директор Вагиф ДИЯРХАНОВА, РД-дин ГИБДД-дин ЦАФАП-дин ОДД-дин (центр автоматизированной фиксации административных правонарушений в области дорожного движения ГИБДД МВД РФ по РД) ст.инспектор Асхабали МЕГЬАМЕДОВА, Дагъустан Республикадин УФССП-дин (управление федеральной службы судебных приставов) отделдин начальник Минатулла АЛИЕВА, газетринни телевиденидин журналисти иштиракна.

Мирекат “Дагъустан” РИА-дин регъбердин везифајар тама-марзавайди тир Махач ВЕРДИЕВА ачуна ва эхирдал къван къилени тухвана.

Сифтедай рапах В.Диярханова чи республикадин шегъердера ва шегъерин куҷайра икъван гагъди авачир, цийиз кардик кутунвай фотовидеофиксациядин къурулушдикай, адан макъсаддикай, инвесторрихъ галас авай алакъайрикай суньбетна.

ГКУ-дихъ галас авай алакъайрикай, агъалийрихъ галас тухузай къалахдикай, агъалийрин арзайриз килигунин месэлайрикай, жермейриз талкъя пулас гунин къайдайрикай, жермейр вахтунда гун тавуртла къабулзувай серенжемрикай А.Мегъамедова геъленшдиз лагъана.

УФССП-дин векил М.Алиев вичин нубатдай ГКУ-дихъ ва ЦАФАП-дихъ галас авай алакъайрал, агъалийрихъ галас тухузай къалахдикай, рекъера гъерекат авунин къайдайрал чурунай жермейр мажбуридаказ къаҷунин, хейлин маса месэлайрал акъвазна. Эхирдай абуру журналистрин суалризни жавабар гана.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 28 марта

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан**
- 08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан**
- 11:35 Местное время. Вести-Дагестан**
- 14:50 Местное время. Вести-Дагестан**
- 17:30 Местное время. Вести-Дагестан**
- 18:15 Реклама**
- 18:20 «Мы», Детская филармония**
- 19:00 Акценты. Аналитическая программа Ильмана Алипупатова**
- 19:30 Реклама**
- 19:35 Местное время. Вести-Дагестан**

РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана**
- 07.30 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар». Конференция, посвященная проблемам родного языка в с. Касумкент 2 часть**
- 08.10 Мультифильмы**
- 08.30 Х/ф «Убийство на улице Данте»**
- 10.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Кацаком**
- 12.30 Время новостей Дагестана**
- 12.55 «Человек и право»**
- 14.00 «Подробности»**
- 14.30 Время новостей Дагестана**
- 14.50 Т/с «Владыка морей»**
- 16.00 Мультифильмы**
- 16.30 Время новостей Дагестана**
- 16.50 Х/ф «Два Федора»**
- 18.30 Мультифильмы**
- 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил». «Праздник весны «Эбельцан»**
- 19.30 Время новостей Дагестана**

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

20.20 Х/ф «Роковое сходство»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Дагестана

18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».

21.30 Т/с «Лестница в небеса».

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на табасаранском языке «Мил». «Праздник весны «Эбельцан»

01.35 Т/с «Владыка морей»

02.40 Х/ф «Большие гонки»

05.30 Х/ф «Два Федора»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».

9.00 Новости.

9.20 «Контрольная закупка».

9.50 «Жить здорово!»

10.55 «Модный приговор».

12.00 Новости.

5.00 Утро России».

9.00 «Вести».

9.15 «Утро России».

9.55 Ток-шоу «О самом главном».

11.00 «Вести».

11.30 «События».

13.55 «Местное время».

14.00 «События».

14.50 «События».

15.00 «События».

15.15 «События».

17.00 «События».

18.00 «События».

18.45 «События».

19.50 «События».

21.00 «События».

21.30 «События».

23.00 «События».

23.55 «События».

0.55 «Место встречи».

1.00 «Итоги дня».

2.00 «События».

3.00 «События».

11.30 «События».

11.50 «Постскриптум»

12.50 «В центре событий».

21.00 «Время».

22.00 Футбол.

0.00 «Черная кошка».

1.00 Ночные новости.

1.20 «Время покажет».

2.10 «Наедине со всеми».

3.00 Новости.

3.05 «Наедине со всеми».

3.15 «Модный приговор».

4.10 «Контрольная закупка».

16.00 Мультифильмы

16.30 Время новостей Дагестана

16.50 Х/ф «Акваланги на дне»

18.30 Мультифильм

18.45 Передача на лакском языке «Альчица ва оғлару». Поеzdka delegacii из Novolakskogo rayona v Krym

19.30 Время новостей Дагестана

20.00 Время новостей. Makhachkala

20.20 «Подробности»

20.40 «Бизнес Дагестана»

21.20 B/f «Мой Цекоб»

22.00 «Правовое поле»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей. Makhachkala

23.20 D/c «Загадочные места»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на лакском языке «Альчица ва оғлару». Поеzdka delegacii из Novolakskogo rayona v Krym

11:35 Местное время. Вести-Дагестан

14:50 Местное время. Вести-Дагестан

17:30 Местное время. Вести-Дагестан

18.20 Проблемы села. Репортаж семинар-совещания в Гунибском районе

18.35 Республика. К итогам экологического форума

18.50 Круглый стол. Памяти В.Юмина

19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана

07.15 Передача на табасаранском языке «Мил». «Праздник весны «Эбельцан»

08.00 Мультифильмы

08.30 Время новостей Дагестана

08.45 D/c «Венесуэла глазами гумрана»

09.20 X/f «Большие гонки»

12.30 Время новостей Дагестана

12.50 D/f «Свадьба в Сограте»

14.10 Золотая коллекция фильмов о Дагестане. D/f «Чиркей на все времена»

14.30 Время новостей Дагестана

14.50 T/c «Владыка морей»

19.50 «Пусть говорят».

18.00 «Время показва-

ем».

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

20.20 X/f «Роковое сходство»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Дагестана

18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

20.20 X/f «Роковое сходство»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Дагестана

18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

20.20 X/f «Роковое сходство»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Дагестана

18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

20.20 X/f «Роковое сходство»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Дагестана

18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

20.20 X/f «Роковое сходство»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Дагестана

18.00 Вечерние новости.

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

20.20 X/f «Роковое сходство»

22.30 Время новостей Дагестана

среда, 30 марта

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан

08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан

09:00 Канал национального вещания «Турчида» (на лакском языке)

11:35 Местное время. Вести-Дагестан

14:50 Местное время. Вести-Дагестан

17:30 Местное время. Вести-Дагестан

18:15 Реклама

18:20 Репортаж с вечера памяти Гаджи Махачева

19:30 Реклама

19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07:00 Время новостей Дагестана

07.15 Передача на лакском языке «Арьцы ва аглы» Поеzdka delegacii из Novolakskogo rayona v Krym

08.00 Мультфильмы

08.30 Время новостей Дагестана

08.45 Д/ф «Греция глазами гурмана»

09.20 X/f «Скорпион»

11.50 «Бизнес Дагестана»

12.30 Время новостей Дагестана

12.50 «Правовое поле»

13.20 B/f «Мой Цекоб»

14.05 «Подробности»

14.30 Время новостей Дагестана

14.50 T/c «Владыка морей»

16.00 Мультфильмы

16.30 Время новостей Дагестана

16.50 X/f «Казаки»

18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Садоводство в горах

19.30 Время новостей Дагестана

20.00 Время новостей. Махачкала

21.10 «Глянец»

21.50 «Вдохновение»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Махачкала

23.20 D/c «Загадочные места»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Садоводство в горах

01.35 T/c «Владыка морей»

02.40 X/f «Трамвай «Желание»

05.00 «Глянец»

05.25 X/f «Казаки»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».

9.00 Новости.

9.20 «Контрольная закупка».

9.50 «Жить здорово!»

10.55 «Модный приговор».

12.00 Новости.

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

15.15 «Время покажет».

16.00 «Мужское/Женское».

17.00 «Наедине со всеми».

18.00 «Вечерние новости».

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».

21.35 T/c «Лестница в небеса».

23.45 «Вечерний Ургант».

0.20 Ночные новости.

0.35 «Политика».

1.40 «Наедине со всеми».

2.35 «Время покажет».

3.00 Новости.

3.05 «Время покажет».

3.25 «Модный приговор».

4.25 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».

9.00 «Вести».

9.15 «Утро России».

9.55 Ток-шоу «О самом главном».

11.00 «Вести».

11.35 «Местное время».

Вести - Москва.

11.55 T/c «Тайны следствия».

14.00 «Вести».

14.30 «Местное время».

Вести - Москва.

15.00 «Вести. Дежурная часть».

15.15 X/f «Место встречи изменить нельзя»

17.00 «Вести».

17.30 «Местное время».

Вести - Москва.

20.00 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги» Литературная композиция

21.05 X/f «Тайна синих гор»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Махачкала

23.20 D/c «Загадочные места»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на аварском языке «Паданги гамалги заманги» Литературная композиция

01.35 T/c «Владыка морей»

02.40 X/f «Янки при дворе короля Артура»

04.25 D/f «Мурад Кажлаев. Ритмы и годы»

05.35 X/f «Анна на шее»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».

9.00 Новости.

9.20 «Контрольная закупка».

9.50 «Жить здорово!»

10.55 «Модный приговор».

12.00 Новости.

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

15.15 «Время покажет».

16.00 «Мужское/Женское».

17.00 «Наедине со всеми».

18.00 «Вечерние новости».

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».

21.35 T/c «Лестница в небеса».

23.45 «Вечерний Ургант».

0.20 Ночные новости.

0.35 «На ночь глядя».

1.30 «Время покажет».

2.20 «Наедине со всеми».

ТВЦ

6.00 «Настроение».

8.05 «Доктор И...»

8.40 X/f «Карьера Димы Горина».

10.40 D/f «Изношенное сердце Александра Демьяненко».

11.30 «События».

11.50 T/c «Пуаро Агаты Кристи».

13.40 «Мой герой».

14.30 «События».

14.50 «Прощание. Людмила Гурченко».

15.40 X/f «Билет на двоих».

17.30 «Город новостей».

17.40 T/c «Гетеры майора Соколова».

19.40 «События».

20.00 «Право голоса».

21.45 «Петровка, 38».

22.00 «События».

22.30 «Линия защиты».

23.05 «Советские мафи. Генерал конфет и соусов».

0.40 «Арифметика террора. Как оно есть. Сахар».

HTB

5.00 T/c «Супруги».

6.00 «Новое утро».

9.00 T/c «Возвращение Мухтара».

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

15.15 «Время покажет».

16.00 «Мужское/Женское».

17.00 «Наедине со всеми».

18.00 «Вечерние новости».

18.45 «Давай поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».

21.35 T/c «Лестница в небеса».

23.45 T/c «Владыка морей».

0.20 Ночные новости.

0.35 «На ночь глядя».

1.30 «Время покажет».

2.20 «Наедине со всеми».

ЗВЕЗДА

6.00 D/c «Русская империя».

6.20 «События».

6.40 X/f «Конец императора тайи».

10.20 T/c «Москва. Три вокзала».

12.00 «Суд присяжных».

13.00 «Чрезвычайное проишествие. Обзор».

14.00 «Сегодня».

15.00 «События».

15.40 X/f «Билет на двоих».

17.30 «Город новостей».

17.40 T/c «Гетеры майора Соколова».

19.40 «События».

20.00 «Право голоса».

21.45 «Петровка, 38».

22.00 «С

ПЯТНИЦА, 1 апреля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан

08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан

11:35 Местное время. Вести-Дагестан

14:30 Местное время. Вести-Дагестан

17:30 Местное время. Вести-Дагестан

18:20 Мир Вашему дому

18:40 Дагестан спортивный

18:55 «ТОКС» ведет поиск. Даг.Огни

19:10 Вести-дежурная часть

19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана

07.15 Передача на аварском языке «Гладанги гамалги заманги» Литературная композиция

08.00 Обзор газеты «Хакильтыкъат»

08.15 Мультфильм

08.30 Время новостей Дагестана

08.45 Д/ф «Греция глазами гурмана»

09.20 X/f «Янки при дворе короля Артура»

11:35 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала

12.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Сулакский каскад»

12.30 Время новостей Дагестана

12.55 Республиканский фестиваль «Певцы съезжаются в Ахвах»

13.45 «На виду. Спорт»

14.30 Время новостей Дагестана

14.50 Т/с «Владыка морей»

16.00 Мультифильмы

16.30 Время новостей Дагестана

16.55 Концерт «Музыкальный майдан»

18.10 Обзор газеты «Дагестанская правда»

18.20 «Наши дети»

18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» К 80-летию доктора филологических наук Абдул-Кадыра Абдулатипова

19.30 Время новостей Дагестана

20.00 Время новостей Махачкалы

20.20 «Подробности»

20.45 Д/ф «Шамиль. Последний путь»

21.20 Пятничная проповедь в Центральной Джумамечети г. Махачкалы

21.50 «Поколение» Ширебет Рзакулиев

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Время новостей Махачкалы

23.20 Д/с «Загадочные места»

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» К 80-летию доктора филологических наук Абдул-Кадыра Абдулатипова

01.35 Т/с «Владыка морей»

02.40 X/f «Моя прекрасная леди»

05.25 X/f «Весенний поток»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».

9.00 Новости.

9.20 «Контрольная закупка».

9.50 «Жить здорово!»

10.55 «Модный приговор».

12.00 Новости.

12.15 «Пусть говорят».

13.25 «Таблетка».

13.55 «Время покажет».

15.00 Новости.

15.15 «Время покажет».

16.00 «Мужское/Женское».

17.00 «Жди меня».

18.00 Вечерние новости. 18.45 «Человек и закон».

19.50 Телегра «Поле чудес».

21.00 «Время».

21.30 «Голос. Дети».

23.30 «Вечерний Ургант».

0.25 «Проекторперисхилтон».

1.30 «Стив Маккуин».

3.15 Т/ф «Не отпускай меня».

5.05 «Контрольная закупка».

18.00 «Говорим и показываем».

19.00 «Сегодня».

19.45 «ЧП. Расследование».

20.15 Т/с «Морские дьяволы. Смерть».

21.30 Большинство.

0.20 Т/с «Хмуров».

2.10 «Место встречи».

3.15 Т/с «Топтуны».

18.00 «Говорим и показываем».

19.00 «Сегодня».

19.45 «ЧП. Расследование».

20.15 Т/с «Морские дьяволы. Смерть».

21.30 Большинство.

0.20 Новости дня.

22.00 X/f «Я шагаю по Москве».

23.30 Д/с «Война машин». «БТ-7. Летающий танк».

0.00 «Абсолютное превосходство».

0.45 X/f «Тихая застава».

2.35 X/f «Артист и мастер изображения».

5.00 Д/с «Смех, да и только... О чём шутили в СССР?» [6+].

18.00 «Сейчас».

19.30 Т/с «Кодекс чести 4»

12.45 Т/с «Кодекс чести 4»

13.40 Т/с «Кодекс чести 4»

14.30 Т/с «Кодекс чести 4»

15.30 «Сейчас».

16.45 Т/с «Кодекс чести 4»

17.35 Т/с «Кодекс чести 4»

18.30 «Сейчас».

19.00-0.30 Т/с «След». «Колдун».

1.15-5.40 Т/с «Детективы».

12.10 Драма «Демон».

13.10 Драма «Кино».

14.00 «Новости культуры».

15.00 «Новости культуры».

16.00 «Новости культуры».

17.00 «Новости культуры».

18.00 «Новости культуры».

19.00 «Новости культуры».

20.00 «Новости культуры».

21.05 Т/с «Повороты судьбы».

22.40 Д/с «Бастер Китон. Комик без улыбки», «Родня моей жены», «Театр».

12.10 Blow-up. Фотувение. Игорь Золотович.

13.10 Д/ф «Итальянское счастье».

14.40 X/f «Здоровье».

15.10 «Живое слово».

15.50 Д/ф «Петербургские интеллигенты». Дмитрий Иванников.

14.05 Т/с «На углу, у Патриарших 3»

18.00 Новости дня.

18.30 X/f «Не бойся, я с тобой».

21.35 X/f «Я шагаю по Москве».

22.00 Новости дня.

22.20 X/f «Я шагаю по Москве».

23.30 Д/с «Война машин». «БТ-7. Летающий танк».

0.00 «Сейчас».

1.00 «Момент истины».

7.00 Утро на «5». [6+].

9.30 «Место происшествия».

10.00 «Сейчас».

10.30 Т/с «Кодекс чести 4»

11.25 Т/с «Кодекс чести 4»

12.00 «Сейчас».

13.20 Т/с «Кодекс чести 4»

14.25 Т/с «Кодекс чести 4»

15.30 «Сейчас».

16.45 Т/с «Кодекс чести 4»

17.35 Т/с «Кодекс чести 4»

18.30 «Сейчас».

19.00-0.30 Т/с «След». «Колдун».

1.15-5.40 Т/с «Детективы».

12.10 Драма «Демон».

13.10 Драма «Кино».

14.00 «Новости культуры».

15.00 «Новости культуры».

16.00 «Новости культуры».

17.00 «Новости культуры».

18.00 «Новости культуры».

19.00 «Новости культуры».

20.00 «Новости культуры».

21.05 Т/с «Повороты судьбы».

22.40 Д/с «Бастер Китон. Комик без улыбки», «Родня моей жены», «Театр».

12.10 Blow-up. Фотувение. Игорь Золотович.

13.10 Д/ф «Итальянское счастье».

14.40 X/f «Здоровье».

15.10 «Живое слово».

15.50 Д/ф «Петербургские интеллигенты». Дмитрий Иванников.

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».

6.10 «Момент истины».

7.00 Утро на «5». [6+].

9.30 «Место происшествия».

10.00 «Сейчас».

10.30 Т/с «Кодекс чести 4»

11.25 Т/с «Кодекс чести 4»

12.00 «Сейчас».

13.20 Т/с «Кодекс чести 4»

14.25 Т/с «Кодекс чести 4»

15.30 «Сейчас».

16.45 Т/с «Кодекс чести 4»

17.35 Т/с «Кодекс чести 4»

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 3 апреля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ
10.20 Местное время.
Вести Дагестан.
События недели.
Информационно-аналитическая программа

РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Д/ф «Школа «Пять сторон света»
07.50 Мультифильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 X/f «Усатый нянь»
10.10 Концерт «Музыкальный майдан»
12.00 «Молодежный микс»
12.30 «Наши дети»
13.00 «Глянец»
13.30 X/f «Она Вас любит»
15.10 Концерт Эйзера «Сказки древнего города»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» «Алла Джалилова»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 Мультифильмы
20.30 «Главная тема» с Алексеем Казаком
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 X/f «Простая история»
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» «Алла Джалилова»

- 01.35 X/f «Пропавший отряда»
03.45 «Главная тема» с Алексеем Казаком
05.35 X/f «Она Вас любит»

ПЕРВЫЙ

- 5.45 «Недавне со всеми». 6.00 Новости.
6.10 «Недавне со всеми». 6.45 X/f «Десять негритят»
8.10 «Служу отчине!»
8.45 М/с «Смешарики. Пинкод»
8.55 «Здоровье».

НТВ

- 10.00 «Вести недели». 22.00 «Воскресный вечер с В. Соловьевым»
11.00 «События».

СТВ

- 11.10 X/f «Салами». 14.00 «Вести».

ЮМОР!

- 15.20 «Юмор! Юмор! Юмор!»
17.30 «Танцы со Звездами». Сезон 2016.

СТС

- 20.00 «Вести недели». 22.00 «Дежурный по стране». М. Жванецкий.

СТС

- 1.00 Т/с «По горячим следам».

ЗВЕЗДА

- 5.05 Т/с «Ржавчина». 7.00 «Центральное телевидение».
8.00 «Сегодня».

Россия 1

- 10.15 «Неподдающиеся».

СЕГОДНЯ

- 15.20 «Черно-белое».

БЕЗ СТРАХОВКИ

- 16.30 «Без страховки».

СЕГОДНЯ

- 19.00 «Клуб веселых и находчивых». Высшая лига.

ВОСКРЕСЕНИЕ

- 21.00 «Воскресное «Время»

СЕГОДНЯ

- 22.30 «Что? Где? Когда?» Весенняя серия игр.

ДОМАШНИЙ

- 23.40 X/f «Последний король Шотландии».

РОССИЯ 5

- 2.00 Комедия «Рамона и Бизу».

СЕГОДНЯ

- 3.55 «Модный приговор».

СЕГОДНЯ

- 5.05 Детектив «Следствие ведут знатоки». «Бумеранг»

СЕГОДНЯ

- 7.00 «Музы утра».

СЕГОДНЯ

- 7.30 «Сам себе режиссер».

СЕГОДНЯ

- 8.20 «Смехопанорама Е. Петросяна».

8.50 "Утренняя почта".

- 9.30 "Сто к одному".**
10.20 "Местное время". Вести - Москва. Неделя в городе.

11.00 "Вести".

- 11.10 X/f «Салами».

14.00 "Вести".

- 14.20 X/f «Салами».

15.20 "Юмор! Юмор! Юмор!"

- 17.30 «Танцы со Звездами». Сезон 2016.

20.00 "Вести недели".

- 22.00 «Воскресный вечер с В. Соловьевым».

2.20 "Дежурный по стране".

- 3.10 «Служу отчине!». М. Жванецкий.

1.00 Т/с "По горячим следам".**HTV****5.05 Т/с "Ржавчина".**

- 7.00 «Центральное телевидение».

8.00 "Сегодня".

- 8.15 «Русское лото Плюс».

8.50 "Их нравы".

- 9.25 «Едим дома».

10.00 "Сегодня".

- 10.20 «Клуб веселых и находчивых». Высшая лига.

11.00 "Дочь ответ".

- 13.00 «Сегодня».

13.20 "НашПотребНадзор".

- Не дай себя обмануть!

14.20 "Поехим, поедим!"

- 15.05 «Своя игра».

16.00 "Сегодня".

- 16.20 Т/с «Мент в законе».

18.00 "Следствие вели".

- 19.00 «Акценты недели».

20.00 X/f «Наставник».

- 23.30 Ника. ХХЛ торжественная церемония вручения Национальной кинематографической премии.

23.30 Ника. ХХЛ торжественная церемония вручения Национальной кинематографической премии.**ТВЦ****5.55 Комедия "За двумя зайцами".**

- 7.25 «Фактор жизни».

7.55 Комедия "Разрешите тебе поцеловать... сново".

- 10.05 Д/ф «Наталия Варлей. Без страховки».

10.55 "Барышня и кулинар".

- 11.30 «События».

11.45 Комедия "Не может быть!"

- 13.40 «Смех с доставкой на дом».

14.30 "Московская неделя".

- 15.00 Т/с «Каменская. Стечение обстоятельств».

17.10 Д/ф "Убийство на троих".

- 21.00 Т/с «Дом-phantom в приданое».

1.05 "События".

- 1.20 «Петровка, 38».

1.30 Комедия "Ландыш се ребристый".

- 3.00 X/f «Капитан».

4.40 Д/ф "Сон и сновидения".**ЗВЕЗДА****6.00 X/f "Про Витю, про Машу и морскую пехоту"**

- 9.00 Новости недели с Ю. Подкопаевым.

9.25 "Служу России".

- 9.55 «Военная приемка».

10.45 "Научный детектив".

- 11.05 «Новая звезда». Всероссийский вокальный конкурс. 2-й тур.

13.00 Новости. 13.15 X/f "Контрудар".

- 15.00 Т/с "...И была война"

18.00 Новости. Главное.

- 18.35 «Особая статья».

19.30 Д/с "Легенды советского сыска. Годы войны".

- 20.20 Д/с "Легенды советского сыска".

22.00 Новости дня.

- 22.20 Д/с "Легенды советского сыска".

0.45 X/f "Анискин и Фантомас".**3.30 X/f "Наши знакомые".****REN TV****5.00 X/f "Что скрывает ложь". (США).**

- 5.10 X/f "Блайд" (США).

7.30 X/f "Блайд 2". (США - Германия).

- 9.40 X/f "Блайд 3: Троица".

11.45 Т/с "Глухарь".

- 12.00 Д/с "Добров в эфире".

0.00 "Соль".

- 1.30 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ**9.20 М/ф: "Крылья, ноги и хвосты", "Ну, погоди!"****10.10 "Истории из будущего" с М. Ковалчуком.****11.00 Детектив "Дело Румянцева".****13.10 Комедия "Солдат Иван Бровкин".****15.00 Комедия "Иван Бровкин в цепище".****17.00 "Место происшествия. О главном".****18.00 Главное.****19.30-2.30 Т/с "Убойная сила". "Спидвей".****3.30 Т/с "УГОР. Простые парни 5"****ДОМАШНИЙ****6.30 Джейми: обед за 30 минут.****7.30 6 кадров.****7.45 Мелодрама**

- «Золушка.Ru».

9.50 Мелодрама "Золушка". (Италия).**14.00 Т/с "Великолепный век".****18.00, 4.15 Д/ф "Великолепный век. Создание легенд".**

“Мамнунан чирагъди” зал ацурна

Дагъви ШЕРИФ

Алатай гъафтеада Махачкъалада Урурсин драмтеатрдин залдиз лезги халкъдин векилар къватл жезвай - хтулринни птулрин гъилер къунвай чехи бубаярни бадеяр, студентарни школъникар, чи халкъдин агъсакъалар, машъур общеный ва политикадин деятелар... Тамашачияр Дагъустандин халкъдин писатель Абдуслим Исмаиловани лезги муздратеатрдин директор Алибек Мусаева къаршиламишна, ацуьдай чакаяр къалурна.

Сельнедал экъечай Алибек МУСАЕВАНИ театрдин къилин режиссёр Мирзабег МИРЗАБЕГОВА РД-дин лайихлу артист Эдуард БАГЬИШЕВАЗ 70-ийсан юбилей мубаракна, театрдин патай адав гъурметдин грамота вахкана ва Абдуслим ИСМАИЛОВА къюнвай, Дагъустандин меркезда сифте яз сельнедал эцигзавай “Мамнунан чирагъ” та-

ва. Ина абур, куьгъне дустар, къиле физвай вакъирайр къил акъат тийиз фикирри акатзава.

Са шумуд икъалай абур сифте Порт-Петровскдиз, анай Аштерхандиз, Царицындиз рекъе твазва. Гъар сана абу-

ихтиярар гузва, дустагънавайбур хыз ацуькъун шарт! тушири лугъузва. Хевшилихъ и къил а къил авачир дагъвиири манияр лугъузва, къульерзава.

1879-ийсуз Тамбовский областдин Спасск шегъердиз ракъурай дагъвиири-

машадикай куьруу сутьбетайдалай куулухъ перде ачу хъана. Алкъвадар Гъасан эфенди сельнедал экъечина са пипле ацуька, чирагъ куькъуна, “Диван аль-Мамнун” ктабдал къалахиз эгечина..

Машъур алым ва тарихчи Алкъвадар Гъасана “Диван аль-Мамнун” ктабда, малум тирвал, вичиз акур-такур, гъа де- вирда улькведин, Дагъустандин политикадин ва общеный умъурда къиле фейи вакъиаяр къалурна. Абдуслим Исмаиловин эсерда 1877-ийсан дагъвийрин бунтарилай куулухъ Алкъвадар Гъасанан ва, ам хъиз, дагъви халкъарин гележег Урсатдихъ галаз алакъалу авур, амма буьтгенрик кутурксарин умъур ачуарнава.

Суьргүндиз акъудун патал Күре округдин начальник майор Иван Асатурова (кугъзвайди К.ДУМАЕВ) пуд йикъян вахтунда Дербендиз атун эмирэй Гъасан (Ш.ЗАКЕРЬЯЕВ) вичин хизандиз, баърийриз, гъа йикъара гъульз ганвай руш Афисатаз (А.КЕРИМОВА) сагърай лагъана яргъал рекъе гъатзава. Дербенда адаа вичин дустар - Ру- къелдай тир Алибек (А.АГЪАХАНОВ), Чумлидай тир Абдуллахилбег, Хурургай тир Абдуллах (И.РАМАЗАНОВ), Рутулай тир Гъасанханбег (С.ДУМАЕВ), Зуьрабахуъяр тир Нуьзбенги (Э.БАГЬИШЕВ) суьргүнзавайди малум жез-

рал аскерри гузчывал тухузва. Царицында Алкъвадар Гъасан абрук Пирназарахъ (В.СУЛЕЙМАНОВ) ва Ширвандай тир ашуук Манафахъ (Д.Къазиев) галаз таниш жезва.

Дагъвийриз чеб ракъурай гъар сана цийи танишар, цийи шейэр чир жезва. Абуру вири хъсанвилхъ дешиш жедайдак умудар кутазва, сада-сад секинарзава.

Харьковдиз ракъурай дагъустанвирин патав генерал-губернатор граф Лорис-Меликов (К. Думаев) къвезва, къиле физвай вакъирайр къил акъат тийиз тъльжетрик квай сургунишавайбурз ада шегъердиз экъечиз, къандай чкайриз физ

вай чин юлдаш Агъабег къакъатзава. Юлдашрин гъилерал рагъметдиз фейи ам, Ислам диндин къайдайрай фараъатзава. И чавауз Гъасанан умъурдин юлдаш Салихатни (Н.Исафилова), рушан меҳъерилий къулухъ, вад аялни галас атана гъана авай.

1883-ийсуз Алкъвадар Гъасан ватандиз рагъметдиз фейи ам, Ислам диндин къайдайрай фараъатзава. И чавауз Гъасанан умъурдин юлдаш Салихатни (Н.Исафилова), рушан меҳъерилий къулухъ, вад аялни галас атана гъана авай.

Тамашадай чаз Урсатдин пачай рагъметдиз фейи ам, дагъвийрик акатай пашманвал, Гъасанан юлдашни гъар са кардих вичин хъсан терефарни авайдан гъавурда твазвай вахт, урус халкъарин, властдин ва дагъвийрин рафтаришлир, девирдин парталар хъсандиз аквазвай.

Перде ачуайдалай куулухъ сельнедал чирагъни куькъуна, кхъинариз, фагъумрик квай яшлу Алкъвадар Гъасан эфендиин (А. Габибов) вилик къиле физвай вакъиаяр, гъа абур вири арифдардин рикъел хквевай вичин умъуртири.

Санлай къачурла, тамашадилай, гъар са артист вичин игитдин ролда къугъвай тегъердилай вири рази яз амуьна.

Эхирдай сельнедал экъечай А. Исмаилова, театрдин руководстводи ва колективди тамашачийриз сагърай лагъана.

Гъейбатлу живописдин алемда

Мегъамед ИБРАГЫМОВ

Эхиримжи вахтара Дагъустандин Шииратдин театранда республикадин культурадин, литературадин векилрин яратмишунрин межлисар, гуврушар газа тешкилзава. Ихътин мярекатан 17-мартиздизин къилье фена: ДГПУ-дин живописдин кафедрадин заведующий, гъейбатлу художник Абдулзагъир МУСАЕВАН къалахин выставка ачух хъана. Художник тебрикиз мярекатдиз РД-

дин культурадин министрдин заместитель Елена Гъарунова, Шииратдин театрдин руководитель, Дагъустандин писательприн Союздин председатель Мегъамед АГъМЕДОВ, Дагъустандин художникрин Союздин председатель Къурбанали МЕГЪАМЕДОВ ва масабур атанвай.

Абдулзагъир Мусаева хиве къурвал, выставакада культурадал рикл алайбурз адан яратмишунрин гъвечи са пай теклифнава. Абурун чехи пай художники 2000-ийсарин эвел къилера арадал гъанвайбур я.

Выставакадикай художникдин умъурдин юлдаш искусствовед Наталья МУСАЕВАДИ ге- гъеншдиз сутьбетна: - Дагъустанда пейзаждин, инсанрин вижевай суретар чугвазвай, натюрмортар арадал гъизвай устадар газа ава, амма ихътин дережадин гъейбатлу живописдин авторар мад авач, - лагъана ада. - И жигъетдай Абдулзагъир Мусаев надир ивирап арадал гъизвай магъир устад я.

Выставка пуд проектдин къалахикай ибарат я: “Къумукъирин театрда авай гобеленар”, Махачкъаладин Свято-Успенский кафедральный соборда авай нехишар ва Ингушетиядин Къилин Магас шегъерда авай резиденциядин “Баркаллувилин зал”. Вичин къалахин къумекъалди Абдулзагъир Мусаева вичиз Кавказ, адан халкъар, абурун къядим тарих, культура гъикъван багъа, къиметлу ятила къалурзава, - къейдна искусствоведди.

Лагъана къандай хъи, выставакадиз атанвай та- машачийрин фикир иллаки “Баркаллувилин зал” проектдин сергъятра аваз теклифнавай къалахир желбна. Асул гъисабдай абур ингушрин девлетлу тарихдиз бахшнавайбур я. Архитектурадиз та- лукъ элементрикай, гъйванарин суретрикай мен- фят къачуналди, авторди тарихдин тайин са вакъиа, тъбиатдин са легъзе ва маса гъерекатар устаддаказ ачуарнава. Художникдин къалахир арадай Ингушетиядин ярж яз гъисабзавай “Къуд къеле”, “Тхаб-Ерда” тъвар алай пак чка, “Майтце- ли” дагъ тамашачийриз гъасята чир жезвай.

Мярекатдин къвед лагъай паюна Шииратдин театранда Абдулзагъир Мусаевахъ галаз выставакадин иштиракчийрин гуруш къиле фена. Адан сергъятра художники вичин умъурдин ва къалахирин рекъикай сутьбетна, Дагъустандин алай аямдин культурадикай вичин фикирар лагъана, суприз жавабар гана.

Къази Къазиеван 110 йис

Девирдин бажарагълу чархачи

Мегъамед ИБРАГЬИМОВ

Зи фикирдапди, Аллагъди яратмиш-дай пай, халис бажарагъ ганвай инсанар къве патал пай жезва: садбуру арадал гъизай эсерар успагы, эфзел, надир ивириз - са шумуд несилдиз даих жедай тарихдин бенихиз (памятник) элкъвезэва. Ихтиин жавагырар теснифзавайбуруз классикар лугъузва. Лезги литературадин алемда и дөрөжадив агакънавай зарияр тимил авач: **Етим Эмин, Кыуучуър Сайд, Кыуре Мелик, Стап Сулейман, Алибек Фатахов** ва масабур. Муъкульбуру, яни къвед лагъай паюни, туукъуэрзавай яратмишунарни гужлубур, таъсирлубур жезва. Ятланы абур са шумуд асирида нефес къачунчика магърум я. Маса гафаралди лагъайта, абур тайин са девирдин нур гузай чирагъриз элкъвезэва. Шаксуз, чинпен девирда майданлиз абурун нуфуздик акатзвукайбуруни, абурулай чешне къачуззвайбуруни акъатзана. Амма и кар вахтуналди давам жезва. Им ахътиин эсерар михыз рекъизва лагъай чал туш. Абур тайин са девирдин шагъидар, векилар яз литературадин хазинада амуъзана. Ихтиин эсерар арадал гъайи пи-сательрикай сад, зи фикирдапди, алай йисуз вич дидедиз хайдалай инихъ 110 тамам жезвай **Къази КъАЗИЕВ** я.

Ам са шумуд рекъий алакъунар, чирвилер авай, кар алакъдай тешкилатчи, тежрибалу пешекар тир. Ада вич гъам журналистикидин, гъам публицистикадин, гъамни тъкяятын хилера хци къатунар, къетлен хати авай устад тирди тестикъярна. Къази Къазиев Советрин гъукумдиз къевелай вафалу, вичин девирда жавабдар къуллугъар та-мамарай кас тир. Ада гъикяятыр тир **Исмайл ВАГЬАБОВАХЪ, Зияудин ЭФЕНДИЕВАХЪ** галас санал марксизмдинни ленинизмдин институтдани къалахна. Гүргүйнлай чи ватанэгълиди "Коммунист" газетдин, Да-гучпепдизда къилин редакторрин везифаяр къиле тухвана.

Лезги халкъдин къилин газетдин регьбервал гайи йисара ада хайи литература еримлу хууниз къетлен фикир ганай. Газетдин саки гъар нумрада жуъреба-жуъре шайррин къилдин шириар, гъикаяр гунилай гъейри, алова яз вацра садра сагъ са чин литературадин месслайризни чара ийизвай. "Коммунистдин" чиртал гъам литературадин алемда сифте камар къачуззвайбуруз, гъамни фадлай яратмишунрин яцлавайбуруз чинпен эсерар къелдайбурув агакъардай мумкинвал гузтай. Лагъана къланда, и адет "Лезги газетда" алай вахтундани давам жезва.

Яратмишунрин рекъе ада вич гегъенш къатунар, тәжриба авай писатель яз къалупна. Асул гъисабдай ада яшайишдинни социальныи хилерин, инсанрин рафтарвилерин месслаяр къарағъарзай. Синифрин алакъайриз фикир гузтай.

Къази Къазиева са машгъулат патал, хъайиди хуурай лагъана къизвазири. Адан гъар са гъикаядихъ, гъар са очеркдихъ къелдайбурув патал марифатдин, алхакъдин метлеб авай. Писатель яз ада партияди, государствои вилик эцигзай месслаяр гъялун, цийи девирдин цийи инсан тербияламишун патал зегъмет чугвазай.

Адан къелемдикай "Саимат", "Фекъин", "Зегъметдин герой", "Мягъем рик!" ва хейлин маса гъикаярни очеркар хкатна. Писателдин яратмишунра къетлен чка "Кири Буба", "Чурун паб", "Мадарани Гульустан" повестри къазва. Къейд ийин хы, "Кири Буба" повесть писателдин хейлин йисара печатдиз акъудиз жезвазири. Сифте яз ам къелдайбурув шаир Азиз

Алем къилин редактор тир йисара "Литературадин Дагъустан" журналди (лезги чалал) агакъарна. Тарихдай малум тирвал, Къази Къазиев буба, ам вич ѿеле дидедин руфуна амаз, Кири Бубади яна къенай. Къастунади въя! Рикле чурун ниятар авайбуру авур фитнейрин нетикада. Авторди повестда вичин бубадин къанлы Кири Буба мезэммет авунач. Акса яз ада, вичин эсер, гъакъикъатдиз вафалу яз амуъкна, тарихда къиле фейи вакъирайал бинеламиш хъана туукъурна.

Литературадин критик **Гъажи ИЛЬЯСОВА** вичин "Зун и пата, вун а пата..." (2016-йис) ктабда Къази Къазиеван яратмишунрикай къизва: "И писателдин ирсинай гъар сеферда са вуч ятланы халисанди жағъунихъ умуд жеда...". Керчек лугъузва критикди. Къази Къазиева гъакъикъатдани вич яшиши хъайи девирдин къамат ачуҳарзай давлетлу ирс тунва.

Лагъана къланда, жанрайрин жигъетдайни писателдин яратмишунрин алем кесиб туш. Повестрилай, гъикаяйрилай, очеркрилай гъейри, ада новелляр, фельетонар, къаравилияр, баснярлыкъи хъенена. Адан чални къелдайвайди регъядиз гъавурда ақъадай, герексуз къекъунар, уюнар авачир, жуъреба-жуъре рангарини тавари чыгарнавай фасағъатди я.

ШАИР Азиз АЛЕМА рикле хизизвайвал, Къази Къазиева гъам вичин хуси эсерралди, гъамни "Коммунист" газетдин редактор тир йисара хайи чалаз, литературадиз къетлен фикир гуналди, культура еримлу хууник лайиху пай кутунва. "Къази Къазиев вичин девирда литература физвай рекъе авай маякракай сад хъана. Ада ийфен вахтунда ламплайри шегъирекъер ишигъылу ийдай тегъерда, жегъил къуват-риз къумекар гуналди, хуси эсерар яратмишуналди литература гележегдихъ физвай рекъиз, вичелай алакъдайвал, экв гана. Им гъам халкъдин, гъамни литературадин вилик адан тарихдин лайихулувал я", - лагъана А.Алема.

Къейд ийин хы, къелдайбурув Къази Къазиеван "Зи танишар", "Фекъи ва умъур", "Мадарани Гульустан" ва маса ктабар агакъанана. Амма адан са жерге эсерар ктабра гъят тавуна ама. Писателдин 110 йисан юбилейдихъ галас алакъалу яз, Дагъустандин ктабрин издательстводи адан "Кири Буба", "Чурун паб" повестар, я таҳъйтла маса эсерар санал агууда къилдин ктаб яз акъуднайтила, табрикдай кар жедай. Литературадин ирс хуун ва гележегдин несилрал агакъарун чи къилин везифайрикай сад я.

Къази Къазиев 1983-йисуз Махачкъала-да рагъметдиз фена.

Къази КъАЗИЕВ

Гатфарин гүзел югъ тир. Зун шегъердин багъда скамейка-дал ацуқкынава. За жибиндай акъудна "Дагъустандин правда" газет къелиз башламишна. Ана Дагъустандин писателрин съезд эвер гузайвилин гъакъиндай хъенвай. Гъасятда зи риклел Сулейман акъалтна. "А съезддиз Сулейманни атун лазим я эхир", - лагъана за риклай. Сядзис килигайла, Бақудихъай поезд къевдай вахтни жезвай. Зун къаррагъна явш-явш вокзалдай фена.

Вокзалдай газф инсанар къват хъянвай. Абур Стап Сулейман къаршила-мишиз атанвайбур тир къван.

Тұуб ңаца къур Сулейман

Поезд гъарай галаз атана. Са вагондин ракъарал экъечтай эгъли хътин са итим виридан гъилерал алаz чипел аудунна. Ада къелен хыцикъин хыли баплах кулухъди хыз авуна алуукнавай. Рехи чарарикар хкатнавай лацу пелез курум-курум гъекъ акъатнавай. Гъили хранвай шұтрут рэнгүнин сун шалдин чухвадин хуру ахъа тир. Чуугуна къула күтүннавай чуулуни адан ѿук заклал авунвай. Шалвардин кикер лацу гульгүлтрин кухварик кутунвай. Чина вили къветелеп авай та-багъ шаламар алай къвачер мұкуфуди-ди эцигиз, гъиле авай klekкeцин къвенк экисиз-экисиз ам виридан арада аваз гурарай виниз экъечіна.

Писателрин союздин патай Сулейман къаршиламишиз атайдарука садаз ам гостиница галай патахъ тухуз кълан хъана, амма и кар къиле фенач, вучиз лагъайта къепливи Мемей Эфендиева ам хъуычукай къуна чинпен къвал галай патахъ эвер гана.

- Къунни хъша, гадаяр, - лагъана ада чазни буюр авуна.

Са шумудра жув фейи танишдин къвал тирвилай, зунни Мемеян къвалал алаz фена. Чахъ галаз ахцеғиль Гъажи-бекни атана. Къвализ агакъайла, Сулеймана вичин баплах, чухва хутлунна, шаламар алуудна. Чна Сулейманаң столдихъ эвер гана.

- Ваъ, лагъана Сулеймана, сифте къунне заз чин-гъил чуъхудай яд гайитла хъсан я.

За Сулейманаң чин - гъил чуъхудай умывалник алай чка къалурна.

- Зи къвачер инаал хкажун патал дом-крат герек я, чан хва, - лагъана Сулеймана. - Къуне заз са лигенни афтафа гайитла хъсан я.

Лиген чилел аудунна, за Сулейманан гъилерал яд илична. Сифте ада къвачер, ахпа гъилер, чин чуъхвена.

- Гила завай ацуқкытлани жеда, - лагъана Сулейман вичиз къалурай чкадал столдихъ ацуқкына. Чай хъваз, сұғыбеттар ийизвай арада Сулеймана хабар къуна:

- Чи съезддиз Горький къевдак жал?

Чавай Сулейманаң садлагъана жаваб гуз хъанач, чна жуъреба-жуъре ихтилат-ралди ам машгъулат ийиз башламишна. Амма Сулейман чи гъавурда акуна.

- Къуне зун тухтатмишава - лагъана ада. - Көвөй ачу жаваб гуз жезвай. Хабар къур саудлиз мерд - мердена жаваб гана къланда. Чна Сулейманаң колхозрикай сұғыбет авун талабна. Сулейманаң қаз колхозрикай еке ашкыл-лувиелди тарифдин сұғыбет авуна.

- Бес вахъ и колхозриз лагъанавай ширилар авач эхир, Сулейман дайи, - лагъана Гъажибек.

- Вун яъалмиш я, дайидин, - лагъана Сулеймана. - Захъ колхозрикай са

шумуд шиир ава. Къуне абур риклелай алуудава. Са чарни къелем къачу, за лу-гъун, на къыхъ!

Сулеймана вичин гъилин къуынт стоплада эцигна, чехи тұб ңаца күнегидек кутина. Ам пуд-құбдек деки къада къван ңа-вуз килигиз акъвазна. Ахпа ада лугъуз, Гъажибека къуена.

Ужуз къамир вуна колхуз, Чир хъуын къадир, юлдаш. Амукъда гъыч са кас ялгъуз, Гъаниз гъахъда, эхир, юлдаш. Ленин юлдаш эцигай рехъ, Гъар са касди гъам къевиз яхъ. Гъыч са касни таҳыу къерек, Са-сад гъавурда тур, юлдаш...

Вичин гъиле я чар, я къелем авачиз, хуралай галкүнни тавуна лагъай гафарикай хъайи ширилдин манадин деринвал, адан гъар са ңарци гузай насыг-атекеди тир.

Пакад юкъуз Дагъустандин писателрин сад лагъай съезд хъана. Им 1934-йисан ионидин ваңран сиғте къилер тир. Сулейман Максим Горькийдин тұвару-нұх галай театрдин залда вири писателрин арада секиндиз ацуқнавай. Амма ам ярғал вахтунда иккі секиндиз тунач. Залда авай вирибуру капар ятъуниди ам съезддин президиумдиз хъяна.

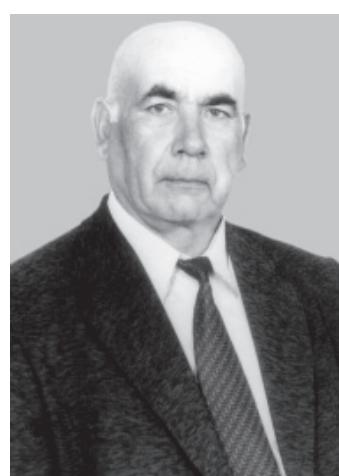
Съездди вичин къвалах башламишна. Вирида докладдихъ яб ақалзавай, амма абурун вирилар виридалайни газф Сулейманаң килигизавай. Сулейманни, вичин klekкeцин къекъеве къил ченедик кутина, секиндиз ацуқнавай. Са күснис юзан тийиз, гъыч са къайғыну авачир инсан хъиз. Иккі къве ѿук хъана. Эхирни съезддин председателвал ийизвайда Сулейманаң гаф гана.

И малуматди залда авай вирибурук еке ѿузун кутина. Сулейман трибунализ экъечіна. Залда гурлу капар ятъунин сес гъялар. Са жижи вахт алатайла, капарин сес ақын күтүннавай. Залда тұтевіт ѿузайтлани ван жедай хътин секинвал гъялна. Сулейманаң залда вил экъуырна. Ахпа ада тұб ңаца къуна, къилни виниз хкажана, хуралай шири къелна:

Къвал хъанавай чи юлдашар, Писателар, къун хвашкалды. Сад я чаз гадаяр, рушар, - Хуш тир гъалар, къун хвашкалды. Даим еке дамах чагъда, Битмис хъанавай чи ялахда, Гила хъайи таза бағъда Къизигулер, къун хвашкалды.

Заз къун къвал хъун ванер хъана. Риқлаз пара лап шад хъана, Көз лагъайд я Сулеймана, Гъя и Чалар, къун хвашкалды...

Тұб ңаца къуна шири къелзавай Сулейман гъя иккі зи рикелли аlamukъына.

Ишреф ЖАВАТОВ

АЛАЙ вахтунда хуърерин мектебра сад лагъай классда келзани урус чалан ктабдикай рахайта, адан күмекдалди чирвилерин алемдиз сифтегъан камар къачунвай аялдиз чирвал гуз, ам тарсунин гъавурда тваз четин жезва. Вучиз? Идан себеб ам я хи, и ктаб чпиз ѿеле мектебдиз фидалди урус чалал рахаз чизвай аялрин къатунар, чирвилер фикирда къуна туькъурнавайди я. И кардихъ галаз алаакъалу яз, милли мектебра ихътин ктабрай тарсар тешкилун муракаб месэладиз элкъевзва.

Вуч авун лазим я? Чи фикирдалди, винидихъ къейднавай терефар фикирда къуна, милли мектебра урус чал патал

Урус чал мектебда

Месэляр къалин я

сад лагъай классдин ктабда гъатнавай текстер, тапшуругъар келзани рехъядиз гъавурда акадай, адан акулдивай сифтегъан чирвилер рехъядиз къатлуз жедай къайдайрал амална туькъурн гerek я.

Къейд иин хи, Дагъларин улквидин мектебрани Урсатдин шеъверрин мектебра келзани аялпиз урус чал са дережада аваз чизвач. Урсатда чехи жезвайбуруз, шаксуз, урус чал хъсан чизва. Гъавилий дагълух хуърерин мектебра урус чалан программайрал ва ктабрал элячун гъеле фад я.

Алай девирдин аялар виликан хытнубур туш. Абуруз чеб масадалди аслу хъана къланда, чин инсанвилли дережа, лайхлувал вине къада. Идалай гъейри, Советрин девирдин гекъигайта, чи йикъарин несилри келунризни артух итих ийизмач. 25-30 йис идалай вилик аялри писательрин яратмишнар еке гъевесдивди келзани аялар тир. Перестройка башламишайдалай кулухъ, гульгульнайли сотовый телефонар, компьютерар, Интернет пайда хъайила аялри художественный эсерар келуниз фикир хузвач. Мектебар патал туькъурнавай программайран тівар-ван авай писателар къу-

лухъ жергейриз акъудна, сятерин къадар тимилиарнава.

Дагъустандын мектебар патал урус чалай хъсан ктабар ва методикадин пособияр къиз жедай нуфузлу авторар авайди чаз чида. Ятланы Республикардин хуърерин мектебра сифтегъан классра тарсар дидед чалал тухвайта, урус чални предмет хъиз чирайтла хъсан жедай.

Чи Республикардин мектебра келзани буруни, урус мектебра келзани аялри хъиз, урус чалай ЕГЭ вахкъоза. Чи фикирдалди, им гъакъыкъатдихъ галаз къазвай кар туш, вучиз лагъайта хуърерин мектебра сифтегъан классра келзани аялпиз чизвач. Чехи классориз акъатайлани абурувай урус чалал савадлудаказ рахаз, къиз жезвач. И гъал фикирда къуна, аялар гъеле мектебдиз къведалди, абурухъ галаз гъазурлуквили къвалахъ тухвана къланда.

Алай какахъай девирда муаллимдин вилик акъвазнавай къилин месэла ақылтазвай несилрэз еридин чирвилер, чешнелу тербия гуня. Им регъят карики туш. Муаллумири чугвазвай зегьметдиз лайиху къимет, абурун дуланажагъдинни агъвалувиилин дережадиз фикир гана

къланда. И жигъетдай Дагъустандын мектебра къвалахъздавай муаллимиз гузвай гъакъи лап агъудзи я.

Региондин мектебра къвалахъздавай муаллимиз, чи зегьмет чугвазвай чкайрилай аслу тушиз (кеферпад квачиз), гъукъумдарри абурун арада хайвал-такайвал тун тавуна, вирибуруз са виляй килигна мажиб гун ва абуруз гъукъуматди тайинарнавай коммуналный къезилвилер, гъевеслашидай гъакъи, мажибарни вахтвахтунда агақъарун лазим я.

Москвадин мектебра къвалахъздавай муаллимиз 70 агъзур ва адлай виняй мажиб гайила, Дагъустандын муаллимиз тас-сир вуч я? Ина къвалахъздавай муаллимиз зегьмет 2-3 лагъай дережадинди хъиз гъисабзавани? Педагогдин зегьметдин ери, дережа хкаж хъун патал адаз чешнелудаказ къвалахъдай шарттарни яратмишна къланда.

Урус чал чи чехи государство идара ийизвайди, чи вири халкъар санал агуудзавайди, чи къилин чал я, Гъавилий ам мектебра, бахчайра, масанрани чи-рунив эгечизавай тегъерар дидай хъсанарна къланзана. Государстводин важиблу месэладив государстводин дережада эгечун лазим я.

Абдулашым Гъажимурадов

ИНСАНДИН умъурда чалан метлеблувал - садан фикир масадав агақъарунай ибарат я. И везифа гъар са чалавай тамамариз жезва. Къланзани адақай менфят къа-чузвай къве терефдинни къаст сад хъун я. Октябрдин инкъилабди неинки къучери гъеччи миллиетар чин ерийрал югъди-ийифди кардик, гъакъи абурун чаларинни юзун кутуна. Акъван гагъда авай гъакъыкъат - яшамиш хъунин шарттар са куьрун вахтунда лап бинедилай дегишна. Хизан хъун патал къазаннишиз патал сад хъун я. Октябрдин инкъилабди неинки къучери гъеччи миллиетар чин ерийрал югъди-ийифди кардик, гъакъи абурун чаларинни юзун кутуна. Акъван гагъда авай гъакъыкъат - яшамиш хъунин шарттар са куьрун вахтунда лап бинедилай дегишна. Хизан хъун патал къазаннишиз патал

чириз алаакъанавач. Месела: экв, рвех, регъве ва мсб.

СССР арадал атайла, дидед чаларин метлеблувал сад лагъай-ана хкаж хъана. Дагъустандын халкъарин арада гъикъван гагъда чланвай туьрк чал урус чалана эвзена.

Гъукъуматди урус чалахъ галаз амай миллетрин чаларинни барабар яз къуна, хуърерин школяра туна, көл-къын авачир миллериизни алфавитар (гъар-фар) арадал гъана законламишна, абур еримлу ийидай мумкинвилер яратмишна.

СССР чланы. Чаз, лезгийриз, СССР-дикай амукъайди какахъай чални, "азадвилин" эвездиз атай "аслувал" хъана.

Къе чи халкъдивай субсидийрални биржайрай гузвай манатрал къиль хуъз жезвач. Хизанрин къилер чин хизанар хъун патал къиль манат къазаннишиз патариз акъатзана. Хъсан чкайрал ацалтайбуру сад-вад йисалай чин хизанар гъанзир хутахзана. Ичи жезва Дагъустандын бинеяр, ерияр. Вирида азак-аваз. И гъерекатди - гъакъыкъатди лезги урусар арадал гъизва. Аялпиз дидед чал въя, урус чал чириз алахъунин терефдарар жезва диде-бубаярни. Чеб къисметди акъудай къариблуха лезги школаяр авачирвиял, урус школайра чин аялар вилик жергейра тунин мурадар аваз. Къилизни акъудза абуру чин и везифа. Муыгъверганвияр тир Илман, Иса, Шагълар, Къайбхан, Музофен, Мустафен, Самур, Абдулкебер, Демир, Эседуллуга са са къадар масабур 2-3 аял авай хизанарни галаз къе Астраханда, Москва, Питерда, Владивосток.

Дидед чаларин метлеблувални хкаж хъана: абурун күмекдалди вири миллиетриз урус чал умъурдин игътияж хъанвайди акуна. Школайра дидед чаларал къелунар урус алфавитдин бинедилай алаас кардик кутуна, гъакъи къве чалан (урус-лезги) слова-рарни кардик кутуна... Икъи арадал гъайи лезги чалан илимдивай къени вичин вири сесер къиз ви-

тоңда, Красноярска, Тюменда, Ставрополда, Тамбовда ва ма-санра бинеламиш хъана. Къучбанар яз въя гъа, халис итимар я!

Къе 320 къвал аваз гъисабзавай Муыгъверганрин хуърун школада, 5-классда авайди 4 аял я; абурукайни сад Чахчалай, садни Макъарилай, гъиз хутахзавайтур, гъукъуматдин харжидалди.

Къенин гъакъыкъатда, ЕГЭ-ири зарб къачунвай девирда, лезги чалай школайра экзаменар амачирла, адай конкурсар, олимпиадаяр, ачу тарсар, элкъейв столар, конференцияр, форумар, шеъверра выходной ийкъарин школаяр кардик кутунар - миллетдин гележедин хийирдиз въя, общественностдиз къалурун патал ийизвай уюнар хъиз я заз. И жигъетдай къиль тухузвай гъар са кардин хъсан-пис комиссияди дидилламишиз гъиз, гележег патал къенин ам ярекатрин менфят - зиян гисаба къазвай чалан (чаларин) гъакъындай за-кон чахъ, дагъвийрихъ, дагъустанвийрихъ авач.

Инал заз и мукъвара "ЛГ"-дин алай йисан 8-нумрада чапнавай Абдула Семедован лезги чалан грамматикадин са бязи месэлайрай муаллимиз фикирар ачухарунай, чи чалан грамматика нормаламишунай ихтилат куднавай макъаладизни жуван баян гуз къланзана. Ам раханвай конференциядип иштиракчи зунни тир... Дугъри я, лезги чалан месэляр муракаббур тирди иштиракчир и къейднай. Амма конференция, за гъисс авурувал, вичин мурадив ага-кънчир.

Эхиримжи пуд йисуз чи республикада дидед чалариз талукъ яз тухузвай къван мярекаттар гъисаба къуртла - им саки са инкъилаб лагъай чал жезва.

Халкъарин яшайишдиз талукъ тир законар шумудра къабулзатлани, шумудра абурук дегишвилер кухтазватлани, дагъустанивийрин чалариз талукъ закон чахъ гъеле авач. Гъавилий чи чаларни анжак школайра туналди серъятламиш хъана. Абури ви-ли тухунал, ишлемишунал ва ахтармишунал къадагъа эцигна-вачтани, мумкинвилер вирида ганва я гузва лугъуз жезвач. Чал вичикай менфят къачувай вирибурун арада чал я, текъиз заргарди тукъурун муштеридиз акъуднавай бесек туш. Зи фикирдалди, гъукъуматдин къумек галачиз чал къайдадик кутаз, нормаламишиз хъун мумкин кар туш.

Месэла са послелогрални синтаксисдад алаас. Тіварціизвэрни гъакъи я. Чна школайра келдай вахтара инкардай Тіварціизвэр: касни, садни, затнни, са-нагни грамматикада авачир. Гульгульнай абури учебника гъатна. Гила школайрин учебникра (2004-йис) тайинсуз тіварціизвэр: са вужятлани, са вуч ятлани, са гъикъятлани, са мус ятлани, са къадар, са бязи, са гъина ятлани, са гъи ятлани - амач.

Чал ахтармишун, вилик тухун, ишлемишун ва нормаламишун патал талукъ закон къланда. Гъайиф хъи, за мад сеферда тик-рарзана, ам авач. Гъавилий чи лезги чалан гъакъи Дагъустандын амай чаларин къисметарни гъакъи "гъял" жезва, къетлен жуъреда, илим галачиз, тібииисуз...

Абдул АШУРАГЪАЕВ

Лезги гафар

Къульне гафар,
Цийи гафар,
Гъикъван аеа къун -
Зи жалгъяяр,
Зи кларабар,
Дамараар рикун.

Къуватлу я
Кеелди зи чал,
Дилавар я мэз?
Рахадайла
Гуж алач зал,
Къун къумекодиз къвэз.

Албанида,
Мадни анихъ
Хъана гъа къун ад!
Чизвай квехъни
Галай атири,
Квехъ галай тъям, дад.

Лугъуз хъанач
Гъибур къульне,
Гъибур я цийи.
Бегъер хъана
Къун бубайри
Мецелди цайи.

Ишлемишина,
Хвена гъакъни
Несилар патал.
Деевлетлуни
Хъийиз хъана,
Гагъ-гагъ физ патал.
Ранда ягъиз,
Цалцамариз,
Авуна гуърчег.
Къун элкъвена
Сан аваачир
Деевлетдиз, керчек.

Агъзур-агъзур
Иисар фена,
Агаакънавай чав,
Къун тергиз къланз
Къурабайри
Вишра яна ав.

Амма халкъдин
Кларабри къун
Авунвай фитлин,
Миллет хвейи
Къалхан хъайи,
Хъайи руъгъдин тъльн.

Шарвилидин
Турунз къун
Элкъвена зурба,
Хузвай къени
Къуре падни,
Ахцеъни Къуба

Къени ама
Къ гелера
"Дудяр" къекъвэз,
Гишинзавай
Чакъалар хъиз,
Къуд патай элкъвэз.

Мукъаятвал
Кеадарзавач
Халкъдини тике,
Къун хъун патал,
Къун тун патал
Чуынгуър хъиз къукъве.

Зайиф жемир,
Лезгияр, къун,
Хуъх чи дидед чал!
Гележегдин
Вилер ала
Масадал въя, чал!..

Чал деевлетту
Ийиз алахъ
Рикъелди михъи,
"Кард", "Самурд",
Ийизвайвал
"Газетди лезги" ...
Цийи Фригъ

Агъ, зи лезги чал!

Абдул АШУРАГЬЯЕВ,
Дагъустандин лайхху муаллим

Чал. Дидед чал! Дульнядин винел абур пуд агъзурдалайни гзаф ала лугувда. Яраб, гзаф ятла, тимил? Хъсан ятла, пис? И сувалар суалривди жаваб гуз алахъда зун. Мус хана чилерал дидеярни чалар гзаф? Мус хана алемда пис дидеяр ва абурун чалар? Диде гаф гъикъван маналу, дерин ва геъенш я. Им гъакъикъят я. Адани чаз лугъузва хьи, чавай садрани эхирдал къван чалан гъзвевал, де-ринвални геъеншвал аннамишиз жедач. Яраб, ам некедин дад ва лайлайдин тавази гъисс ятла? Адан гъавурда акъун патал чаз цүд умъурин, мумкин я, тимил хъун. Ятланы дидед чал кланы, ам хъсандиз чидай ва адаприк алай инсандин адан, вири тахъйтани, са къадар сирер ачу жеда: умъурдин тежрибади ахътиг душушшар вичи вилкъида. Гъавилляй, гзаф вай, къве гафунин мана заз чир хъувур къве душушшал акъвазиз кланзала. Къве душушни чи чал гъакъикъятдани девлетлу тирдан шагъидвалзавайди хъана.

Къвед лагъай душушш, ада гурууш лагъайтани жеда, шаз хъайди я. "Лезги газетдин" нумрайракай садаз гъя и газетдин литотделдин редактор ва чи машгъур шаир Мерд Алиди чи чалаз таржума авунвай Россияндин Федерацияндин яржаркай сад тир Гимн акътна. Гуручегиз чи чалаз элкъурнавай а текстина зун "диге" гафунал расалмиш хъана. Зани тадиз М.Гъажиевани Б.Талибован словарар гъиллик авуна. Заз анрай а гафунин мана гъватна. Эхирни за, Махачкъяладиз зенгна, Мерд Алидивай вичивай хабар къуна. Адани зун а гаф "Ватан" гафунин синоним тирдан, а гаф лезги чалан Къуба нугъатда ишлемешавайдан гъавурда туна. Зани жувахъ авай Къуба авторрин эсерар туплалай ийиз башламишина. Нетижада "диге" гаф "Ватан" гафунин манада аваз Седакъет

Керимовадин ва Бажиханум Исаевадин ширирай гъятна.

Сад лагъай душушшни гъя икъ хабарсузди хъанай. Са цүд-цүувадий ис идалай вилик зун Докъузпала райондин Келетрин хурурз зи миреддин меҳъверик фенвай. Жув хурре авачир зи рикъел вири мукъабур аламачирилий. Ятланы, са дишегъилиди зи гъзвичивал уяхарна. Ахпа чир хъайивал, ам зи эмедин рушан руштир къван. Ада лагъанай: "Авайна Аллагъяди хърай. Ваз зун чир хъанвачни? Чун къилияр я".

"Къили" гафуни заз секинвал ганач. Чалан муаллим тиртлани, а гафунин мана заз чидачир. Яшар хъанвай са шумуддавай хабар къурлани абуруз заз "мукъва-къилияр я ман" лугъуз, жавабар ганай. Заз чара амукънч. Мирграб дередин векил тирвияз я Акимов Къурбан муаллимидиз зенгина. Адани зун гъавурда туна хьи, "мукъваяр" бубадин патай мукъабуруз, "къилияр" дидедин патай мукъабуруз лугъузва.

Агъ, зи лезги чал! Вун гъакъикъятдани девлетлу руьгъдин иеси я. Ваз ви гъар са векил чизва, амма вири векилрэз вун-вай!!! Вун течирдэз вичи умъурдин мана квадарзавайди чизватла яраб? Халис лезги ахтинг нукъсан къабулдак. Вун адахъ авай тек са арха тирвияз. Вуна ам хвена ва хъзвана. Гъавилляй адап вичин муаллимвилин яржни алама. Эхъ, валай гзаф накъварни марфар алахъна, амма на ви ранг, тяя абурухъ галаз ракъурнавай. Артухлама вун гъар са лезгидин гъиссеризни мефтедиз гъахна, дидедин некедехъ галаз. И кар рикъелай алуднавайди вирил лепеди къерхедиз яна, къарадал алкъанай хъвалахъдиз ухшар жеда. Ахтинг касдиз гъич са чаланы дидевал ийида.

Цүквени цүк патал тум хъуда, милледи несил патал - чал. Тлебиатдиз цүкни инсан яд я, амма тек са чаравал ава: ада гъар са затънис вичин чка тайнарнава. Чазни чаз тайнарнавай чка чир хъун лазим я, зи халкъ.

Пешедал рикъл хъайила

М.З.КЪАСУМОВА,
Мегъарамдхурун 1-нумрадин юкъван
школадин сифтеғъан классерин завуч

Сад лагъай муаллим... И гаф ван хъайила гъар са касдин фикирдиз вич сифте школадиз аттай югъ, классда сивел хъвер алаз къаршиламишай, къелиз - къхиз чирай мергъяматлут инсан къведа.

Школадиз кам вегъей сифте йикъалай аялдикай гъихътин инсан хкатдатла, адан гележег гъихътинди жедатла муаллимдилай гзаф аслу я.

Ам гъихътинди хъана къанда? Аялар къандайди, вичин пешедал рикъл алайди, датлана вичин чирвилер артухариз алахънавайди ва вичин вилкъ эцигнавай мурад къильиз акъудайди хъана къанда. Ихътин муаллимдин гълиг чирвал къаҷур аялдихъ хушбахтул гележег жедайдахъ зун къевелай инанниши я.

Заз къе ихтилат Мегъарамдхурун 1-нумрадин юкъван М.Гъажиеван тъварунхъ галай 1-нумрадин юкъван школадин сифтеғъан классерин муаллим Атлуханова Лейла Абдурағымовна-дикай ийиз къанзала.

Мегъарамдхурун 1-нумрадин юкъван школа хъсан къиметар аваз акъалттарайдалай къулухъ Лейла 1989-йисуз Дагъустандин пединститутдин сифтеғъан классерин факультетдиз гъахна. 2006-йисуз ам Мегъарамдхурун 1-нумрадин юкъван школадиз жеғил пешекар яз хтаня.

И школадиз атайдалай къулухъни ада гъакъисагъивиледи зеъмет чуғазваза. Лейлади тухузвай гъар са тарс менфятлуди, тағаватлуди ва мураддив агақъайди жезва. Ада тарсара герек тир тадаракар, дидактикалин материалар (презентация) ва гилан вахтунин тарсар тухудай ТСО ва ИКТ ишлемешизава.

Лейла Абдурағымовна школада хъсан муаллим хъиз, къвле гъурметлу дидени я. Къуй адахъ мадни еке агалкъунар хъурай!

лим - 2015" конкурсында ачухдиз малум хъана.

Тажрибалу муаллим хъиз Лейла школадин методобъединенидин руководителни я.

Гъар үйисуз сифтеғъан классра жезвай "гъафтеяр", "декадаяр" ачухдай ва агалдай линейкар ва абуруз талуқарнавай "Брейн-рингар", "КВНар" Лейлади лап ашкъидалди къиле тухузва.

Вичин тарсар гузвой аялрин диде - бубайрихъ галаз Лейладин сих алакъя ава. Диде - бубаяр классда жезвай гъар са мярекатдин иштиракия я.

Гъар үйисуз Лейла Абдурағымовнади 2-3 "ачух тарс", 2-3 "ачух классдин сят" тухуда. Классдилай къеций тухузвай мярекатрикайни яръалди рахаз жеда.

Ада цинин келунин үйисуз са шумуд мярекат тухванва. Виридуңнадин сагъламвиллин якъяз, Буквардин сувариз, Гъалибилин якъяз талуқъ шадвилер къиле тухун гиллик кума.

Адан классда гъи рекъяя хъайитлани, гъам тарс гүнин, гъам "классдин сят" тухунин ва гъаммий классдилай къеций мярекат тухунин къалахар вини дережада аваз къиле фида.

Лейла Абдурағымовна школада хъсан муаллим хъиз, къвле гъурметлу дидени я. Къуй адахъ мадни еке агалкъунар хъурай!

Гъалиб хъана

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Дагъустандин машгъур журналист Алик АБДУЛГАМЫДОВ Вириrossиядин Халкъдин фронтдин (ОНФ) "Правда и справедливость" фондунин Вириrossиядин къвед лагъай конкурса гъалиб хъана. Журналистрин къалахрин

пешекар конкурсында лауреатар, регионин ва чаддин аспу тушир СМИ-ри тереф хъуналди, фондунин общественный со-ветдин членри тайнарна.

Улкъедин вири регионар къват хъанвай печатдин ва электронный изданийрин, телекомпанийрин, радиостанцийрин, фотокорреспондентрин ва блогеррин 300

текущилдиги гъалибов. Абурун арада чи машгъур журналист, ОНФ-дин Региональный штабдин член Алик Абдулгамидов хъунал чун шад я. Жюриди ЖКХ-рин къурулушда коррупциядикай къенвай адан маъкалалдиз виниз тир къимет гана. Вири санлай конкурсдиз СМИ-рин 834 журналиста - 407 пе-чатдин изданийрин, 255-интернет - СМИ-рин, 154 телеканалин, 18 радиостанцийрин 3,5 агузурдав агақъяна къалахар атавай. Журналистрин къалахрин ЖКХ-рин къурулушдиз - 26 процент, го-сударстводин ва муниципальный (регио-онрин ва чайкир органа) хилерин за-казра коррупциядиз, нубатсуз харжар авуниз - 15%, тарихдини культурадин ирс хъуниз - 14%, гъакъин здравоохране-нидин, экологидин ва тамар хъунин ме-слайриз - 13 ва 12% талукъарнавай.

Конкурсдин гъалибчийриз медиофо-румдиз теклифда. Абурун патал фикир желбайди, профильный министерстворин ва ведомстворин каралай экспер-триз теклифна, мастер-классрин гъуль-жетар квай программа гъазурнава. Медиафорумда конкурсын гъалибчийриз наградаляр вахкуда, - къейдна "Правда ва справедливость" фондунин къил Дмитрий Миненкоди.

* * *

Чна Алик Абдулгамидоваз чехи конкурса гъалиб хъун мубаракзава. Къуй адахъ мадни ва мадни агалкъунар хъурай!

Урус чалан тарсарин ери хъсанарин

ХАБАРАР

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

И ийкъара Махачкъалада Гумани-тарный педагогический колледжа илимдинни практикан региональный конференция къиле тухвана. Анал "Алай девирда сифтеғъан классра урус чалан ва литература чиранин гъакъиндай" ва-жибул месэлэйр веревирдна.

Конференция ачухуналди, ГПК-дин директор Ярагъимед Ханмегъамедова гзаф халкъар яшамиш жезвай Республика-дадин шартларя журиба-журие миллирекледиз гъалиб чарда къумек гузва. Лексикадин къетенвилер чир хъун муаллимизриз милли чалан векилрэз урус чал хъсанандиз чиранин карда къумек гузва. Лексикадин къетенвилер чир хъун ва абурун гъисабдиз къачун милли школайра програм-мадин истемишурикай сад я. И кар ава-чирила, тарсара лексикадин гъалатлар ахъядаа ва агафар манадин жигъетдай кубутбүр жеда, - лагъана ада.

Махачкъаладин 28-нумрадин школадин директор Анжела Байрамбекова-дадин чир хъун тухвана къейдна хъи, урус чалан ва литературадин тарсара художественный гафунин къумекдади куль-турдини ахлакъадин ва гражданвилин гъиссер арадал гъизва. Чи къалахдин асуул везифа аялдиз урус чалан гафунади къумекдади чир хъун яшамиш жезвай алемдин гуручегвал, чехивал чиранин карда къумек гун я.

Авамвал, эдебсузвал, гъар са кар чагуриз къалурун, писвалини гужар адетдиз элкъиенвай, чешне къачудай са затланы амачир къенин девирда гъакъикъатда литература - им аялрик инсан-вилин ерияя кутуниз таъсирзай, чулавдини лацауди, мөржиматлувални гужар, гъакъикъидин тапанди чара ийиз чирзай, гуручегилин гъиссер кутазвай, умудлувал гузвой таъсирзай я. Урус чалан ва литература виш яшамиш жезвай алемдин гуручегвал, чехивал чиранин карда къумек гун я.

Урус чалан ва литературадин муаллимрэз Вириrossиядин общественный организацийдин Дагъустандин региональный отделенидин председатель, Махачкъаладин 16-нумрадин юкъван школадин директор Фарида Мегъамедова-дадин, веревирдэвэл месэлэйрэндийн важибул месэлэйр лагъана.

РАН-дин ДНЦ-дин чалан, литературадин ва искустводин институтдин директор Мегъамед Мегъамедова Дагъустандин милли школайра сифтеғъан классра урус словосочетание чирдайла ишлемишдай методикадин къайдайрикай лагъана. Ада и тема иллаки чи Республика-дадин шартларя мадни важибул тирди къейдна.

Дагъустандин государстводин медицинадин академиядин урус чалан ка-федратин заведующий Исрафил Эфендиева ученики - лезгигири урус чалан раҳадайла ахъязавай лексикадин гъалатларя лагъана.

Урус чалан тарсар умъурда лап важибул я, вучиз лагъайтла гъя ина инсандин руьгъди зеъмет чуғазваза, ах-лакъадин гъакъикъат ачух жезва, дуль-яядикай, умъурдикай, вичикай чирвилер къачузва. Литературадин образование - им инсанвал арадал гъизвайди, чалан муаллимни сабурлувиледи, галай-гай-лайвал къевелай инсандин руьгъдин мъякемвал арадал гъизвай художник, дүхтүр, скульптор хъиз я, - къейдна ада.

Чахуткадин вилик пад гъикI къада?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

24-март дуньяды чахуткадихъ галаз женг чугунин югъ яз къейдзава. 1882-йисан гъя и юкъуз немс, микробиолог Роберт Коха садакай садак акатдай и хаталу азардин микробдикай хабар гана.

Чахутка виридуниядин дере- жадани вичин вилик пад къун ча- расуз тир лап хаталу ва четин месэла яз амукъаза. Алай вах- тунда дуньядин маҳлукъатдин пудай са паюоник чахуткадин мик- роб ква. Гъар йисуз 9 миллиоидив агақына инсанар цийиз азарлу жезва ва абурукай 2 миллиоидив агақына реквизиба. Роспотребнад- зордин делиллар, Россияда гъар юкъуз тахминан 117000 касдик чахутка акатзава ва абурукай йиса 15 900 кас реквизиба. Икл, садакай садак акатзавай азарриди 80 процентдилай артух ксар кыни- кын себеб чахутка я.

РАМН-дин академик, РФ-дин машгүр фтизиатр **Михаил ПЕРЕЛЬМАНА** къейдзавайвал, ча- хутка - им халкъдин яшайишдизни экономикадиз талукъ азар я. Эгер ульквела инсанар хъсанда- каз яшамиш жезватя, чахуткадик начагъбурун къадар тимил я,

писдаказ яшамиш жезватя ва культурадин дережа зайиф ятла- - пара.

Вири ульквела хъиз, Дағъустандани чахуткадин патахъяй гъялар хъсанзава. Иллаки 1990-йисарилай башламишна, халкъ- дин яшайишдин дережадинди яз гъисабзавай и азарди къиль хаж- на. Гъа са вахтунда эхиримжи йи- сара хъсанвилхъ са къадар де- гишвилер малум я: чахуткадик азарлубурун къадар 17 прорен- тдин тимил хъвана.

Дағъдин къуру, михъ гъава- далди, рагъ паря авай йикъярал- ди (ракъинин ультрафиолетовый гужлу нурари чахуткадин микроб- бар реквизиба) ва дарман ятарал- ди тафаватлу Ахцегъ район, ча- хуткадин азардин жигъетдай ил- лаки саламат я. Гъавиляй 1954-йисуз Ахцегъ, райцентрадикай хкатна хъиз, дағъдин этегдив 15200 кв. метр майдандин емиш бағыда, районрин уртак чахут- кадин больница (АМТБ ГБУ РД) ачухна. Ина Ахцегъ, Докъузпара, Рутул, Мегъарамдхуър, Сулей- ман-Стальский, Куррагъ, Хив ва Агъул районрай, масанрайни фти- зиатри рекъе твазтай азарлуюра къабулзава. Алай вахтунда АТБ-дин къилин дуктурдин жавабдар везифаяр

КУРУУ КЪЕЙД.

Энверан руши Зулейха Насрулаева (шикилда) 1971-йисуз Ахцегъ зөгъметчи хизанды дидедиз хвана. 1988-йисуз Узбекистандын Ахангаран шөгъерда 10-клас, 1997-йисуз ДГМИ ва ахна интернатура ақылттарна. Бажарагъту руша гъеле 17 йисава Ахцегъ ЦРБ-да санитаркаваше ва пешекарвилин кылин образование къаучур 1998-йисалай 2013-йисалай офталь- мологиле къалахна. 2014-йисалай адад Ахцегърин район- рин чахуткадин уртак больницада къилин дуктурдин вези- фаяр татамарзава.

ондай ва Махачкъаладай атанвой 16 кас сагъар хъийизва. Абурухъ пешекарвилин маҳсус образование ва сертификатар гвай 2 дук- тур, 7 медсестра ва маса медпер- сонал (са дуктурдизни вад мед- сестрадиз къилин категорияр ава) къайгъударвиледи гелкъевеза.

агалкъунралди Зулейха НАСРУЛАЕВАДИ тамамарзава.

- 2014-йисав гекъигайла, ци АТБ-да азарлупар сагъар хъуву- нин ери ва нетижалувал хъсан я, - разивиледи къейдзава Зулейха Насрулаевади. - Кынинкын дульшүшар авач. Къве кас тамам- виледи, сагъ хъхвана лагъайта жеда. Са шумуд кас, чи гүзчизи- лик кваз, амбулаторный къайдадал ахлуднава. Санлай къаучурла, эхиримжи пуд йисан вахтунда районда (чахуткадиз талукъ) эпидемъялар авайдалай хъсан хъвана. Исятда чи гүзчизилик районда хаталу дережада авачир 22 азарлу ква. Райбольницацдин дуктуррихъ галаз санал къалахну- нин нетижада азарлупар вахтунда тайнарна, сагъар хъувунив эгеч- зава. Чахуткадин вилик пад къун патал къетен фикир чна санитар-

но - гигиенадин ва просветитель- ский рекъяй жемят гъавурдик ку- тунин важиблу къалахдиз гузва, гъикI хъи, азардин вилик пад къун манийвалзай себебрикай сад начагъ инсан вахтунда дук- туррин патав татун я. Саки 50 про- цент азарлупар лап геж, азар авай- ди далдаламишиз таххана ва вичикай маса инсанризни хата авайла, дульздал акъалтазва. Ама- ма и азар чуныхуналди абуру, сифте нубатда, чи-чеб алдат- мишавайдакай, азар яцла тваз- вайдакай фикирзава.

▪ Зулейха Энверовна, и больницацдин аватзавай азарлупар вахтунда ва нетижалудаказ сагъар хъувуниз къең гузвой мад гъихътин себебар ава?

- Чахутка инсандин яша- ийшдин гъаларилайни умумурда вичи-вич тухузай квайдадилай аслу азар я. Гъавиляй къилин се- беб инсанрин кесибвал, кулаг- суз гъал-агъвал я. Дустагърай чахуткадик пис азарлу яз эх- къечнавайбур четиндаказ сагъ- ариз жезва. Папирус чугувзвай, ички ва я наркотикар ишлемиш- завай, са къадар хъсандин гъисс авурла, чин хушуналди боль- ницидай кат хъийизвай ксарни чавай лазим тирвал сагъариз жезвач. Азарлуди тамамвилел- дисагъ хъхунин карда адан ме- денивилин дөрөжадихъ еке мет- леб ава. Месела, сагъарунин курс эхирдал къван дурум тежез- вай, я туш дуктурдин теклиф- серенжемар вилив хүн тийиз- вай ксарни хъсандақаз сагъариз жеда.

▪ Чахуткадин микроб-азар акатнавай кас гъикI чир жеда?

- И азар инсандин кикерни чарар квачиз, амай вири орган- рик акатзава, амма гзафни-гзаф - житееррик. Ахътин касди хкат тийир ульку яда, ам яхун жеда, бедендад ифин акъалтда, ифизиз ахвара аваз гъекъ ақытда, бедендин умуми зайифвал, хура тілар гъиссада, иштягъ жеда. Ихътин лишанар малум жезвай касди, энгел тавуна, больница- да вичи-вичин сагъламвал ах- тармишун лазим я.

▪ Чахуткадин азар акату- нин себебар гъибуря?

- Яшайишдин пис шарттар, дульзаказ түүн-хъун тахъун, стрессдин гъялар, папирус, ички, наркотикар ишлемишун, СПИД, хуквада хер, шекердин диабет, гепатит ва хронический маса аза- ракар аваз хъун.

▪ Чахутка садакай маса- дак гзафни-гзаф гъи къайдада акатзава ва и кардин вилик пад гъикI къада?

- Чахуткадин инфекциядин хаталу чешме гзаф вахтара жи- геरрин азар квай кас я. Ада обще- ственный чкада ульку, тирш ягъайла ва я ам раҳадайла, мик- робар чыкъизва. Азарлуда хъсан алақъа авай ксарни, лазим къай- дада иғтият хүн тавартла, азар- лу хъун мумкин я. Вилик пад гъикI

къада? Гъар са касди вичин бе- дендад ичинин иммунитет хакжун патал сагълам умумур тухун лазим я. Спордада машгъул хъана, вахт- вахтунда кфетлудаказ түүна, ара-ара михъ гъавадал, ракъинал экъечиңа, пис крарикайни хе- сетрикай къерех хъана къанда.

Эхирдай, жемятдихъ элъ- вена, къевелай тағъкимариз къан- зана хъи, чахутка пары пис, фен- дигар азар я. Ада азар квай кас я. Ада азар чуныхуналди абуру, сифте нубатда, чи-чеб алдат- мишавайдакай, азар яцла тваз- вайдакай фикирзава. Хусин михъивал хъуз, пары тирш ва ульку язавай ксарин патав ақыз тийиз, папирус, ички ва иллаки наркотикар ишлемиш тийиз, мекъи тийиз, йиса садар флюроографиядик ахтармишун къиле тухуз алахъна къанда.

“АЙБОЛИТ”
Чир хүн хъсан я

“Айболит” газетдай.
Гъазурайди - Надият ВЕЛИЕВА

Рапар яна хъалчаҳдик тұура- хъанвайла, ағадиҳъ галай рецепт- ди күмек гуда.

• Са чичек руғуна, адак ху- реқдин са тұрунавай вирт ва са силих регъенвай серг акадарда. Ахпа и къаришма жунадал вегъена тұура алай хъалчаҳдад эцигна, винелай компрессдин чарчел ке- вирна, пластырь алчукда. Ихътин компресс са шумуд сядта тада.

• Тұмавар хъанвайла, йоддин ингаляция хийирлу я. Йод авай шуше ахъайна, ам нерин гагъ са хилел, гагъ мұкъуб хилел эцигна, нефес чугувада. И процедура гын- къван мукъвал-мукъвал авартла, гъакыван нетижалу.

• Яргъал чугур ульку яр акатнавайла, къацу са ич ва са чичек ракъай яна, хурыекдин къве тұрунавай вирт акадарна, гъар 3-4 сядтилай чайдин са тұрунавайди ишлемишда.

• Иштагъ авачирла, хурыек- дин къуд тұруна авай мелисса хъарал са стакан развязай яд илич- на, 4 сядта тада. Ахпа йикъя къуд сеферда 1/2 стаканда авайди хъва- да.

• Гриппдик азарлу хъанвай- ла, лимон духовкада эцигна са 20 дәккында чрада. Ахпа ам къве патал пайна, са патакай миже хұдна са стакандавай кудай цик хұкурда. И къаришма гъар зур сядтилай хъвада.

• РикI тазайла, хурыекдин са тұруна авай күльп авунвай ини- яр, са стакан развязай яд илична 10 дәккында зайиф 1/2 стаканда. И гъалима экъунахъ са нянихъ 1/2 стаканда авайди ишлемишда.

• РикI зайиф хъанвайла, газар- рин миже ва вирт (сад хъин паяр) сад-садак какадарна ишлемишда. Ам зайиф хъанвай рикI дамарап мягъкемардай хъсан такъят я. Са- гъарунин вахт варз я.

• Иммунитет хакжун патал, са литрдин банкадиз 100-150 г куль- луз күткүннавай чичек вегъена, 100 г вирт алана хъувуна, винелай 0,5 л ципицирн чехир илична, 2 гъафтеда тада. Ахпа ам жунадай күзиз, гъар юкъуз хурыекдин 3-4 тұрунавайди ишлемишда.

• Дүркүнра къванер авайла, еке кишишира авай цилер акъуд- на, гъар са кишишида чулав исти- вұтдин хар твада. Сад лагъай юкъуз са кишиши хъсандин жакъвана неда. Къеде лагъай юкъуз къве киши- миш. Гъа икI гъар юкъуз 10-дал къеве- далди са кишиши артухарда. Ида- лай гулынаныз гъар юкъуз са киши- мишдин тимиларда та садал къеве- далди.

• Эгер квезд күз гүзгүль күль- бан хъана кланзатла, са апельсин- дин, са лимондин ва са газардин ширеяр сад-садак какадарна, ам 100 мл минеральный циз яна, ичи рикелей фу нез зур сят амайла ишлемиш.

• Беден мягъкемарун, хурыек цурурун, обмен веществ хъсан- дарун патал сенжефилдин дувулар (3-4 см) хам эляна, кульп күткүнна, са литр кудай яд илична, 10 дәккында зайиф 1/2 града. Ахпа ам күзиз, къайи хъайла, са тұла авай регъенвай дарчинар ва хурыекдин 2-3 тұрунавай жиқтійрин шире алана хъувуна, фу нез зур сят амайла, са йикъян вахтунда 100-150 мл ишлемиш.

Яран сувар къекъвезва!

Меркезда

Рагнеда РАМАЛДАНОВА,
Мегъамед ИБРАГИМОВ

18-мартиз Махачкала, Дуствилин къвалин вилик квай майдандал Яран сувариз талукъарнавай шад мярекат къиле фена. Ам РД-дин милли политехникадин рекъяй министерство ду къумек гуналди Дуствилин къвали тешкилнавай. Яран суварик республикадин са жерге районринни шегъеррин муниципальный тешкилатрин векилрини художественный коллектири, меркезийри, мугъманри... иширакна.

Къейд авун лазим я хы, "Докуззара район" муниципальный тешкилатдин майдан екедаказ ва виридакай хнатан ак-

вазай, МО-дин къилин заместитель Сурея ИСМАИЛОВА-ДИ, гъакъ делегациядини, амай векилорин суварин иширакчияр хушдаказ къабулзай, абуруз суварин суфрадилай түн-хүн, ширинлухарни яр-емиш дадмишун теклифзай. РД-дин культурадин лайхлу работник ашукъ Шемшира, райондин Культурадин къвалин солисткяя тир Заира ЧИГНИЕВАДИ, Эльза МЕГЬАМЕДОВАДИ ва масабуру тамамарай манийрих иширакчии еке гъевесдивди яб акалзай.

Шад мярекат Дуствилин къвалин директор Текрап АГЬАМЕДОВА къиле тухана. Ада Яран суварин адетар къалуриз меркездиз республикадин районрайни шегъеррай хейлин коллективар атанвайди къейдна, шад мярекат ачухун патал гаф РД-дин милли политехникадин рекъяй министр Татьяна ГАМАЛЕЯЗ гана. Ада вири дагъустанийриз сувар тебрик авунихъ галаз сад хъиз, тамам са гъафтеда республикада Яран сувариз талукъ мярекатар къиле тухун пландик квайди, шадвилерик неинки меркезийри, гъакъ гзаф мугъманрини иширакзайди къейдна.

- Яран сувар - Тебиатдин цийи йис - халкъдин сувар я. Ада умър цийи къилелай башламиш хъхъун лишандамиш зава. Зулунни хътътъун мекъивилерилай къулухъ чаз умър гзаф багъа, къимет авачир затъ тирди къалурзана, -къейдна Татьяна Владимировна.

Дагъустанийриз сувар Россиядин азербайжанвийрин милли культурадин автономиядин председатель Мегърибан САДЫКЬОВАДИНИ тебрикна. Вичин раҳунра ада Новруз байрам сувар къейд авун патал чеб иниз атанвай сад лагъай сефер туширдини лагъана.

- Суварин юкъуз чун Дагъустанда къватъ хъунин лишандувал ам я хы, ина жураба-жыре халкъарин векилар къвалкъвала аваз яшамиш жезва, абуруз и сувар кълан я, амара шадвилелди къейдзана. Вилик девиррилай инихъ акл адет хъанва хы, и юкъуз миллетдилай ва диндилай аслу тушил вири: мукъва-къилияр, къуни-къуншияр, ярар-дустар, къвалахдин рекъяй юлдашар... - булдаказ къурмишнавай суфрайрихъ къватъ жезва. Ихътин йикъари: Яран сувари, Масленница, Халкъарин садвилин йикъа чун сад-садаз мукъва ийизва, чи къуват садвал я, - къейдна Мегърибан САДЫКЬОВАДИ.

Ахпа ада са шумуд касдив Россиядин азербайжанвийрин милли культурадин автономиядин чухсагъулдин Чарар вахкана. Абурун арада РД-дин милли политехникадин рекъяй министр Татьяна Гамалей, Дуствилин къвалин директор Текрап Агъмеводов ва масабур авай.

Меркездиз и юкъуз Яран сувар тебрикис Дербент шегъердин Собранидин председатель Мавсум РАГЬИМОВНИ атанвай. Ада къадим шегъер тир Дербендин агъалийрин тъварунихъяй виридаз агъзур йисарин тарих авай сувар тебрикна. Вичин раҳунра Мавсум Билаловича къенин юкъуз и сувар инсанитдин материалный ва культурадин ирс яз ЮНЕСКО-дин сияядига акатнавайди, ООН-дин Генеральный ассамблеяди 21-март Новруз Байрамдин международный югъ яз малумарнавайди къейдна.

Шад мярекат республикадин районринни шегъеррин художественный коллективин концерт гуналди ақалтна.

Дербентда

Райсама ФАТУЛЛАЕВА,
Къагъриман ИБРАГИМОВ

18 марта Дербент шегъердин "Нарын-къеледин" майдандал гатфарин сувар "Новруз" тухунин лишандик кваз азербайжанринга культурадиз талукъарнавай республикадин вад лагъай фестиваль къиле фена.

Мярекатда Дербент райондин къил Мегъамед ЖЕЛИЛОВА, РФ-дин Государственный Думадин депутат Мамед АБАСОВА, ФЛНКА-дин президент Ариф КЕРИМОВА, РД-дин Халкъдин Собранидин, Дербент райондин ва Дербент шегъердин сопранийрин депутати, Дербент шегъердин ва Дербент райондин администрациирин къилерин заместителри, поселокрин ва хуърерин къилери, школайрин директори ва масабур иширакна.

Мярекат гурлу ийдай программада Мегъарамдхурун, Къурагъ, Даҳадаев, Агъул, Къаякент, Табасаран, Дербент районин, Дағъустандин Огни ва Дербент шегъеррин фольклор-коллективини къилдин манидарри ва гъакъни Табасаранрин гъукуматдин театри иширакна.

* * *

19-мартиз Гатфарин сувар Дербент шегъерда Азадвилин майдандал "Яран сувар" ("Новруз байрам" ва "Эбл-цен") къиле тухуз шегъерэльгияр - лезгияр, азербайжанвияр, табасаранар ва маса халкъар вири санал къватъ хъянвай. Суварик гзаф инсанар чин хизанарни галаз атанвай.

Инал пагъливанрини чин алакъунар къалурна. Ахпа Дербент, Дағъустандин Огни шегъеррин, Белиж поселокдин, Къурагъ, Агъул, Ахчегъ, Сулейман-Стальский, Мегъарамдхурун, Даҳадаев, Къайтагъ районин яратмишунрин коллективин къуватралди чехи концерт гана. Гъар са коллективиди гатфарин суварихъ галаз алакъаллу тир адетар ва къайдаяр къалурна.

Нянихъ хайи гала-концертдин вилик къватъ хъянвайбуруз РД-дин Гъукуматдин председатель Абдулсамад ГъАМИДОВА, РФ-дин Государственный Думадин депутат Мамед АБАСОВА, шегъердин къил Малик БАГЛИЕВА сувар тебрик авуналди, виридаз ислягъвал, баҳт, сагъламвал ва сагъ-саламатвал хъун алхашна.

Гъа и юкъуз нянихъ Стап Сулейман тъварунихъ галай лезги муздратеатрдани Яран сувариз талукъарна сегънеламишнавай чехи концертдин программа къалурна.

Шегъерда мярекатар Яран цай къукъурунади ва жураба-жыре рангарин фейерверкар ахъяюнади ақалтна.

* * *

Белиж поселокда сувар Г.Лезгинцеван тъварунихъ галай ва пуд лагъай нумрадин школайра гегъеншдиз къейдна. Аялри мярекатдиз дидеири гъазурнавай сувариз талукъ тир тъльнар: хъчадин, якъун пичлекар, афарар, гъили гъазурнавай ширинлухар, яр-емиш ва маса шейэр гъана. Мярекатдин эхирдай къватъ хъянвайбуруз яран паяр теклифа. Абуру мярекатдиз атанвай диде-бубайриз ва ялзис сегънеламишнавай къласар, яран сувариз ва гатфариз талукъ тир манияр лагъана, шимар къелна, къульдер авуна. Ахпа яран цай къукъуруна. Цал элкъvez манияр лагъана.

Ахчегъя

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Лезги халкъдин истеклу ва къадим Яран суварин шадвилер 21-мартиз райондин Культурадин къаве къиле тухана

Залда шадвилер мярекат далдам-зурнедин ван къилел алаз, гъевескаррин дестеди ачухна. Милли пек-партал алай ва гъилера кузвай шемерни чиргъяр авай жегъилрин юкъва "Яран ханум" (ролда Ахчегърин 1-нумрадин школадин 10-таджик) классдин ученица Регина УРУЖЕВА къугъвана) ава. Ада же-мятдиз Яран сувар мубарак авурдалай къулухъ, гаф муниципалитетдин къилин заместитель Роберт ГъАМЗАЕВАЗ гана.

Адалай гульгульниз тебрикдин хуш келимаяр гваз микрофондихъ УСХ-дин начальник Адильхан СУЛЕЙМАНОВ (ам гъакъ хуърун майишатдин хиле авай агалкъунрикай ван гъилевай ийсуз вилик ақвазнавай месэлайрикайни гегъеншдиз рахана), "Сельсовет Ахтынский" МО-дин къил Низами ЭФЕНДИЕВ, районда физкультурадин спортдин ва жегъилрин краин рекъяй къилин пешекар Назиля Исмаилова на масабур атана. Абуру Яран суварин конкурсан нетижаяр къуна, гъалиб хъайбурув грамотаярни пишкешар вахгана.

Яран суварин шадвилер гъевескар артистрин дестеди, райондин искусстводин школадин коллективдин ишираквални аваз, гегъенш концерт гуналди, нянихъ райцентрадин майданрал яран цайяр-ялавар авуналди ва кузвай чиргъяр гваз жегъилрин дестеяр "Келез хивез" хаж хъуналди давам хъана. Мярекат райондин хуърерани къиле фена.

Мегъарамдхуъре

ЧИ КОРР.

Мегъарамдхуъре и сувар РФ-дин халкъарин адетдин культурадин центрадин вилик квай майдандал къиле фена. Иниз райондин саки вири хуърерай векилар - культурадин деятелар, манидараар, къульдердайбур, хуърерин администраторийин къуллугъчияр, школънкар атанвай.

Вирибуру Яран сувар - им къадим вахтарилай чав агакънавай лап хъсан адетрин, мярекатрин, умъурдинни шадвилин, сада-сад агъмишунин, садаз-сад илифунин югъ тирди субутзайвай затълар, ширинлухар, суварин пишкешар, яржар гъянвай.

Сувар майдандал чехи цай хъувуналди ачух хъана. Райондин къил Фарид АГЬАМЕДОВА вири мугъманар ва районэльгияр тебрикна.

- Къуй гъар садан рикъе Яран сувари цийи гатфарин хуш майилрал чан гъурай, - лагъана ада. - Чулав, тъкъуль къуватрал михъ, экъ, мегърибанвилинни мердвалин гъиссер гъалиб хъурай.

Идалай къулухъ гъевескарри чехи концерт гана. Абурук ашуку Айдун, манидараар тир Седакъет САИДОВА, Билал ЭСКЕНДАРОВ, Фироза УЛУБЕГОВА, маса ксар квай. Райондин пагъливанри симинал чин гъунар къалурна.

Иифиз саки вири хуърера яран цайяри цав ишигълаваннай.

Райондин агалкъун

Хазран КЬАСУМОВ

"Сулейман-Стальский район" муниципальный района спортивного физкультурного центра. Района аяларин жаңынин спортдин 4 школа авас хуны, анда 1200-девгакъна гадайриши рушар спортивный жүртөрдөр вердишилдер къачуну, хурур спортивдин майданарни филиалар кардик хуны, районда спортивный жүртөрдөр турнирлар тухунни идан жаңындар ачухидиз шағындашыла. Дагестанда физический культура ва спорт вилик тухунин килигана-конкурсда 2015-йисан нетижайрай райондин 3-чка гана. Мукъвара райондин администрациядиз РД-дин физический культураудин ва спортивдин министр М.Мегамедован къул алай 3-дережадин диплом хтана.

Райондин физкультурнадин ва спортивдин отделдин начальник Надир Эфендиев министерстводин патай "РД-да 2015-йисуз физический культура ва спорт вилик тухун

паташ пропагандадин къалах тухунин карда активилелди иширак авунай ва яргъал ийсарин бегъерлу къалахдай" гафар къиенвай Гъурметдин грамотадиз лайихлу хъана.

Ийкъара муниципальный райондин къул Нариман Шамсудинович Абдулмутилибова министрводай хтанвай Диплом, Гъурметдин грамота ва Кубок шад гъалар Надир Эфендиев (шиккада) вахканы.

Тебрикдин келимаяр лугунын галаз санал, Н.Абдулмутилибова райондин физкультурнадин ва спортивдин отделдин вилик Дагестан Республика вилик тухунин каралай "Инсанвилин капитал" проектдин "Спортивный Дагестан" подпроект къилиз акъудунин, ГТО-дин комплекс умумурдиз кечирмишнин, санлай района спортивдин физкультурнадин къалах вилик тухунин рекъяй везифаарни эцигна.

Къурбановрин гъурметдай

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафте Сулейман-Стальский райондин Къулан Стальдал, машгъулардай "Там-там" центрада, универсальный женгерай дүньядин чемпион Аслан Къурбанов ва адантренер-насиятчи Тельман Къурбанов табрик авунис талукъарнавай шад межлис къиле фена. Ана райондин къул Нариман Абдулмутилибова, райондин Общественный палатадин председатель Алимет Мейланова, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат Руслан Шагъапазова, чемпиондиз датлан къумекар гузай инвестор Сагый Алимова, Хив, Къурган, Мегъарамдхурун, Агъул районрай ва Россиядин са шумуд шегъердай хтанвай 100-девгакъна мугъманри иширакна.

Шад мэрекатдал Аслан ва Тельман Къурбановрин - дүньядин чемпион Аслан Къурбанов.

Нядин чемпионатра чи гъвечи ва чехи Ватанар машгъурзай ватандашрин - тауарцыхъ чими келимаяр газаф лагъана. Нариман Шамсудиновича Сулейман-Стальский райондин администрациядин, Собранидин депутатин ва альянсарин тауарнин Аслан Къурбанов. Къязанмишнавай дүньядин чемпионвилин тауар мубаракна. Идах галаз сад хъиз, чи ватандэглидин агалкъун райондин амай же гъилар паташ хъсан чешне жедайдахъ умудлувални къалурна.

- Са шумуд ийсан гъикисасъ зегъметдалди Аслан Къурбанова дзюдодай, самбодай ва универсальный женгерай хъсан нетижайр къязанмишна. Тренеррихъ галаз санал спортивдин виниз тир кукшурал къван хаж хъана, спортивдин мастервилит тауар къязанмишна, райондин, Дагестан Республикадин ва Россиядин тауар вири дүньядин маштъуна. Инанши я, спортивменди

ядин физический культураудин, спортивдин ва жегъилрин кратин рекъяй отделди тешкилай и акъажунрин маъсад районда спортивдин путар хажунин жүрэ машгъурун, школьникар ара датлан спортивдин машгъул хъсан эвер гун, спортивдин рекъяй абурун устадвал хажун, Республикадин дережада авас къиле тухудай акъажунра иширакнин паташ бажарагъ авай спортивменар хъягъун ва икъл мад тир.

Нетижада Герейханов хурун 2-нумрадин СОШ 1-чкадиз лайихлу хъана. Къвед ва пуд лагъай чкаяр, талукъ тирвал, Цийихурун ва Курхурун спортивдин командайри къуна.

Къурелди...

ПУТАР ХКАЖУН

Ийкъара Сулейман-Стальский райондин Къасумхурун 1-нумрадин юкъуван школада путар хкажунай райондин школайра къелзайвай аяларин арада акъажунар къиле фена. Ана райондин 10 школадай тир 40 ученикди иширакна.

Къейд авун лазим я хъи, райондин администрации

Виликди еримишзава

ВОЛЕЙБОЛ

ЧИ КОРР.

Алатай гъафте ял ядай ийкъара Республикадин волейболдал рикъл арай ксариз "Дагестан" командахи хъсан савкват пишкешна, къве къугъуна 6 очко къязанмишна. Икъл, волейболдай Россиядин Къилин "А" лигадин чемпионатдин 18-турдин сергъятра авас Каспийскда, Али Алиеван тауарунъя галай Спортивдин дворецда къиле фейи къугъуна "Дагестан" командализ Челябинскдин "Торпедо" команда 3:1 ва 3:0 гысабралди кумкуяна. Къугъунуз тамашиз астанвайбурун арада Дагестандин Къил Рамазан Абдулатиповни авай.

Къейд авун лазим я хъи, 18-турдин къугъунин вилик Челябинскдин командахи турнирдин таблицада мэгъемдаказ 3-чка (вири санлай 70 очко ава) къазтай. А чавуз лагъайтла, "Дагестан" ва "Торпедо" командаирин арада 10 очкодин тафават авай. Гила галаз-галаз къве гъаливал къязанмишнади, "Дагестан" команда анжак 4 очкодин кулухъ галама.

Къугъун акъалттарайла, Рамазан Гъажимурадовица "Дагестан" командадин волейболистриз гъаливал табрикна, инлай къулухъ мадни еке агалкъунар хъана къанивил келимаяр лагъана.

РИКЕЛ ХИН: нубатдин, 19-турдин къугъун, "Дагестан" командахи 26 ва 27-марти Казанда, чакдин "Академия" командахихъ галаз къиле тухуда.

Къурагъийрин гъаливал

Мегъамед ИБРАГИМОВ

Хейлин ийсара волейболдай Дагестандин хъягъай командахадик хъайи Рашид РАШИДОВАН 60-йис тамам хъунъя галаз алакъалу яз, мукъвара Белижда волейболдай турнир къиле фена. Акъажунра Къурагъин, Ахцегъин, Сулейман-Стальский, Дербент районрин ва Белиждин къве командахи иширакна.

Нетижада 1-чкадиз Къурагъин, 2-чкадиз Белиждин ва 3-чкадиз Ахцегъин командаирлайихлу хъана. Къенкъеччи чкаяр къур командаирлайихлу хъана. Къейд ийин хъи, турнирда къилдин пишкешиз лайихлу хъайи волейболистарни авай.

Конкурс

Малум тирвал, Махачкъаладин "Анжи" футболдин командахи нубатдин, 23-турдин, къугъун Каспийскда, "Анжи-Арена" стадиондал, 8-апрелдиз "Ростов" командахихъ галаз къиле тухуда. "Анжи" командахадик болельщикрин арада и къугъуниз талукъ яз афиша түккүүрүнин конкурс малумарнава.

- Гъурметлу болельщикар, квевай къу вариантар fan@fk-anji.ru электронный адресиз алай ийсан 28-марти даралди рекъе тваз жеда. Гъалиб хъайи варианти къугъунай хабар гузай 14 щитдал чка къада, адад автордиз и къугъуниз 5 билет ва "Анжидин" цийи шарф гуда, -хабар ганва командахадик официальный сайтда.

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халкъдин Собрание,
РД-дин Гъукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЫЛИН РЕДАКТОР
А.У. САЙДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САЙДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Х. ШАЙДАБЕГОВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гъазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин күчө, б.

Тирајс 8380

Макъалаяр редакцияди түлкүр хийизва.
Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур эл-къеңа вахкузувач. Редакциядини макъалайрин авторрин фикирарад сад тахбун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гузчилав авунин ва культурадин ирс хунийн рекъяй РД-дин Федеральный къултульдин Кыблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хузвунва.

ПИ №ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петродин проспект, 61.
7-мертеба.

(Г) - И лишандик квай материалар гъакъидих чапзавайбүр я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Хабарар

Мубаракрай!

Докъузпара райондин администрациядин чехи къултугучи, РД-дин муниципальны къултугъдин лайихлу работник, хъсан дуст ва юлдаш, чехи хизандин кыл Завир Шагъисмаилович АБДУЛКЕРИМОВАЗ:

*ХунI хъсан я хва-стхя хүн, амле хүн,
Халкъдин рикIе гъуремт-хатур вине хүн.
Дережайрих фенва, дамах кутадай,
Уймах санал ىватIна, чанах кутадай...*

ви 75 йисан юбилей ТЕБРИКЗАВАЙ
СЕФИХАНОВ ШИХСЕФИ, АДАН ХИЗАН, ЯРАР-ДУСТАР.

Пресс-конференция Махсус комиссияди ахтармишзава

Надият ВЕЛИЕВА

И ийкъара республикадин "Къайгъударвал" (Забота) пансионатда тербия къацур Мегъамед Абдулаева ва Александр Буриченко и идарадин работники аялар гатализдакай, абур бегъем түүн тагуз гишила, мекъила авайдакай, зегъметдин залан къалахар ийиз тазвайдакай, са жуурединни яшиишдин шарттар авачирдакай вири общественно-стдиз хабар гана.

И кардиз талукъ яз 22-мартидиз "Дагъустан" РИА-да пресс-конференция кылине фена. Ана хизандин, дидевилин ва аялрин ихтиярар хунийн рекъяй РД-дин Президентдин уполномоченный Интизар Мамутаевади, республикадин здравоохраненидин министрводин кылин педиатр Валентина Костровади, РД-дин Общественный палатадин эксперт Лейла Гамзатовади, пансионатда тербия къацувай аялдин буба Аслан Ширинова ва СМИ-рин журналистри иштиракна.

Интизар Мамутаевади "Къайгъударвал" пансионатдикай ва ана аялрин яшиишдикай күрелди вишин фикарар лагъана.

- Пансионатда психикадин, гъам бедендин сагъламвилин рекъяй жуъреба-жуъре нукъсанар квай набут зайдиф 101 аяляшамиш жезва. Абурукай 21 аял психикадин жигъетдай лап залан жуъредин азарлу, меселай къарагызы, гыч чипин сивихъ түрнү тухуз тежэвий, масадан къумекдихъ мультеж, ақлажханайбүр я. Гъукуматди ахтын аялрин къайгъу чугуна, абурукай яшиишдин вири жууредин шарттар яратмашава, - къейдна Интизар Мамутаевади. - Республикадин Кыл РАбдулатипова социальный рекъяй хунынъ авачир категориядин аялар вишин къетлен гузчилек кутунва. Зун жуван къултугъдин рекъяй РД-дин здравоохраненидин, зегъметдин ва яшиишдин рекъяй виллик тухудай министрвойрин векиларни галаз ийса 2 сефера аялрин идарайрахтармишфизва. Амма, заанра и лугузвай хытн шикилар садранни акунч. Пансионатда

къалахазавай работникар са къадар регимилу, мергъяматлу тахтайта, ахтын аялрих галаз къалахаз хуң газаф чечин я. Абурувири еке текжибра, стаж авай, чипин риклини чими гыссер аялриз пайзайвайбүр я. Аферин лугуздай чадал гъвеччи мажибдал чипин хивевай везифаляр намуслувиледи тамамарзавай инсаннрал вучизятан хъен вегъез къланзана.

Аслан Ширинова вишин хизиз нервийрин азар авайди, япариз ван текъвезвайди ва ам фадлай и пансионатда яшамиш жезвайди къейдна. - Зун жуван хын патав мукъвал-мукъвал къевзвай кася. Заз садранни аин работники аялрих галаз векъидаказ рахана, абуруз са гыхътин ятгани хасаратвал авуна акунч. Вири работницик риклини сидкъидай чухсағыл, - лагъана ада.

Гүльгүнлай рахай Валентина Костровади 2007-йисалай РД-дин минздравди азарлу етим аялрин сагъламвал гъар ийсуз ахтармишзаваиди, медицинадин рекъяй абуруз лазим тир вири шейэрлди таъмин тирди къейдна. - И идара психоневрологияндик хунийн килигна, чна психоневрологияндик центрдихъ, республикадин аялрин больницидихъ галаз икъяр кутгуннава. Айрай къевзвай пешекаряй ийса са сеферда ва психиатрии гъар кварталда аялрин сагъламвал ахтармишзава. Азарлу аялар больницида къаткурна сагъарзана.

Пресс-конференцияд ал пансионатдин къалахадал общественностид гүзчилав тухун патал видеокамеряяр эцигунин теклифни гана.

Алай вахтунда пансионатда арадал атанвай гъал жуъреба-жуъре комиссиири ва силисдин органири ахтармишзава. Эгер и лугузвай чуру делилар тестикъ хъайитла, тахсирлу ксар, гъелбетда, жавабдарвилиз чуғвада. Ахтармишзава къилье тухудалди пансионатдин директор Зарипат Умаханова алай къултугъдивай къерхнава, - лагъана Интизар Мамутаевади.

Мярекатдин эхирдай адсан иштиракчыри журналистрин са жерге суалризни жавабар гана.

"ЛГ"-дин 8-нумрадиз акътатай кроссворддин жавабар:

ДҮЗ ЦАРАРА: 7. Къавурма. 8. Кларабар. 10. Къапу. 11. Улам. 13. Экв. 15. Къантыш. 16. Къантар. 17. Юрист. 18. Явшан. 22. Хандакл. 23.

Хашлав. 24. Еке. 25. Чыба. 29. Тівар. 30. Чагъанчи. 31. Чуутхвар.

ТИК ЦАРАРА: 1. Къанажагъ. 2. Къубу. 3. Яман. 4. Кланч. 5. "Клар". 6. Кларасар. 9. Эрек. 12. Цирицлар. 14. Масштаб. 19. Жажалат. 20. Улкве. 21. Шаламар. 26. Анар. 27. Гъача. 28. Цмур. 29. Тіхв.

Мэрдикай мад донор хъана

Алатай ислен юкъуз Махачкала шегъердин кыл Муса МУСАЕВА ва Дагъустандин меркездин администрациядин са шумуд векилди, республикадин иви къацудай станциядиз фена, ивияр гана. Донорар хайбурун арада мэрдин заместитель Загъир АЛХАСОВ, отдергин начальник ва гъакин жергедин къултугъчиярни авай.

М.Мусаева ва мъкъуз векилри иви гүнин баркаллу карда чеплай чешне къалурунанди, шегъердин сагъламардай идарайра ивияр хъун ник лайихлу пай кутуна.

Чакадин администрацийра

Яшар бегъем таксанвайбуруз талукъ яз

21-мартидиз Мегъарамдхурун райондин администрацияди яшар бегъем тахсанвайбурун кариин комиссияди тухузтай къалахадиз талукъ совещание хъана. Адан къалахада администрацияди жавабдар работникри, бязи хуърерин поселенийрин кылери, къаядай хъдай органин ва ма-са идарайрин къултугъчирни иштираки.

Мярекат ачухай райадминистриациядин кыл Фарид Агъмедова къвати хъсанвайбуруз Яран сувар мубаракна ва гаф вичин заместитель Зайнудин Азимоваз гана. Докладчи общественный хатасувал хъунин месэлайрал акъвазна.

- Алатай ийсуз, - лагъана ада, - чна гъялзавай месэлэдиз талукъ яз планламишнавай 12, пъакл пландик квачир 2 заседание, гъакл алай ийсузни пландик квай 3 за-

седание тухвана. Абурул райондин прокуратурадай, райондин ОМВД-дай, Дербент станциядии полициядии линейный отделдай ва РФ-дин ФСБ-дин Дагъустанда авай погрануправленидай хтай административный протоколиз килигна ва тайин серенжемар къабуна. Районда 2016-йисан 1-январдин делирлэд, яшар бегъем тахсанвайбурун къадар 19247-дав агакъана, - алава хъувуна докладчи.

Ахпа Зайнудин Азимоваз районда гадарнавай, килигдай кас авачир аялар малум туширдакай лагъана.

3. Азимован малуматдихъ ябакалай Ф.Агъмедова яшар бегъем тахсанвайбуруз талукъ къалахадах активламишунин барадай талукъ идарайрин, къултугъриз рэгбээрэз тапшуругъар гана.

Фестиваль

"Зи Ватандикай мани лугъузва"

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Дагъустандин школьницирк школайрин массовый информацийдин тахъятирин ва яратмишнурин колективирин "Зи Ватандикай мани лугъузва" фестивалда иштиракуниз теклифнава.

Фестиваль информационный "Ватан" (Отечина) порталди ва "Ктаб" сайти тереф хъуланди Вириоссиядидин "Школадин улкв" (Школьная страна) газетдин изданидин редакциири, Вириоссиядидин сетевой "мы-юные.РФ" изданиди, Россиядидин электронный "Школадин улкв" изданиди тешкилзава.

Тешкилчийрин фикирдадли, фестивалди ученицирк, тербия къацувайбуруз, муаллимиз, тербиячийриз, диде-бубайриз хайчаланди Ватандикай (яшамиш жезвай шегъердиз, хуързуз, посөлкодиз) авай чипин ватанпересвили гъиссер, яратмишнурна чеб къалурдай, бажарагъ ачухад мумкинвал гуда, аялриз, жэйильриз чипин Ватан - Россия клан хъунин, дамах авунин гъиссер арадал гъиз къумекда. Фестивалдин къильин мурад ва везифа: ученик-

рин СМИ-рин, учебный заведенийрин, алава образованидин идарайрин, школайрин ва яларин библиотекайрин колективирин къалахадин роль хажун, аялтазай неслидиз ватанпересвили тербия гун, хайи крайдин төбиятдин, культурадин ирсинив къадирлудаказ эгечиз, тариҳдин памятникар хъуз чирун я.

Фестивалда иштиракун патал арзаяр 2016-йисан 25-мартидэлди электронный жуъреда рөкье твада: fest-2016@weyoung.ru ва fest-2016@sh-st.ru Фестивалдин иштиракчирхъя галаз Санкт-Петербургда 16-20-апрелдиз таниш жеда.

Алакъунар, аниф физ ашкъи авайбурувай фестивалдикай алава къейдер адсан тешкилчийрин са сайтдай - Вириоссиядидин сетевой "мы-юные.РФ" изданидей жагъуриз жеда.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии 05АА за №0062457, выданный в 2008 году Агаданской СОШ Докъупаринского района РД на имя МАГОМЕДРАГИМОВА Низама Гюлбалаевича, считать недействительным.

Утерянный аттестат о полном сред